

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Πάσχα πάντας
ἀγιάζον πιστούς.
Πάσχα τὸ πύλας ἡμῖν
τοῦ Παραδείσου ἀνοίξαν.

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Χαρ. Τρικούπη 26
α' όροφος Κωδ. 106 79 Τηλέφ. 3620-702

H.P. Blavatsky	Τὸ κλειδί τῆς Θεοσοφίας	350
»	Ἡ φωνὴ τῆς αἰγῆς — Τὰ πρῶτα βήματα στὸν Ἀποκρυφισμὸ	150
G. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	80
Besant - Leadbeater	Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	350
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	100
»	Αἱ βαθύτεραι ὁψεις τῆς Ζωῆς	100
»	Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας	200
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	200
Irving S. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις	150
An. Besant	Ἡ ἀπόκρυφὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	150
»	Ὁ Ἑσωτερικὸς Χριστιανισμὸς	350
Vivekananda	Κάρμα — Γιόγκα	150
J. van der Leeuw	Θεοὶ σέ ἐξορία	80
Βενετοῦ - Ἰλαρίωνος	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	100
Krishnamurti	Βλέπε στὴν γ' σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου	
Ἄντ. Ἀδριανόπουλου	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι	400
»	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	200
Ἰω. Βασιλῆ	Τὸ Σχηματιστὰρις ἐνὸς Μύστου	400
»	Τὰ φυσικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου	150
K. Μελισσαροπούλου	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 130, δεμ. 200	
»	Μελετήματα ἄδ. 300, δεμ. 400	
»	Εἰσαγωγή στὴ Θεοσοφία ἄδ. 300, δεμ. 400	
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ. 400	
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας δεμ. 250	
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας Β' 200	
»	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κριшнамаούρτι 200	
»	Ὁ Κριшнамаούρτι γιὰ τὸν Διαλογισμὸ 100	
»	Ὁ Ἰησοῦς 150	
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν) 100	
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ» 30	
»	Πέντε Τεκτονικαὶ Ὀμιλίες εἰς Α' 100	
»	Μεγάλαις πράξεις στὴν ἱστορία τῶν Ἑλλήνων 300	
Χρίστου Α. Ριζοπούλου	Οἱ τίτλοι τῶν Ἑλλήνων. Τεκτ. Στ. τῆς Κύπρου μὲ εἰσαγωγή περὶ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ 200	
Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι 1965,71,73,74,76 ἑκαστος 200	
»	» 1972,75,77,78,79 » 300	
»	» 1980,81,82,83 » 400	
«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ 1956-58, 1959-61, 1962-65 ἑκάστη δεμένη 400		
«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ 1966-1970 χαρτόδετος 400, δεμένη 500		

Ἀποστέλλετε τὸ ἀντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

Αἱ ἀπασταλαὶ ἐπὶ ἀντικαταβολῇ ἐπιβαρύνονται μὲ δραχμὰς 200

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 80

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 500. Ἐξωτερ. \$ 12, Ἀεροπ. \$ 20

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Χαρ. Τρικούπη 26 Κωδ. Ταχ. 106 79, Ἀθήναι

Τηλ. 32.46.837

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 29ον ● Μάρτιος - Ἀπρίλιος 1984 ● ΤΕΥΧΟΣ 159

Αἰμιλία Ἴβου

Ἄγροί αἵματος

Ἄγροί αἵματος...

Κί' ὄλο πληθαίνουν, ὄλο φτηναίνουν
ὀλόγυρά μας.

Γιά ἓνα τίποτε, γιά μιά χούφτα ἀργύρια
— τὰ τριάκοντα ἀργύρια πῶς ξεφωνίζουν στριγγά
μέσ στό χρόνο —

Τὰ τριάκοντα ἀργύρια.

Ποιός παζαρεύει αἶμα ἀθῶο;

Ποιός κλείνει συμβόλαιο μέ τήν ἀνομία;

Μέ καυτό μέταλλο στριγγλίζουν τ' ἀργύρια

Τρομάζουν τόν ἥλιο, τρομάζουν τή μέρα
σταμπάρουν τή μέρα.

τά τριάκοντα ἀργύρια.

Κί' ὁ ἀγρός τοῦ αἵματος περιμένει...

τό δέντρο τοῦ ἀπαγχονισμοῦ ἀπ' τὰ βάθη
ἀναδεύει.

Ἄλύγιστο, ἀδέκαστο, ὀργισμένο

τό δέντρο τῆς νέμεσης ἀπ' τὰ βάθη
ἐνεδρεύει.

Λούλα Δ. Κωνσταντινίδου

QUO VADIS?

Καθημερινά
 Σέ βρίσκω μπρός μου, Κύριε,
 Καθημερινά.
 Σέ χάνω σέ διασταυρώσεις
 προβληματικῶν αἰνιγμάτων.
 Ποῦ πηγαίνεις Κύριε;
 Σέ καλοῦν πολλές φωνές σήμερα.
 Στήν Παλαιστίνη.
 Στήν Κύπρο.
 Ἔρχεσαι μπρός μου
 ὁραματική φαντασία
 κι ἐξαφανίζεσαι τό ἴδιο.
 Ἡ λάμψη σου
 Καίει τά σωθικά μου, Κύριε.
 Τά χέρια μου ματώνουν
 ἀπό συμφορές τῆς Οἰκουμένης.
 Δέν εἶν' ὥρα γιά νά χάνεσαι.
 Στάσου καί φέρε μας πίσω τήν Εἰρήνη.
 Μ' ἀκοῦς Κύριε;
 Τήν Εἰρήνη, τήν Εἰρήνη.
 Αὐτή σοῦ ζητοῦν ὅλοι οἱ λαοί
 μέ σπαραχτικές φωνές.
 Εἶναι κρίμα
 νά χαθεῖ ὁ κόσμος, Κύριε,
 Εἶναι κρίμα νά σβήσει ἀπ' τή Γῆ
 τό ὑπέλαμπρο Φῶς Σου!

Λένα Ἀναστασιάδου

Ἡ βασιλεία τοῦ Μεγάλου Φωτός

*(ἀπόσπασμα ἀπό τὴν ὁμιλία της ποὺ ἔγινε στὴν Θεοσοφικὴ
στοὰ «Ἀθηνᾶ» στίς 19 Δεκεμβρίου 1983)*

Σέ τρεῖς ἡμέρες ἀπὸ σήμερα, στίς 22 Δεκεμβρίου ὥρα 12.30, θά εἶναι γιὰ τό βόρειο ἡμισφαίριο τοῦ πλανήτου μας εἰς τό ὁποῖον εὕρισκόμεθα, ἡ ἡμέρα τῆς χειμερινῆς τροπῆς τοῦ Ἡλίου, τό Χειμερινό Ἡλιοστάσιο. Ὅλοι γνωρίζουμε ποιά καί πόσο μεγάλη σημασία ἔχει γιὰ τή ζωὴ τῆς γῆς μας τό Φῶς τοῦ Ἡλίου: κάθε ἐκδήλωσης ζωῆς εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ Ἡλιακοῦ φωτός, τῶν ἐνεργειῶν του καὶ τῶν ἐπιδράσεών του ἐπὶ τῆς ὕλης. Τό φῶς αὐτό δίνει τή ζωὴ σέ ὅλα τὰ ὄντα τῆς γῆς. Αὐτό δημιουργεῖ τίς κατάλληλες συνθῆκες γιὰ τή γέννηση καί ἀνάπτυξη κατὰ πρῶτον τοῦ φυτικοῦ βασιλείου καί στή συνέχεια τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου. Ὅλοι γνωρίζομε πόσο μεγάλη σημασία ἔχει ἡ φωτοσύνθεσις γιὰ τὴν συντήρηση τῆς ζωῆς.

Αὐτό τό φῶς καί γιὰ τή μορφή «ἄνθρωπος» ποὺ κυρίως μᾶς ἐνδιαφέρει, ἀποτελεῖ τὸν συντελεστή τῆς ἐμφάνισεως της ἐπὶ τῆς Γῆς, καθὼς καί τῆς

συνεχοῦς κατεργασίας καὶ ἐξελίξεώς της.

Ἐάν γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἡ Γῆ εἶναι ἡ Μάνα μας, ὁ Ἡλιος εἶναι ὁ Πατέρας μας καὶ ἄπειρη, πρέπει νά εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη μας γι' αὐτοὺς σάν «δωρητάς» τοῦ ὑψίστου ἀγαθοῦ ποὺ εἶναι ἡ Ζωή.

Μετά ἀπὸ τὴν περίοδο τοῦ «μικροῦ φωτός», δηλαδή τό χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τὴν Φθινοπωρινὴ Ἰσημερία ἕως τὴ Χειμερινὴ Τροπὴ τοῦ Ἡλίου, κατὰ τὴν ὁποία ἡ νύχτα εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἡμέρα, φθάνει ἡ ὥρα ἡ εὐλογημένη νά ροδίσει πανέμορφη ἡ αὐγὴ μιᾶς καινούργιας Ἀνατολῆς. **Τό Φῶς γεννιέται!** ἄς τό δεχθοῦμε μέ χαρά. Τό Φῶς γεννιέται καὶ φέρνει μαζί του γιὰ τό κάθε τι πλούσια τὰ δῶρα του. Κάθε μορφή τῆς Γῆς ἔχει νά λάβει ἀπὸ τὰ δῶρα αὐτά. Ἀπὸ τὴ βαρεῖά ἀνόργανη ὕλη μέχρι τὸν ἄνθρωπο, ὅλα καὶ φυτὰ καὶ ζῶα θά ρουφήξουν μέ ἀπληστία καὶ μέ ἡδονὴ τίς ζωοδότρες ἀκτίνες του. Μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ ὕλι-

κοῦ φωτός ἡ κάθε μορφή θά βοηθηθεῖ νά ἐκπληρώσει τόν προορισμό της: τό ἄνθος θά ἀνοίξει τά πέταλά του καί θά σκορπίσει ὁλόγυρα τά μῦρα τῆς εὐωδιάς του. Ὁ καρπός θά ὠριμάσει καί θά γίνει μέ τή σειρά του ἕνας πιστός πρεσβευτής τοῦ Φωτός, φορεῦς ζωῆς καί ἐνεργείας. Ὅλα τά πλάσματα τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου θά νοιώσουν νά κυλοῦν μέσα τους μέ μεγαλύτερη ἔνταση οἱ χυμοί τῆς ζωῆς. Ὅλα, ἀπό τό μικρότερο ζουζουνάκι μέχρι τόν ἄνθρωπο. Μέ αὐτό τό Φῶς καί τό νήπιο τοῦ ἀνθρώπου θά μεγαλώσει καί θά γίνει ὁ στιβαρός ἔφηβος, ὁ ὠριμος ἄνθρωπος.

*
* *

Ὁ ἄνθρωπος, σάν μορφή τῆς Γῆς, πέρασε ἀπό σκληρή, μακρυά καί πολύμοχθη νύχτα. Ὅμως μέ τήν ὠθηση τοῦ νόμου τῆς ἐξελίξεως, ἔφθασε κάποτε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου καί ξύπνησε μέσα στήν ἀτομική του ψυχὴ ὁ θεῖος σπινθῆρας τοῦ πνεύματος. Αὐτόν τόν σπινθῆρα πρέπει ὁ καθένας μας, *συνειδητά* πλέον, νά τόν βοηθήσει νά ἀνάψει σέ φλόγα θεϊκή καὶ περίλαμπρη, πού θά φωτίσει καί θά ἐξευγενίσει τήν ψυχὴ του, θά ἀπομακρύνει ἀπ' αὐτήν τά σκοτάδια τῆς ἀτέλειας, τῆς ἀγνοίας καί τῆς κακίας καί θά τήν ἀπελευθερώσει

ἀπό τόν ἐγωϊσμό, τό πολύμορφο αὐτό τέρας πού τήν καταδυναστεύει καί καθυστερεῖ τήν ἐξέλιξή της. Γιατί πρέπει νά ξέρουμε ὅτι στή φύση δέν ὑπάρχει μόνο τό φῶς τό ὕλικο, αὐτό πού μπορεῖ νά ἐξετάζει καί νά ἀναλύει ἡ ἐπιστήμη μέ τά διάφορα ὄργανα καί πειράματά της. Ὑπάρχει καί τό Πνευματικό Φῶς, πού γιά τόν σκεπτόμενο ἄνθρωπο, τόν διψασμένο γιά Ἀλήθεια καί Πρόοδο, ἔχει σπουδαιότερη ἀκόμη σημασία. Αὐτοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς φύσεως φωτός ὡς ἰδοῦμε πῶς μπορούμε νά συλλάβουμε τήν ἔννοιά του, πῶς νά τό ἀξιολογήσωμε καί πῶς νά τό ἀξιοποιήσωμε γιά τή δική μας ἀνθρώπινη ἀτομική ζωή.

Τά πάντα μέσα στή φύση ἀποτελοῦνται ἀπό τήν ἴδια Κοσμική Οὐσία καί εἶναι ἐκδηλώσεις αὐτῆς τῆς ἴδιας. Ἡ μεγάλη ποικιλία τῶν μορφῶν, καθὼς καί ἡ διαφοροποίησίς των, ὀφείλεται στόν βαθμό ἐξελίξεως εἰς τόν ὁποῖον κάθε μία εὐρίσκεται, δηλαδή εἶναι ἀνάλογος τοῦ ἀριθμοῦ καί τοῦ ποιοῦ τῶν δυνάμεων καί τῶν νόμων πού ἔχει κάθε μορφή ἐκδηλώσει, μέσα στή ροή τῆς ἀτομικῆς τῆς ζωῆς. Αὐτό ἰσχύει γιά κάθε μορφή μέσα στή Φύση, ἀλλά πολύ περισσότερο γιά τίς ψυχικές ἀτομικότητες.

Σύμφωνα μέ τίς ἀπόψεις τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων Φιλοσό-

φων, αυτή ἡ Κοσμική οὐσία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ξεχωριστές οὐσίες: τὴν *Μονάδα ἢ Αἰθέρα* καὶ τὴν *Δυάδα ἢ ὕλην* πού ἀλληλοεπιδρῶνται καὶ συνενεργάζονται γιὰ τὴν παραγωγή καὶ τὴν ἐξέλιξη τῶν πάντων. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ὑπερόχου πνεύματος τοῦ Πυθαγόρα, εἰς τὴν Δυάδα διακρίνομε δύο πρωταρχικές καὶ κυρίαρχες ἐκδηλώσεις, τὴ *Ζωή* καὶ τὴν *Κίνηση*. Κατ' ἀρχάς στή δημιουργία τῆς κάθε μορφῆς ἡ κίνησις ἐκδηλοῦται μέ ἓνα ὀρισμένο παλμό, δηλαδή ὑπὸ ὀρισμένο μῆκος κύματος — ἅς τό ὀνομάσωμε α μικρό — καὶ ὅσο ἡ μορφὴ ἐξελισσομένη τελειοποιεῖται ὁ παλμός αὐτός ἀλλάζει καὶ σιγά-σιγά τό μῆκος κύματος ἀποκτᾷ ὑψηλότερη συχνότητα — γίνεται Α κεφαλαῖο —

Τό κάθε τί μέσα στή Φύση καὶ πολύ περισσότερο ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, ἔχει τὴν ἰδική του ζωὴ καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ ἀκτινοβολεῖ στό περιβάλλον ὑπὸ μορφὴ παλμικῶν δονήσεων διαφορετικοῦ μήκους κύματος καὶ μέ τόν τρόπο αὐτό ἐπιδρᾷ καὶ ἐπιδρᾷται· γίνεται δηλαδή, ἔτσι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου τῆς Ἀλληλεπιδράσεως.

Ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος στό βιβλίο του «Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωή» ἀναφέρει τὴ φράση: «... τό νά τρέφesai μέ Φῶς ὅπως ὁ Θεός δέν ἀποτελεῖ τό κορύφωμα τῆς τελειότητος; δέν εἶναι ἡ ὑψίστη εὐδαιμονία;»

Ἡ φράσις αὐτὴ εὐκόλα θά μπορούσε νά χαρακτηρισθῇ σάν ποιητικὴ ἔκφρασις, ὅμως ἐάν ἰδοῦμε τὰ πράγματα μέ τό πρῶμα πού τὰ ἀναπτύξαμε παραπάνω, θά καταλάβωμε ὅτι ἀντιπροσωπεύει καθαρὰ μιὰ πραγματικότητα. Διότι ὅταν ὁ ἄνθρωπος κατωρθῶσει νά *συντονίσει* τόν ἀτομικὸ παλμό τῆς ζωῆς του μέ τόν παλμό ζωῆς ἀνωτέρων ὄντων, δικαιοματικά τοποθετεῖται μέσα στό πλαίσιο ζωῆς τῶν ὄντων τούτων, ἀναπνέει τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἀνωτέρου τούτου πεδίου, δέχεται καὶ ἀπολαμβάνει τοὺς κραδασμούς τῆς ζωῆς αὐτῆς. Καθίσταται κοινωνός τῆς εὐδαιμονίας πού ἡ ζωὴ αὐτὴ παρέχει, συλλειτουργός καὶ συνενεργάτης τῆς Θείας Δημιουργοῦ Ἀρχῆς μέ μιὰ ἐπιγραμματικὴ φράση: «Συζεῖ Θεοῖς»!

*
* *

Καθ' ὅσον ἡ ἀνθρώπινη διάνοια προσκτᾷται γνώσεις ἀληθεῖς, καθ' ὅσον ἀποβάλλει τίς ψευδεῖς ἰδέες, τίς προλήψεις, τίς δεισιδαιμονίες, τόσο περισσότερο καθίσταται δεκτικὴ τοῦ Πνευματικοῦ Φωτός. Εἰς τὴν διάνοια αὐτὴ, κάθε φορὰ πού μιὰ ψευδὴς ἰδέα ἀντικαθίσταται ἀπὸ μιὰ ἀληθῆ, μιὰ ἀκτίς Πνευματικοῦ Φωτός προστίθεται σ' αὐτήν. Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τό ψυχικὸ κέντρο: ἡ κακία εἶναι σκότος, ἡ μισαλ-

λοδοξία, ὁ φθόνος, ἡ ζηλοτυπία εἶναι σκότος. Ὅταν, ἐξελισσομένης τῆς ψυχικῆς άτομικότητος, προοδευτικά ἀντικαθίσταται κάθε ψυχικὴ ἐκδήλωσις καὶ τὰ συναισθήματα διαμορφοῦνται εἰς συμπαθητικά, τότε ἡ κακία γίνεται καλωσύνη, ἡ ἀδικία δικαιοσύνη, τὸ μῖσος ἀγάπη, ὁπότε ὀλίγο κατ' ὀλίγο μία *φωτεινὴ αὔρα* περιβάλλει τὴν ψυχὴ· εἶναι αὐτὸ πού στή Χριστιανικὴ Θρησκεία οἱ ἀγιογράφοι παρουσιάζουν σάν φωτοστέφανο.

Ἄς ξαναγυρίσουμε τώρα στὸ Πνευματικὸ Φῶς. Τὸ νά ποθῇσῃ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸ τὸ Πνευματικὸ Φῶς, νά τὸ ἀγαπήσῃ μὲ δύναμη πολλή, νά θελήσῃ νά περιβληθῇ ἀπὸ αὐτὸ ἡ ψυχὴ του καὶ νά φωτισθῇ, ἔχει μεγίστη σημασίαν γιὰ τὴν πρόοδόν του. Ὁ Σπῦρος Νάγος γράφει κάπου: «... τὸ Φῶς τότε φωτίζει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ὅταν αὗται *διακαῶς* τοῦτο ἐπιθυμοῦσι, ν' ἀγαπῶσι δύνανται καὶ εἰσὶν δίκαιαι».

*
* *

Ἄν θελήσωμε νά παρατηρήσωμε μέσα στή Φύση, θά ἴδου-
με ὅτι, μέσα στὸν κύκλο τῆς Ζωῆς, ὅπου τὰ πάντα, ὀδηγημένα ἀπὸ τὴν ἀπέραντη σοφία τῆς Θείας Φύσεως, ἐκδηλώνονται κατὰ τέτοιο τρόπο ὥστε στὸ σύνολό τους νά ἀποτελοῦν ἁρμονία, ἰσχύει σάν κανόνας ἡ

ἐναλλαγὴ φωτός καὶ σκότους: τὸν χειμῶνα ἀκολουθεῖ ἡ ἀνοιξίς, τὴ φυσικὴ νύχτα διαδέχεται ἡ ἡμέρα, τὴ νύχτα τῆς ἀνθρώπινης μορφῆς ἀκολουθεῖ τὸ ξημέρωμα τῆς νοητικότητος στὸν ἄνθρωπο. Τὴ νύχτα στή ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος πού ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τίς σκοτεινὲς μεσαιωνικὲς ἐποχές, ἀκολουθοῦν οἱ φωτεινὲς ἐποχές τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως. Τὴ νύχτα στή ζωὴ τῆς Γῆς ὁλόκληρης ἀπομακρύνει ἡ λάμψις τοῦ ἀνατέλλοντος Πνεύματος καὶ ἡ λαμπρότης τῆς τελειοποιήσεώς του. Καὶ ἐνῶ γιὰ ὅλες τίς ὑλικὲς μορφές, ἡ νύχτα ἐναλλάσσεται μὲ τὴν ἡμέρα, ὅπως ἡ Ζωὴ καὶ ὁ Θάνατος, ὅμως γιὰ τὸ Πνεῦμα, δέν ὑπάρχει παρὰ μόνον ἡμέρα, μόνον *ἀνέσπερο Φῶς*, μία συνεχῆς ἀνοδικὴ πορεία, ἕνα ἀτελεύτητο μεσουράνημα, ἡ *Ἀθανασία!*

*
* *

Ἄς ξαναγυρίσωμε στὸ θέμα μας· ἡ ἡμέρα τῆς χειμερινῆς τροπῆς τοῦ Ἡλίου, ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ Φωτός, εἶναι μιά ἀπὸ τίς μεγαλύτερες ἐορτές τῆς φύσεως καὶ γνωρίζομε ὅτι αὐτές τίς φυσικὲς ἐορτές πρέπει καὶ ἐμεῖς νά γιορτάζομε μὲ χαρὰ καὶ μὲ σεβασμό. Κάνοντας μιά συγκριτικὴ μελέτη τῶν Θρησκειῶν θά ἴδου-
με ὅτι σχεδὸν σέ ὅλες τίς θρησκείες, ἡ ἡμέρα τοῦ χειμερινοῦ Ἡλιοστα-

σίου θεωρεῖτο *ιερά ἡμέρα* γεννήσεως τῶν Θεῶν. Γύρω σ' αὐτή τή χρονική περίοδο τοῦ ἔτους πού γεννιέται τό Φῶς, φέρονται ὡς γεννηθέντες ὅλοι οἱ Θεοί ἢ οἱ θεμελιωταί θρησκειῶν, ὅπως ὁ Ἰησοῦς, ὁ Βούδδας, ὁ Μίθρα, ὁ Κρίσνα. Σημασία αὐτῆς τῆς γεννήσεως εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὁ θνητός εἶναι τυφλός καί ἀναβλέπει μόνον ὅταν ἀξιωθεῖ νά λάβει τό φῶς τῆς Μυήσεως, ὅταν «ἀναγεννηθεῖ ἐν τῷ Φωτί» ὁπότε ὁ Μύστης ἀρχίζει νά ζῇ τήν πνευματική ζωή.

Αὐτή ἡ ἡμέρα λοιπόν, ἡ *Ιερή*, ἄς γίνει καί γιά μᾶς ἀφετηρία, ἄς κατευθύνουμε τή σκέψη μας καί τήν ψυχή μας γενικά, κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε νά μπορέσουμε νά δεχθοῦμε τή βοήθεια τῶν δυνάμεων τοῦ Μεγάλου Φωτός καί αὐτή τή βοήθεια νά τήν ἀξιοποιήσουμε καί νά τήν ἀφομοιώσουμε, ὥστε νά κατωρθώσουμε νά κάνουμε ἕνα βῆμα πρὸς τὰ ἔμπρὸς στό δρόμο τῆς ἐξελιξεως, ἕνα βῆμα πρὸς τὸν φωτισμό καί τή λύτρωση.

Ἄς βοηθήσουμε *συνειδητά* νά ἀναπτυχθῇ μέσα μας κάθε τί καλὸ καί ἄς εὐχηθοῦμε τό φῶς πού γεννιέται ἀπὸ μεθαύριο νά διώξει μακριὰ ἀπὸ τίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων τό μῖσος, τήν κακία, τή μισαλλοδοξία καί νά φωτίσει τίς διάνοιες ὥστε νά καταλάβουν ὅτι συμφέρον τοῦ κάθε ἑνὸς εἶναι τό συμφέρον

ὅλων, νά μᾶς βοηθήσει νά ζήσουμε τήν ἔννοια ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμαστε ἀδέλφια, ὥστε νά λείψουν οἱ ἀνταγωνισμοί καί ἡ ἀλληλομάχη καί νά παγιωθῇ ἡ *Εἰρήνη* στίς κοινωνίες τῶν ἀνθρώπων καί ἡ *Ἀρμονία* μέσα στίς ψυχές μας.

Εἴμαστε ὅλοι μας παιδιά τῆς Γῆς· αὐτή εἶναι ἡ Πατρίδα μας, ἡ Μάνα μας καί ὁ ἥλιος πού τῆς δίνει ζωή καί τήν κάνει ἱκανή νά μᾶς παρέχει τόσα πολλὰ ἀγαθὰ εἶναι γιά μᾶς ὁ Πατέρας. Ἄς γιορτάσουμε λοιπόν καί ἐμεῖς μαζί μέ ὅλη τή φύση τήν σπουδαία αὐτή ἡμέρα κατὰ τήν ὁποία γεννιέται τό Φῶς!

*
* *

Σήμερα πού γιορτάζουμε τή γέννηση τοῦ Φωτός θά ἤθελα νά θυμηθοῦμε καί νά ἀπευθύνουμε μέ ὅλη τή θερμότητα τῆς ψυχῆς μας μιά εὐχαριστία σέ ὅλους ἐκείνους τοὺς θεῖους Διδασκάλους, ἐπώνυμους καί ἄνώνυμους, πού μόχθησαν, πόνεσαν, πρόσφεραν ὅλες τίς δυνάμεις τους, θυσίαστηκαν γιά νά μεταλαμπαδεύσουν στή Γῆ μας τό ἀνέσπερο Φῶς τοῦ Οὐρανοῦ· τό Φῶς πού θά διώξει μακριὰ καί γιά πάντα τὰ σκοτάδια ἀπὸ τήν ψυχή, πού θά κάψει κάθε τί κακὸ καί σκοτεινὸ ὑπόλειμα ἀτέλειαις μέσα της καί θά τήν ἐντάξει ἐκεῖ ὅπου νύχτα δέν ὑπάρχει, ὅπου τό φῶς κυριαρχεῖ καί μεσουρανεῖ

αιώνια! Δόξα σέ Σᾶς, Μεγάλοι Διδάσκαλοι τῆς ἀνθρωπότητος. Ταπεινοί ἐμεῖς μέ θαυμασμό ἀτενίζομε τό πανένδοξο πνευματικό Σας Μεγαλεῖο, μέ ἱερό δέος ἀντικρύζομε τήν ἄδολη Ἀγάπη Σας πού Σᾶς ἔφερε ἐδῶ, σέ μιά κοιλάδα κλαυθμῶνος, σέ ἐποχές πού ἡ ἀνθρωπότης, σπαραγμένη ἀπό τό μῖσος, τυφλωμένη ἀπό τήν κακία καί τόν ἐγωισμό, ἐπάλεσε μέσα σέ πηχτό πνευματικό σκοτάδι. Ἦλθατε Σεῖς, ὦ Θεῖοι Κάβειροι, χρυσολύρη Ὀρφέα, πάνσοφε Πυθαγόρα, ὦ Μίθρα, Κρίσνα, Βούδδα, Σωκράτη, Θειότατε Ἰησοῦ.

Ἦλθατε Σεῖς, ὦ Θεῖοι Μυσταγωγοί καί Ἰδρυταί τῶν πανσέπτων Μυστηρίων. Σεῖς πού μυστικά καί ἀφανεῖς ἐργαστήκατε σκληρά γιά νά διαλύσετε τά σκοτάδια. Μέ σεβασμό Σᾶς παρακαλοῦμε νά δεχθῆτε τήν ἀπέραντη εὐγνωμοσύνη μας.

Σεῖς ὅλοι σταθήκατε ἀκάματοι ἐργάται τοῦ ἔργου τῆς ὑψηλῆς ἀλχημείας, μοχθήσατε πολύ στήν προσπάθειά Σας νά μεταμορφώσετε τόν μόλυβδο τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς σέ ἀκήρατο, ἀγνό χρυσάφι!

Μοχθήσατε παλεύοντας μέ

τήν ἀνθρώπινη ἀτέλεια πού τόσο βαθιές ρίζες ἔχει μέσα στήν ψυχή. Μοχθήσατε θέλοντας νά ξεπεράσετε τήν κατάσταση τοῦ πλανήτου μας, πού γιά τώρα εἶναι ἀκόμη σκοτεινό, ἑτερόφωτο σῶμα.

Μεγάλο τό ἔργο Σας. Τεράστιος ὁ κόπος Σας. Τί μπορεῖ νά ἀποδώσει τό δικό μας «εὐχαριστῶ»;

Σάν δίκαιο ἐπιστέγασμα τοῦ μόχθου Σας, σάν ἀντάξια ἀνταμοιβή γιά τή θυσία Σας, βρίσκω μόνο τό νά ἰδῆτε, ὅταν θά ἔλθει ἡ ὥρα, ἀπό ἐκεῖ ἐπάνω, ἀπό τά ὀλόφωτα παλάτια, ὅπου τώρα κατοικῆτε, νά ἰδῆτε τή Γῆ αὐτή πού τόσο ἀγαπήσατε, τή Γῆ τήν ποτισμένη ἀπό τή δική Σας θυσία, τή ζεσταμένη ἀπό τήν πνοή τῆς δικῆς Σας Ἀγάπης, πνευματικό σας δημιουργήμα καί παιδί Σας, νά τήν ἰδῆτε νά ἀρχίζει νά φωτίζεται καί ἀπό ἑνας φτωχός ἑτερόφωτος πλανήτη, νά γίνεῖ ἕνας λαμπρός αὐτόφωτος ἥλιος. Τότε ἡ δική της λάμψη θά κοσμίσει τό δικό Σας στέμμα, ὦ Ἀγνοί Πνευματικοί Βασιλεῖς, κυρίαρχοι τοῦ Πνευματικοῦ Φωτός πού ζωογονεῖ τοὺς Κόσμους.

Νίκος Α. Τέντας

ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΜΙΗΑΙ ΕΜΙΝΕSCU

Κι ἄν... .

Κι αν χτυπούν στο τζάμι κλώνοι
και η λεύκα κάτω πάει,
είναι γιατί με βαλαντώνει
πόθος που σ' αποζητάει.

Κι αν φωτίζει κάθε άστέρι
της λίμνης, με χρυσό, τη δίνη,
είναι που ο καημός θα φέρει
με τη μορφή σου τη γαλήνη.

Κι αν τα σύννεφα σκορπίζει
με φως σελήνη μεθυσμένη,
είναι γιατί με μαγνητίζει
η σκέψη σου αγαπημένη.

LUCIAN BLAGA

Τό Ποίημα

Δεν ζει τ' αστροπελέκι μόνο
στη λάμψη του, μα μια στιγμή,
όσο το σύννεφο προφταίνει
δεντροκορφή αγαπημένη
μαζί της φλόγα να ενωθεί.

Έτσι είναι και ο στίχος.
Μόνος, και το φως του ώρα
διαρκεί όσο να πάει
στο δεντρί φιλί η μπόρα
κι από με σε σένα ήχος.

VASILE NICOLESCU

Τό Τελευταίο παράθυρο

Σαν τον μαγνητίζει μουσική εξώκοσμη
μέ μάτια τυφώνα και γάτας παθιασμένης
περνά σε άλλη διάσταση — συνέχεια περιπλανώμενος —
παραλλάζοντας το πουλί, τους γρύλλους και τον άνεμο
των αστεριών την έσχατη καλλιγραφία, ως τη στιγμή
που μόνος θα ριχτεί απ' το παράθυρο την ψυχή του να βρεϊ.

Χιόνι πάνω στο χιόνι...

Χιόνι πάνω στο χιόνι να είμασταν
δεν θα ήταν πλησμονή.

Η λήθη γοργοσβήνει
δύση κι ανατολή.

Πάχνη σε πάχνη να είμασταν
δεν θα ήταν πλησμονή.

Κύμα θολό ο χρόνος
μας σέρνει χωρίς πνοή.

Μυστική πυρά να είμασταν
αρκετό δεν θα ήταν πάλι.

Η θάλασσα με βουητό μας νίκησε
στη μαύρη της ανεμοζάλη.

DANIELA CRASNARU

Γιά τή Ποίηση

Απ' όλους συ πιστή ακόμη μένεις.
Ο μύλος σου καρτερικά το αίμα αραιώνει.
Πληγή κρυφή, ανάβρα λέξης μαγεμένης
να με πατά και να με λιώνει.

Καθόμασταν μονάχες. Εγώ και συ. Καταλαβαίνει
πως τα σκουλήκια τρων της γης το χρόνο;
Μαζί στου τσεκουριού την κόψη. Μεταλαβαίνεις
πανάγιο αίμα κι εγώ το πόνο.

ΝΙΚ. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

Ἐπιφυλλίδες τῆς «Πρωίας» 5/12/32

Τό Ἵτομον καί τό Σύνολον

Εἶναι τόσο βαθειά ριζωμένη στὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων πού ἐπῆραν μίαν ὠρισμένην ἀνατροφὴν ἢ πρόληψιν τοῦ ἀτομισμού, ὥστε νά δυσκολεύονται νά τήν ἀποτινάξουν. Καί εἶναι πραγματικῶς μία ἀπό τίς πλέον ἐπίμονες προλήψεις ἐκείνη πού εἶναι συνυφασμένη μέ τόν ἀνθρώπινον τόν ἐγωϊσμόν. «Πῶς μπορῶ νά τό συλλογιστῶ νά γίνω ἀγέλη;» —ρωτοῦν πολλοί καλοπροαίρετοι καί λογικοί κατὰ τ' ἄλλα ἄνθρωποι, νέοι πρό πάντων. «Τί ἰδέα εἶν' αὐτή, νά σβήσω τόν ἀτομισμό μου, τό μόνο πρᾶγμα πού μοῦ δίνει τήν δυνατότητα νά ἔχω συνειδησιν καί τοῦ ἑαυτοῦ μου καί τοῦ κόσμου, καί νά συγχωνευθῶ μέ τό ἀπρόσωπον σύνολον; Κατά ποῖον τρόπον ἡ ὁμαδική ἐκδήλωσις τῶν ἀνθρώπων θά μπορούσε νά ἰσοσταθμίσῃ τό θαῦμα τῆς ἀτομικῆς ἀποκορυφώσεως, ὅπως τό βλέπουμε στοὺς μεγάλους, στοὺς ἐκλεκτοὺς, στίς μεγαλοφυΐες; Καί πῶς μπορούμε νά τίς ἐξηγήσουμε αὐτές, τίς ἀποκορυφώσεις τοῦ ἀτόμου, ὅταν βάσουμε ὡς βάσιν τήν πρωταρχικὴν ἀξίαν τῆς ὁμαδικότητος, τοῦ «συνόλου», ὅπως τό λέτε;»

Ἵωραϊα. Ἔτσι τοποθετοῦμεν μίαν σωστήν βάσιν σκέψεως, γιὰ νά ἐξετάσωμεν τό θεμελιῶδες αὐτό ζήτημα. Ἄν δέν ξεκαθαρίσουμε, δέν εἶναι δυνατόν νά νοηθοῦν ὅλες ἡ ἄλλες σκέψεις καί ἀντιλήψεις πού πηγάζουν ἀπὸ τήν ἀρχικὴν, τήν βασικὴν ἀντίληψιν. Καί δέν εἶναι ποτέ περιττόν νά ἐπανέρχεται κανεὶς σ' αὐτὴν τήν προσπάθειαν νά ἐννοήσῃ ὅσον τό δυνατόν πληρέστερον τήν πραγματικὴν σχέσιν τοῦ ἀτόμου πρὸς τό σύνολον, τήν σχετικὴν ἀξίαν τοῦ ἀτομισμού μέσα εἰς τήν συλλογικὴν ἀξίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄς ἀρχίσωμεν, λοιπόν, ἀπὸ τήν ἀρχήν, ὅπως λέγουν οἱ Γάλλοι καί ἄς ἀποφύγωμε ὅσο μπορούμε τήν μεταφυσικὴν, ἂν καί κατ' ἀνάγκην, πρέπει νά ξεκινήσουμε ἀπὸ μερικὰς γενικὰς ἰδέας.

Ἀπὸ τήν στιγμὴν πού θά ἐννοήσωμεν, ὅτι τίποτε δέν ὑπάρχει ἔξω ἀπὸ τό Ὄλον, στὸ ὁποῖον μπορούμε νά δώσουμε ὅποιανδήποτε ὀνομασίαν μᾶς ἀρέσει —οἱ λέξεις εἶναι κατασκευάσματα συμβατικά— ἔπονται, κατὰ λογικὴν ἀνάγκην, μερικὰ συμπεράσματα: πρῶτα-πρῶτα, ὅτι αὐτό τό Ὄλον, τό Σύμπαν, εἶναι ἐνιαῖον στήν

ούσίαν του. «Ἐν τό Πᾶν», ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι τῆς Ἑλεατικῆς σχολῆς. Ἄλλ' ἐάν αὐτό τό Πᾶν εἶναι οὐσιωδῶς ἐνιαῖον εἰς μίαν νοητὴν κατάστασιν στατικὴν —εἰς τὴν κατάστασιν δηλαδή τοῦ ἀπολύτου Εἶναι— ὅταν ἐκδηλώνεται δυναμικῶς —ὅταν δηλαδή τό Εἶναι μετατρέπεται εἰς ἓνα ἀέναν Γίγνεσθαι— τό Ὅλον αὐτό διαφορίζεται. Ὁ διαφορισμός εἶναι ἀναγκαῖος, κατὰ τοὺς φυσικοὺς τοὺς νόμους, διὰ τὴν μορφοποίησιν καί, κατὰ συνέπειαν, διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν μορφῶν, μέ τὴν ὁποίαν, τό Ὅλον, τό Πᾶν, ἐμφανίζεται ὡς ἀένσος Ζωή. Ὁ διαφορισμός αὐτός γεννᾷ τό ἄτομον. Τό ἄτομον τῆς ὕλης ἀπό χημικῆς ἀπόψεως. Τό κύτταρον στοὺς ζωντανούς τοὺς ὀργανισμούς. Καί τό ἀνθρώπινον τό ἄτομον εἶναι τό κύτταρον τοῦ συνολικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἀνθρωπότητος. Δέν θά ἔπρεπε ποτέ νά ἐξετάζη κανεῖς τ' ἀνθρώπινα τά ζητήματα κατὰ τρόπον διαφορετικόν ἀπὸ ἐκεῖνον, μέ τόν ὁποῖον ἐξετάζει ἡ ἐπιστήμη τά φυσικά φαινόμενα. Ὁ ἄνθρωπος, μέρος ἀναπόσπαστον τῆς Φύσεως, δέν εἶναι δυνατόν νά ξεχωρισθῇ ἀπὸ αὐτήν. Καί ὅπως, βιολογικῶς, διέπεται ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς, ἔτσι καί ἡ πνευματικὴ του ἐκδήλωσις εἶναι ἀνάγκη ν' ἀνάγεται εἰς τοὺς ἴδιους αἰωνίους καί ἀμετάβλητους νόμους, ἀφοῦ παραδεχόμεθα ὅτι τό Πᾶν εἶναι ἐνιαῖον καί ὅτι δέν ὑπάρχουν δύο κόσμοι ξεχωριστοὶ μέ νόμους διαφορετικοὺς ἢ καί ἀντιμαχομένους ἀκόμη, ὅπως ἐπίστευαν οἱ ἀσκηταὶ τῶν σκοτεινῶν αἰώνων τῆς ἀνθρώπινης διανοήσεως πού ἐχαρακτήριζαν ὡς διαβολικὰς πολλὰς φυσικὰς λειτουργίας καί ἐτυραννοῦσαν τό φυσικόν των σῶμα γιὰ νά κερδίσουν τὴν «μέλλουσιν» ζωὴν.

Ὅπως λοιπόν, εἰς ἓναν ζωντανόν ὀργανισμόν δέν μπορούμε ν' ἀποδώσουμε εἰς τό κύτταρον σημασίαν μεγαλυτέραν ἀπὸ τόν ὅλον ὀργανισμόν, ἔτσι καί εἰς τὴν ἀνθρώπινην κοινωνίαν δέν εἶναι λογικόν νά ἔχη τό ἄτομον τὴν δεσπόζουσαν σημασίαν. Δέν πρέπει νά μᾶς παραξενεύῃ ὁ συσχετισμός αὐτός. Τό μεγάλο λάθος πού κάνουμε τίς περισσότερες φορές εἶναι ὅτι ἐξετάζουμε τ' ἀνθρώπινα κατὰ τρόπον μεταφυσικόν, ἐνῶ μελετοῦμε τά φυσικά φαινόμενα ἐντελῶς διαφορετικά. «Μά —θὰ πῇ κανεῖς— τό ἀνθρώπινον ἄτομον εἶναι ἓνα κέντρον συνειδήσεως, ἐνῶ τό κύτταρον δέν εἶναι ἀντιθέτως, συνειδήσιν ἔχει τό σύνολον τοῦ ζωντανοῦ ὀργανισμοῦ πού συναπαρτίζεται ἀπὸ τά κύτταρα». Γιὰ νά ἴδουμε: πῶς μπορούμε νά βεβαιώσωμεν ὅτι ἓνα μόριον ὕλης, ἓνα κύτταρον, τὴ στιγμὴ πού εἶναι καί αὐτό ἐμποτισμένον ἀπὸ τὴν ἀέναν Ζωὴν, δέν ἔχει καί ἓναν βαθμόν δικῆς τους, ἀτομικῆς ὄντότητος; Μήπως ἓνα κύτταρον ζωντανοῦ ἐνιαίου ὀργανισμοῦ νεκρώνεται ἀμέσως μόλις ἀποσπασθῇ βίαιως ἀπὸ αὐτόν τόν ὀργανισμόν; Τί βλέπομεν, ὅμως,

εἰς τοὺς ζωντανούς ὁργανισμούς; Τὰ κύτταρα πού τοὺς ἀποτελοῦν ἐναλλάσσονται κάθε στιγμήν. Λέγουν ὅτι ἔνα ἀνθρώπινον σῶμα μέσα εἰς μίαν ἑπταετίαν ἀνανεώνει ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ κύτταρα πού τό ἀποτελοῦν· ὅτι δηλαδή τό σῶμα μας, μετά μίαν ἑπταετίαν ἀπό αὐτήν τήν στιγμήν, δέν θά ἔξη οὔτε ἔνα ἀπό τὰ σημερινά του τὰ κύτταρα. Αὐτά φθείρονται, ἀναπαράγονται, ἀντικαθίστανται κάθε χιλιοστόν τοῦ δευτερολέπτου· καί ἀκριβῶς αὐτή ἡ ἀένας ἐναλλαγὴ εἶναι ἡ θεμελιώδης ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς εἰς τόν ἀνθρώπινον ὁργανισμόν. Κατά τόν ἴδιον τρόπον γεννῶνται, ἀναπαράγονται, φθείρονται, ἐναλλάσσονται, ἀντικαθίστανται ἀένανς τὰ ἄτομα πού συναποτελοῦν κάθε στιγμήν καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων τήν Ἀνθρωπότητα. Πῶς θά μπορούσαμε νά δώσουμε πρωταρχικήν σημασίαν στό ἄτομον, ὅταν παρατηρήσωμεν τήν ἀνθρώπινην ἐξέλιξιν ἀπό αὐτήν τήν σωστήν σκοπιάν; Καί, γιά νά ξαναγυρίσουμε στό παράδειγμα τοῦ ἀνθρώπινου ὁργανισμοῦ. Ὅταν τό κύτταρον, ἢ ἔνα ἄθροισμα κυττάρων, ξεπεράσῃ τήν σωστήν ἀναλογίαν τῆς σημασίας του ὡς πρός τό σύνολον, ὅταν, δηλαδή, ὑπερاناπτυχθοῦν ἀσύμμετρα πρός τόν νόμον τῆς ἀναλογικῆς των τῆς σπουδαιότητος μέσα εἰς τό ὀργανικόν ὅλον, τότε δημιουργοῦνται τὰ καρκινώματα, τὰ κακοήθη νεοπλασμάτα, οἱ θανάσιμοι ὄγκοι πού δηλητηριάζουν τήν ζωὴν τοῦ συνόλου καί οἱ ὁποῖοι, στοὺς ζωϊκοὺς τοὺς ὁργανισμούς, κρίνονται ἄξιοι μόνον γιά τό μαχαίρι τοῦ χειρουργοῦ, πρὶν ἐπεκταθῇ ἡ ἐξάπλωσίς των. Ὅμοια καί στὸν κοινωνικόν τόν ζωντανόν ὁργανισμόν ἡ ὑπερτροφικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἀτομοκρατίας εἰς ὠρισμένας τάξεις εἶναι καρκίνωμα τρομερά ἐπικίνδυνον γιά τήν υἱείαν καί γιά τήν φυσιολογικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συνόλου, πού πρέπει νά ἀποκόπτεται χωρὶς δισταγμόν, νά καυτηριάζεται χωρὶς ἀναβολήν.

Καί τώρα ἄς ἀφήσουμε τοὺς παραλληλισμούς καί ἄς ἐξετάσωμεν τόν ἀνθρωπον τόν ἴδιον. Ὁ ἀνθρωπος εἶναι ζῶον κατ' ἐξοχὴν κοινωνικόν. Τοῦ εἶναι ἀδύνατον νά ζήσῃ μόνος, ὡς ἄτομον ξεχωριστόν μέσα στήν φύσιν. Θά μπορούσε νά ἐπαναλάβῃ κανεὶς ἐκεῖνο πού ἐλέχθη τόσον σωστά: ὁ ἀνθρωπος δέν δημιουργεῖ θεληματικὰ τήν κοινωνίαν· γεννᾶται μέσα σ' αὐτήν χωρὶς νά τό θέλῃ. Δέν τοῦ εἶναι δυνατόν νά γίνῃ ἀνθρωπος, δηλαδή ζῶον σκεπτόμενον, ὁμιλοῦν, ἀγαπῶν, αἰσθανόμενον καί βουλόμενον, παρά μόνον μέσα εἰς τήν κοινωνίαν. Ἄς φαντασθοῦμε μίαν ἐκ γενετῆς μεγαλοφυΐαν, ἔνα παιδί προωρισμένον νά γίνῃ «μεγάλος ἀνθρωπος», ὅπως λέγεται, καί ὅτι αὐτήν τήν μεγαλοφυΐαν, τήν δυναμικήν, πού δέν ἐξεδηλώθη ἀκόμη, τήν πετᾷμε εἰς μίαν ἔρημον, εἰς τήν συντροφίαν ἀγρίων. Ἄν δέν ἐξολοθρευθῇ ἀμέσως —πράγμα πιθανόν—

τατον— θά γίνη ἓνα κτῆνος, ἓνας πιθηκοειδῆς ἄνθρωπος, χωρίς γλῶσσαν καί χωρίς σκέψιν, διότι ἡ σκέψις εἶναι ἀχώριστη ἀπό τόν λόγον, τήν γλῶσσαν. Γιά νά ἐκδηλωθῇ ἡ ἀτομικότης αὐτοῦ τοῦ ἐκ γενετῆς μεγαλοφυοῦς ἀνθρώπου, γιά νά ὑπάρξῃ ὡς ἄτομον, τοῦ χρειάζεται ἡ ὁμαδικότης. Ἡ ἀνθρώπινη ἡ ἀτομικότης του, εἶναι τό προϊόν τῆς ὁμαδικότητος, τοῦ Συνόλου. Μόνον του τό ἄτομον, ἀπομονωμένον ἀπό τήν Κοινωνίαν, μοιάζει μέ τό κύτταρον πού ἀπεχωρίσθη βιαίως ἀπό τόν ὁργανισμόν εἰς τόν ὁποῖον ἀνήκε: ζῇ ὑποτυπωδῶς γιά λίγον καιρόν καί ἐξαφανίζεται χωρίς ν' ἀποδώσῃ ὅ,τι εἶχε προορισμόν ν' ἀποδώσῃ στήν ζωήν τοῦ συνόλου.

Διότι τό ἄτομον ἔχει μεγάλην ἀξίαν μόνον ὡς ἀπαραίτητον τμήμα τοῦ συνόλου αὐτοῦ. Τό σύνολον, βέβαια, δέν θά ὑπῆρχε χωρίς τά ἄτομα. Μέ τήν διαφοράν ὅτι τό ἀνθρώπινον ἄτομον εἶναι πρόσκαιρον, φθαρτόν, ἐναλλάσσεται γοργά, ἐνῶ τό Σύνολον τῆς Ἀνθρωπότητος εἶναι μόνιμον, αἰώνιον, διαρκῶς ἐξελισσόμενον. Πῶς ἐξελίσσεται, ὅμως; Μέ τήν ἀέναον ἐναλλαγὴν τῶν ἀτόμων πού τό συναποτελοῦν. Ὅταν, ἔτσι ἰδοῦμε τά πράγματα, ἀντιλαμβανόμεθα, τήν ἀκριβῆ ἀξίαν τοῦ ἀτόμου μέσα στό σύνολον. Τό ἓνα δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξῃ χωρίς τό ἄλλο. Ἀλλά τό ἄτομον εἶναι προωρισμένον νά ἀναλίσκεται, νά δαπανᾶται, νά φθειρεται, νά παραδίδεται ὁλοκληρωτικά καί ἀνεπιφύλακτα διὰ τήν ἐξέλιξιν, διὰ τήν ζωήν τοῦ ὅλου. Ἔτσι ἀποκτᾷ τήν ὑψίστην ἀξίαν του.

* * *

Μά πρέπει, λοιπόν, νά χάσωμεν τόν ἀτομισμόν μας; Πρέπει νά γίνωμεν «ἀγέλη»; Ποῖος εἶπε τέτοιο πρᾶγμα; Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὄν διφυές, ἄτομον καί μέρος ἐνός συνόλου, δηλαδή ζῶν κοινωνικόν. Ὅχι μόνον δέν πρέπει νά χάσῃ τήν συνείδησιν τῆς ἀτομικότητός του, νά γίνη ἓνα «ἀγελαῖον», μή αὐθύπαρκτον διανοητικῶς καί πνευματικῶς ὄν, ἀλλά, ἀπεναντίας, ἔχει καθῆκον νά ἀναπτύξῃ εἰς τό ἀκέραιον τās ἀτομικὰς του τās δυναμικότητας χάριν τῆς ἐξελίξεως τοῦ συνόλου. Πρέπει, ὅμως, νά ἔχῃ διαρκῆ συνείδησιν αὐτῆς τῆς ἀναλογικῆς ἀξίας του μέσα εἰς τό ὅλον. Ἄν τοῦ λείπῃ, τό Σύνολον πρέπει νά τόν ἐπαναφέρῃ εἰς αὐτήν.

Ποῖον ἄτομον, ποία μεγαλοφυΐα μπορεῖ νά πῇ ὅτι δέν χρωστᾷ τίποτε στό ἀνθρώπινο σύνολον; Ἐδούλεψεν, ἐμόχθησε, ἐτυραννήθηκε, αἱματώθηκε, ἐλαχτάρισεν ἀπό ἀγωνίαν αἰῶνες καί αἰῶνες αὕτῃ ἡ ἀνθρωπότης ὡς σύνολον γιά νά δημιουργήσῃ τās συνθήκας, μέσα στās ὁποῖας εἶναι δυνατή ἡ ἐκδήλωσις μιᾶς ἀτομικῆς μεγαλοφυΐας· ἐμάζεψε, κόκκον πρὸς κόκκον, μέ τρομερούς καί ὠραίους ἀγῶνας πρὸς τήν φύσιν, τήν γνῶσιν πού κατέχει ὡς τώρα

καί χωρίς τήν ὁποίαν καμμία μεγαλοφυΐα δέν θά μπορούσε νά υπάρξει. Τί θά ἦτο ὁ Νεύτων, ἂν δέν προϋπῆρχαν ἐκεῖνοι πού ἐδημιούργησαν τά μαθηματικά, πού ἐστάθηκαν πρῖν ἀπ' αὐτόν ἐρευνητικά μπροστά στό μυστήριον τοῦ Παντός; Πῶς θά ὑπῆρχεν ἕνας Σαίξπηρ ἂν δέν προϋπῆρχαν ὅλοι οἱ πρωτῆτεροί του ἄνθρωποι πού ἐσκέφθησαν καί πού ἐδημιούργησαν; "Ὅταν μιλοῦμε, ὅπως αὕτη τῇ στιγμῇ, γιά τήν ἐπιστήμην, γιά τήν ἐξέλιξιν, γιά τήν ἀνθρωπότητα, γιά τόν Νεύτωνα, μήπως αὐτά τά πράγματα τά ἐγνώρισαμε μοναχοί μας; Μήπως τά ἐμάθαμεν ἐξ ἀποκαλύψεως; Ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ μόρφωσις ἡ ἐγκυκλοπαιδική, ὅλος ὁ πλοῦτος τῶν γνώσεων πού μπορούμε νά τόν ἀποκτήσουμε κατὰ τόν ἕναν τρόπον ἢ κατὰ τόν ἄλλον —καί πού τόν μονοπωλοῦν ἀκόμη καί σήμερον ὠρισμένοι προνομιοῦχοι τάξεις— δέν εἶναι δωρεαί τοῦ ἀνθρώπινου συνόλου πρὸς τό ἄτομον; Ὅπως κάθε ἀνθρώπινον σῶμα εἶναι, προσωρινή βέβαια, ἀποκρυστάλλωσις μιᾶς πρῶταιωνίας μορφικῆς ἐξελίξεως, παρόμοια καί κάθε ἐκδήλωσις πνευματικῆς ἀνθήσεως ἀπό ἕνα χωριστόν ἄτομον εἶναι τό προϊόν μιᾶς μακροτάτης ἐξελίξεως κοινωνικῆς. Γιά νά υπάρξῃ τό ἐξαιρετικόν ἄτομον ἀπαιτεῖται ἀναπόφευκτα τό κοινωνικόν περιβάλλον, μέσα στό ὁποῖον καί μόνον ἀποκτᾷ σημασίαν. Καί ἂν αὐτό τό ἄτομον εἶναι ἀληθινά ἐξαιρετικόν, ἂν, δηλαδή, εἶναι ἕνα κύτταρον τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ ἀπό ἐκεῖνα πού συντελοῦν ἐντατικώτατα εἰς τήν ἐπιτάχυνσιν τοῦ ρυθμοῦ τῆς συνολικῆς ἐξελίξεως, τότε δέν εἶναι δυνατόν, παρά νά ἐχῃ τήν σωστήν συνείδησιν τῆς ἀξίας του ὡς μέρους ὑπηρετικοῦ τοῦ συνόλου αὐτοῦ. Ἀκόμη καλύτερα· τοῦ σωστά ἐξειλιγμένου ἀτόμου ἡ συνείδησις παύει νά εἶναι συνείδησις ἀτομική· ἀπλώνεται, ἀπλώνεται ὁλοένα ἕως ὅτου γίνεται συνείδησις τοῦ ὅλου. Τό ἄτομον, εἰς τήν ἐσχάτην καί ἀκροτάτην ἀνάπτυξίν του ἀπατομικεύεται, ἂν μπορούμε νά ποῦμε ἔτσι γίνεται μέσα του μία συνειδητή συγχώνευσις μέ τό Σύνολον καί αὐτό σημειώνει τό ἀποκορύφωμα τοῦ προορισμοῦ του.

Πῶς συμβαίνει αὐτό, ποῖαν πραγματικὴν ἀξίαν μπορούν νά ἔχουν —ἢ νά μὴν ἔχουν— οἱ «ἥρωες» καί οἱ «ὑπεράνθρωποι», τί θά μπορούσε νά παραγάγῃ τό Σύνολον ὑπὸ συνθήκας διαφορετικὰς ἀπὸ τὰς σημερινάς, καί μερικά ἄλλα, ἴσως, πράγματα, θά εἶναι ἀνάγκη νά τά ἐξετάσωμεν ἐπίσης μέ ἀπροκατάληπτον προσοχήν.

Ἀθάνατα Ὀμηρικὰ Ἔπη Ἐπιλογὴ ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα

Σ 483 Ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξ' ἐν δ' οὐρανόν, ἐν δέ θάλασσαν
 ἡέλιόν τ' ἀκάμαντα σελήνην τε πλήθουσιν,
 ἐν δέ τά τείρεα πάντα, τά τ' οὐρανός ἐστεφάνωται,
 Πληιάδας θ' Ὑάδας τε, τό τε σθένος Ὠρίωνος
 Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
 ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὠρίωνα δοκεύει
 οἷη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.

Σ 490 Ἐν δέ δύω ποίησε πόλεις μερόπων ἀνθρώπων
 καλὰς. Ἐν τῇ μὲν ῥα γάμοι τ' ἔσαν εἰλαπῖναι τε,
 νύμφας δ' ἐκ θαλάμων δαΐων ὑπο λαμπομενάων
 ἡγίνεον ἀνά ἄστρῳ, πολὺς δ' ὑμέναιος ὀρώρει·
 κοῦροι δ' ὀρχηστῆρες ἐδίνεον, ἐν δ' ἄρα τοῖσιν
 αὐλοὶ φόρμιγγές τε βοήν ἔχον· αἱ δέ γυναῖκες
 ἰστάμεναι θαύμαζον ἐπὶ προθύροισιν ἑκάστη.

Μετάφραση

(Ίάκ. Πολυλᾶς, Ἀλέξ. Πάλλης, Ν. Καζαντζάκης - Ί. Κακριδῆς)

Ἀλέξ. Πάλλης:

Ἐφτιασε μέσα ἐκεῖ τῇ Γῆς, μέσα Γιαλό κι' Οὐράνια,
Ἦλιο ἐκεῖ μέσα ἀκούραστο, γιομόφωτο Φεγγάρι,
κι' ὅλα τὰ ζούδια τ' οὐρανοῦ ποῦχει στεφάνι γύρω,
Βροχάστερα καί Κυνηγό λαμπρόφεγγο καί Πούλια,
κι' Ἀρκουῖδα πού πολλοί θνητοί κι' Ἀμάξι τήνε κρίζουν,
πού πάντα ἀφτοῦ κλωθογυρνάει τόν Κυνηγό θωρῶντας
καί μόνη ἀφτή μέσ στ' Ὠκianoῦ δέ λούζεται τό κύμα.

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Βάζει τῇ γῆς, βάζει τῇ θάλασσα, βάζει τὰ οὐράνια ἀπάνω,
βάζει τόν ἥλιο τόν ἀκούραστο, τ' ὀλόγιομο φεγγάρι,
κι' ὅλα τ' ἀστέρια, ὡς στεφανώνουνε τόν οὐρανὸ τρογύρα·
τό Ἀλετροπόδι, τὰ Βροχάστερα, τὴν ὦρια Πούλια βάζει
καί τό χορὸ τόν Ἐφταπάρθενο, πού τότε λέν κι' Ἀμάξι,
κι αὐτοῦ γυρνάει παραμονεύοντας τό Ἀλετροπόδι πάντα,
καί μόνο αὐτὸ λουτρό δέ χαίρεται στὸν Ὠκεανὸ ποτέ του.

Ἀλέξ. Πάλλης:

Κί' ἔφτιασε μέσα διό ὁμορφες ἀθρώπων πολιτεῖες,
Στὴ μιά ἔχαν ξαφαντώματα καί γάμους, καί τίς νύφες
πηγαίνανε ἀπ' τῆς μάννας τους μέ φῶτα μέ λαμπάδες
μέσα ἀπ' τοὺς δρόμους, κί' ἔσκουζαν νά ζήσουν νά γεράσουν.
Κί' ὀρχιοῦνταν χορεφτάδες διό, καί κόσμο λές χαλνοῦσαν
κατεμεσῦς τους τ' ἄργα —ζουρνάδες καί λαγοῦτα—
κί' ἔκαναν χάξι στέκοντας στά ξώθυρα οἱ γυναῖκες.

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Κι' ἀκόμα παίρνει βάζει ἀπάνω του δυὸ πολιτεῖες ἀνθρώπων,
πανέμορφες· στὴ μιά ξεφάντωσες ἱστόρησε καί γάμους·
τίς νύφες παίρναν ἀπ' τὰ σπίτια τους μέ φῶτα, μέ λαμπάδες,
καί τίς περνοῦσαν μέ νυφιάτικα τραγούδια ἀπὸ τίς ροῦγες.
Καί στρουφογύριζαν χορεύοντας οἱ νιοί, κι' ἀνάμεσά τους
φιαμπόλια καί κιθάρες ἀκουγες νά παίζουν· κι' οἱ γυναῖκες
στήν πόρτα ἢ καθεμιὰ τους ἔστεκε καί θάμαζε τό ψίκι.

Σ 561 Ἐν δ' ἐτίθει σταφυλῇσι μέγα βρίθουσαν ἀλωήν
καλήν χρυσεῖην· μέλανεσ δ' ἀνά βότρυες ἦσαν,
ἐστήκει δέ κάμαξι διαμπερές ἀργυρέησιν.
Ἀμφί δέ, κυανέην κάπετον, περί δ' ἔρκος ἔλασσεν
κασσιτέρου· μία δ' οἷη ἀταρπιτός ἦεν ἐπ' αὐτήν,
τῇ νίσσοντο φορῆς, ὅτε τρυγώζεν ἀλωήν.

Σ 567 Παρθενικαί δέ καί ἡίθεοι ἀταλά φρονέοντες
πλεκτοῖς ἐν ταλάροισι φέρον μελιηδέα καρπόν.
Τοῖσιν δ' ἐν μέσσοισι παῖς φόρμιγγι λιγείῃ
ἡμερόεν κιθάριζε, λίνον δ' ὑπὸ καλὸν αἶδεν
λεπταλέῃ φωνῇ· τοί δέ ῥήσσοντες ἀμαρτῇ
μολπῇ τ' ἰυγμῷ τε ποσὶ σκαίροντες ἔποντο.

Τ 1 Ἡὼς μὲν κροκόπεπλος ἀπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων
ῥνυθ', ἵν' ἀθανάτοισι φῶς φέροι ἡδέε βροτοῖσιν.

Ἄλεξ. Πάλλης:

Κί' ἔβαζε ἀμπέλι ἐκεῖ σιμά σταφύλια φορτωμένο
 ὠριο μεγάλο ὀλόχρυσο, μά τὰ σταφύλια μάβρα
 (τό κάθε κλῆμα μ' ἀργυρά παλούκια στυλωμένο).
 Γύρω χαντάκι κάρφωσε σμαλτένιο, γύρω φράχτη
 ἀπό καλάϊ, κι εἶχε ἀνοιχτό μουντό 'να μονοπάτι,
 στ' ἀμπέλι ἀπ' ὅθες ἔμπαιναν σάν εἶταν νά τρυγήσουν.

Ν.Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Κι ἔβαζε μέγα ἀμπέλι ἀπάνω του σταφύλια φορτωμένο,
 χρυσό, πανέμορφο, κι ἐκρέμουνταν τσαμπιά ἀπό κάτω μαῦρα,
 κι ὡς πέρα ἐστύλωναν τὰ κλήματα διχάλες ἀσημένιες.
 Κι ἄνοιξε σμάλτινο ξερβόδεξα χαντάκι, καί τρογύρα
 ἀπό καλάϊ τό φράχτη ἐσήκωσε κι ἕνα ὡς τ' ἀμπέλι μόνο
 τραβοῦσε μονοπάτι, πού 'παιρναν οἱ ἀργάτες πού τρυγοῦσαν.

Ἄλεξ. Πάλλης:

Καί νιές καί νιοί καλόκαρδοι μαζί ὅλοι κουβαλοῦσαν
 τό γλυκοστάφυλο καρπό μέσ στα πλεχτά καλάθια.
 Κί' ἕνας τους νιός στό γυρισμό τούς βάραε τό λαγοῦτο
 γλυκά πού λές σέ λίγωνε, κι' ἀγάλι τ' ἀποτρύγια
 τραγοῦδαε, κι' ὅλη ἡ συντροφιά ξοπίσω ροβολοῦσε,
 καί ξεφωνῶντας χόρεβαν μ' ἀνάλαφρο ποδάρι.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Καί κουβαλοῦσαν τό μελόγλυκο καρπό στούς ὦμους πάνω
 κοπέλες κι ἄγουροι χαρούμενοι μέσ σέ πλεχτά κοφίνια·
 κι ἀνάμεσό τους τήν ψιλόφωνη κιθάρα κάποιο ἀγόρι
 γλυκά βαρῶντας ὁμορφα ἔψελνε τοῦ Λίνου τό τραγούδι
 μέ γάργερη φωνή· κι οἱ ἐπίλοιποι στή γῆ τὰ πόδια ἐκρούγαν
 ξοπίσω του, πηδοῦσαν, φώναζαν καί τραγουδοῦσαν ὅλοι.

Ἰάκ. Πολυλᾶς:

Ἄφηνε τοῦ Ὠκεανοῦ τά βάθ' ἡ ροδισμένη

Ἡὼς νά φέρῃ τῶν θεῶν τό φῶς καί τῶν ἀνθρώπων.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Ἡ Αὐγή ἡ κροκομαντούσα ἐπρόβαινε μέσ' ἀπ' τό μέγα ρέμα
 τοῦ Ὠκεανοῦ, τό φῶς σέ ἀθάνατους καί σέ θνητούς νά φέρει.

Τ 301 Ὡς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δέ στενάχοντο γυναῖκες,
Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη.

Υ 4 Ζεὺς δέ Θέμιστα κέλευσε θεοὺς ἀγορήνδε καλέσσαι
κρατός ἀπ' Οὐλύμποιο πολυπύχου· ἢ δ' ἄρα πάντη
φοιτήσασα κέλευσε Διὸς πρὸς δῶμα νέεσθαι.
Οὔτε τις οὔν ποταμῶν ἀπέην, νόσφ' Ὀκεανοῖο,
οὔτ' ἄρα νυμφάων, αἵτ' ἄλσεα καλά νέμονται
καί πηγὰς ποταμῶν καὶ πίσσα ποιήεντα.
Ἐλθόντες δ' ἐς δῶμα Διὸς νεφεληγερέταο
ξεστῆς αἰθούσῃσιν ἐνίζανον, ἅς Δίί πατρί
Ἥφαιστος ποίησεν ἐδυίησι πραπίδεσσιν.

Υ 19 Τόν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς·
Ἔγνωνς, ἐννοσύγαιε, ἐμήν ἐν στήθεσι βουλήν,
ᾧν ἔνεκα ξυνάγειρα· μέλουσί μοι ὀλλύμενοί περ,

Ἄλῆξ. Πάλλης:

Ἔτσι θρηνοῦσε, κί' ἔκλαιγαν κατόπι κί' οἱ γυναῖκες,
ἐκεῖνον τάχα μὰ καημούς ἢ καθεμιά δικούς της.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Αὐτά θρηνῶντας τοῦ ἄλλε, κι' ἔκλαιγαν μαζί της κί' οἱ γυναῖκες,
τάχα τὸν Πάτροκλο, μὰ πίσω του τὰ πάθη τὰ δικά τους.

Ἰάκ. Πολυλᾶς:

Κί' εἶπεν ὁ Ζεὺς τῆς Θέμιστος ἀπ' τὴν κορφήν τοῦ Ὀλύμπου,
νά συναθροίσῃ τοὺς θεοὺς, καί αὐτὴ παντοῦ γυρνῶντας
τοὺς ἐκαλοῦσε στοῦ Διὸς νά συναχθοῦν τό δῶμα,
κανεῖς ἀπὸ τοὺς ποταμούς δέν ἔλειψεν ἢ μόνος
ὁ Ὠκεανός, δέν ἔλειψε καμμιὰ νύμφη ἀπ' ὅσες
κρατοῦν τὰ δάση, τέσ πηγές καί τὰ χλωρά λειβάδια
καί εἰς τό δῶμα ὡς ἐφθάναν τοῦ νεφελοσυνάκτη,
ἐκάθιζαν στές αἴθουσες τέσ καλοσκαλισμένες,
πού ὁ νοῦς τοῦ Ἥφαιστου ἐποίησεν εἰς τὸν πατέρα Δία.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Κι' ἀπ' τὴν κορφή τοῦ πολυφάραγγου τοῦ Ὀλύμπου ὁ Δίας προ-
στάζει
τῇ Θέμῃ, τοὺς θεοὺς σέ συνάξῃ νά κράξῃ εὐτύς· κι' ἐκεῖνη
τρέχει παντοῦ, στοῦ Δία προστάζοντας νά δράμουν τό παλάτι.
Κανένας ποταμός δέν ἔλειψε (μόν' ὁ Ὠκεανός δέν ἦρθε)
καμμιὰ νεράϊδα, ἀπ' ὅσες χαίρουνται τὰ δάση τὰ πανώρια,
τῶν ποταμῶν τὰ κεφαλόβρυσα καί τὰ χλωρά λειβάδια.
στοῦ Δία τό ἀρχοντικό σάν ἔφτασαν τοῦ νεφελοστοιβάχτη,
στὶς γυαλιστές στοές θρονιάζονταν, καλὰ μαστορεμένες
στό Δία πατέρα ἀπὸ τὸν Ἥφαιστο μέ τῇ σοφῇ του τέχνῃ.

Ἄλῆξ. Πάλλης:

Τότε ἀπαντάει ὁ συγνεφιδᾶς τοῦ Κρόνου γιός, ὁ Δίας
Σείστη τῆς γῆς, μοῦ μάντεψες μέ τί βουλή καί γνώμη
σᾶς ἔκραξα· ναί, συλλογὴ πού σφάζονται τοὺς ἔχω.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Κι' ὁ Δίας γυρνῶντας τοῦ ἀποκρίθηκεν ὁ νεφελοστοιβάχτης:
Τό λογισμό μου τὸν κατάλαβες ποιός εἶναι, Κοσμοσεῖστη,
πού εἶπα νά ῥθεῖτε ἐδῶ· τί γνοιάζουμαι πού χάνονται ἔτσι ἐκεῖνοι.

Φ 110 Ἄλλ' ἐπι τοι καί ἐμοί θάνατος καί μοῖρα κραταίη.
 Ἔσσεται ἦ ἤως ἦ δεῖλη ἦ μέσον ἡμαρ,
 ὁππότε τις καί ἐμεῖο Ἄρει ἐκ θυμόν ἔληται,
 ἦ ὃ γε δουρί βαλὼν ἦ ἀπό νευρῆφιν οἴστω.

Χ 25 Τόν δ' ὁ γέρων Πρίαμος πρῶτος ἶδεν ὀφθαλμοῖσιν
 παμφαίνονθ' ὥς τ' ἀστέρ' ἐπесσύμενον πεδίοιο,
 ὅς ῥά τ' ὁπώρης εἴσιν, ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαί
 φαίνονται πολλοῖσι μετ' ἀστράσι νυκτός ἀμολγῶ,
 ὃν τε κύν' Ὀρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσιν·
 λαμπρότατος μὲν ὃ γ' ἐστί, κακόν δέ τε σῆμα τέτυ-
 κτε,
 καί τε φέρει πολλόν πυρετόν δειλοῖσι βροτοῖσιν·
 ὥς τοῦ χαλκός ἔλαμπε περί στήθεσσι θεόντος.

Χ 153 Ἐνθα δ' ἐπ' αὐτῶν πλυνοί εὐρέες ἐγγύς ἔασιν
 καλοὶ λαῖνεοι, ὅθι εἵματα σιγαλόεντα
 πλύνεσκον Τρώων ἄλοχοι καλαί τε θύγατρες
 τό πρὶν ἐπ' εἰρήνης, πρὶν ἔλθεῖν υἷας Ἀχαιῶν.

Ίακ. Πολυλᾶς:

Ἡ μοῖρα ἢ παντοδύναμη καὶ ὁ θάνατος κοντά μου.
Αὐγὴ θά εἶναι ἢ δειλινὸ ἢ θά ἔναι μεσημέρι,
ὅπου κ' ἐμένα τὴν ζωὴν κανέναν θά μοῦ πάρῃ
μέ τό κοντάρι ἀπὸ κοντά ἢ ἀπὸ μακριὰ μέ βέλος

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Κι ὅμως καὶ μένα θά ἔβρῃ ὁ θάνατος κι ἡ ἀσβολωμένη Μοῖρα·
θά φτάσει κάποια αὐγὴ γιὰ σοῦρουπο γιὰ μεσημέρι, σύντας
καὶ τὴ δικιά μου μέσ στον πόλεμο ζωὴ θά πάρει κάποιος
γιὰ μέ κοντάρι γιὰ ἀπ' τὴν κόρδα του χτυπώντας μέ σαγίτα.

Ίακ. Πολυλᾶς:

Πρῶτος ὁ γέρος Πρίαμος τὸν εἶδε στὴν πεδιάδα,
ὀλόλαμπρος νά χύνεται σάν τ' ἄστρο πού προβάλλει
τό φῶς του καλοκαιρινὰ καὶ στά πολλὰ τ' ἀστέρια
ἀνάμεσα φεγγοβολεῖ στό νυκτικό σκοτάδι,
πού σκύλλον τοῦ Ὠρίωνος τὸν ὀνομάζουν κ' εἶναι
λαμπρότατ' ἄστρο ἀλλὰ κακό στον οὐρανὸν σημεῖον·
καὶ τοὺς βαρυόμοιρους θνητοὺς μέ θερμὲς κατακαίει.
Τόσο κ' ἐκείνου, ὡς ἔτρεχεν ἀστράφταν τ' ἄρματά του·

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Κι' ὅπως στον κάμπο μέσα ἐχίμιζε, τό μάτι πρῶτα ἀπ' ὅλους
τοῦ γέρο Πρίαμου τὸν ἀντίκρισε, νά λάμπει σάν τό ἀστέρι,
πού ἀργὰ τό καλοκαίρι ἀσκώνεται, καὶ στὴν καρδιά τῆς νύχτας
μέσα ἀπ' τὰ πλήθια τ' ἄστρα ἡ λάμψη του περίσσια ξεχωρίζει·
τό λένε καὶ Σκυλί τοῦ Ὠρίωνα, καὶ πάνω ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα
λαμποκοπάει ψηλά, μά εἶναι ἀσκημο σημάδι, ὡς ξεπροβάλει
τί φέρνει ἀλήθεια στοὺς κακομοιροὺς θνητοὺς περισσιες θερμὲς·
ὅμοια ὁ χαλκός κι ἐκείνου, ὡς ἔτρεχε, λαμπύριζε στά στήθη.

Ίακ. Πολυλᾶς:

Κι' ἦσαν ἐκεῖ τὰ πλουσταριά, πλατύχωρα καὶ ὠραῖα,
λίθινα, ὅπου ἐλεύκαιναν οἱ ὁμόκλινες τῶν Τρώων
καὶ οἱ κόρες οἱ καλόμορφες τὰ ἐνδύματα τὰ ὠραῖα,
ὅταν, πρὶν ἔλθουν οἱ Ἀχαιοί, καιροὺς εἰρήνης εἶχαν.

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Ἦταν ἐκεῖ καὶ γοῦρνες δίπλα τους γιὰ πλουσταριά, μεγάλες,
πανῶριες, πέτρινες, ὅπου ἔφερναν τὰ λιόκαλα σκουτιά τους
τῶν Τρώων τὰ ταῖρια κι οἱ πεντάμορφες κοπέλες τους καὶ πλέναν,
στά χρόνια τῆς εἰρήνης, ἄλλοτε, πρὶν οἱ Ἀχαιοί προβάλουν.

Χ 178 ἼΩ πάτερ ἀργικέραυνε, κελαινεφές, οἷον ἔειπες·
 ἄνδρα θνητόν ἐόντα, πάλαι πεπρωμένον αἴσῃ,
 ἅψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλῦσαι;
 Ἔρδ', ἀτάρ οὐ τοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἅλλοι.

Χ 208 Ἀλλ' ὅτε δὴ τό τέταρτον ἐπὶ κρουνοὺς ἀφίκοντο,
 καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα,
 ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο,
 τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ' Ἑκτορος ἵπποδάμοιο,
 ἔλκε δέ μέσσα λαβῶν· ῥέπε δ' Ἑκτορος αἰσιμον ἦ-
 μαρ,
 ὥχετο δ' εἰς Αἶδαο, λίπεν δέ ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων.

Χ 317 Οἷος δ' ἀστήρ εἴσι μετ' ἀστράσι νυκτός ἀμολγῶ
 ἔσπερος, ὃς κάλλιστος ἐν οὐρανῶ ἵσταται ἀστήρ,
 ὥς αἰχμῆς ἀπέλαμπ' ἐυήκεος, ἦν ἄρ' Ἀχιλλεύς
 πάλλεν δεξιτερῇ φρονέων κακόν Ἑκτορι δίῳ,
 εἰσορόων χροῶ καλόν, ὅπῃ εἴξειε μάλιστα.

Ίακ. Πολυλᾶς:

Πατέρα μαυροσύννεφε, κεραυνοφόρε τί εἶπες!
 ἄνδρα θνητόν, πού ἀπ' ἀρχῆς δέν ἔχει δώσ' ἡ μοῖρα,
 ἀπ' τὰ δεσμά τοῦ ἄχαρου θανάτου θ' ἀπολύσης;
 κάμε το, ἀλλά μὴ καρτερῆς νά σοῦ τό στέρξωμ' ὅλοι.

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Τί λές, πατέρα ἀστραποκέραυνε, μαυροσυγνεφιασμένε:
 Ἐναν θνητό πού ἡ Μοῖρα θάνατο τοῦ ἔχει ἀπό χρόνια γράψει
 πῶς θές ξανά ἀπ' τόν πολυστέναχτο νά τόν γλιτώσεις Χάρο;
 Κάμε ὅ,τι θές, μά κι ὅλοι οἱ ἀθάνατοι δέν ἔχουμε ἴδια γνώμη.

Ίακ. Πολυλᾶς:

Ἄλλ' ὅταν τέταρτην φοράν εἰς τές πηγές ἐφθάσαν
 τότε ἔστησε τ' ὀλόχρυσο στατέρι τοῦ ὁ πατέρας
 καί δύο μοῖρες ἔβαλε τοῦ τέντωτοῦ θανάτου,
 μοῖραν ἐδῶ τοῦ Ἑκτορος κ' ἐκεῖ τοῦ Ἀχιλλέως,
 τό σήκωσε καί ἔγυρε τοῦ Ἑκτορος ἡ μοῖρα.
 ὡς εἰς τόν Ἄδην, κ' ἔφυγεν ἀπό σιμά τοῦ ὁ Φοῖβος.

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Μά σύντας φτάσαν πιά καί τέταρτη φορά στίς βρυσομάνες,
 τή ζυγαριά τοῦ τήν ὀλόχρυση τέντωσε ὁ Δίας πατέρας,
 κι ἔβαζε κλήρους δυό δεξόξερβα τοῦ ἀνήλεου τοῦ θανάτου,
 στή μιά τοῦ ἀλογατάρη τοῦ Ἑκτορα, καί τοῦ Ἀχιλλέα στήν ἄλλη;
 κι ἀπό τή μέση ὡς τήν ἐσήκωσε, τό ριζικό τοῦ Ἑκτόρου
 γέρνει στόν Ἄδη. Εὐτύς τόν ἄφησε κι ὁ Ἀπόλλωνας ὁ Φοῖβος.

Ίακ. Πολυλᾶς:

Καί ὅπως μέσ τ' ἄστρα προχωρεῖ λαμπρός ὁ ἀποσπερίτης,
 πού εἶναι τ' ὠραιότερο μέσ τ' οὐρανοῦ τ' ἀστέρια
 τόσον ἡ λόγχη ἔλαμπε, πού στό δεξί τοῦ ἐκείνος
 ἐτίναξε κακόνγνωμα στόν Ἑκτορα τόν θεῖον
 κυττώντας ξέσκεπον νά εὐρῇ τό τρυφερό του σῶμα.

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Πῶς ξεπροβαίνει στ' ἄστρα ἀνάμεσα μέσ στήν καρδιά τῆς νύχτας
 ὁ Ἀποσπερίτης, τ' ὁμορφότερο ψηλά στά οὐράνια ἀστέρι;
 παρόμοια ὁ κοφτερός στραφτάλιζε χαλκός, πού στό δεξί τοῦ
 κουνοῦσεν ὁ Ἀχιλλέας, τό θάνατο τοῦ Ἑκτόρου μελετώντας,
 καί τ' ὁμορφο κορμί τοῦ κοίταζε ποῦ κάλλιο νά χτυπήσει.

- Χ 430 Τρωῆσιν δ' Ἑκάβη ἀδινουῖ ἐξῆρχε γόοιο.
 Τέκνον, ἐγὼ δειλή· τί νυ βείομαι, αἰνά παθοῦσα,
 σεῦ ἄπο τεθνηῶτος; Ὅ μοι νύκτας τε καὶ ἡμαρ
 εὐχολή κατὰ ἄστυ πελέσκειο, πᾶσί τ' ὄνηαρ
 Τρωσί τε καὶ Τρωῆσι κατὰ πόλιν, οἷ σε θεόν ὥς
 δηδέχατ' ἧ γάρ καί σφι μάλα μέγα κῦδος ἔησθα
 ζωὸς ἐών· νῦν αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει.

- Χ 466 Τὴν δέ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νύξ ἐκάλυπεν,
 ἥριπε δ' ἐξοπίσω, ἀπὸ δέ ψυχὴν ἐκάπυσσεν.
 Τῆλε δ' ἀπὸ κρατὸς βάλε δέσματα σιγαλόεντα,
 ἄμπυκα κεκρύφαλόν τε ἰδέ πλεκτὴν ἀναδέσμη
 κρήδεμνόν θ', ὃ ρά οἱ δῶκε χρυσέη Ἀφροδίτῃ
 ἥματι τῷ, ὅτε μιν κορυθαίολος ἡγάγεθ' Ἑκτωρ
 ἐκ δόμου Ἡετίωνος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἔδνα.

Ἀλέξ. Πάλλης:

Τότε ἡ Ἑκάβη ἀρχίνησε τῶν γυναικῶν τό κλάμα:
 ὦχ γιέ μου, ἐγὼ ἡ κακότυχη, τί πιά νά ζῶ στὸν κόσμο
 τώρα πού ἐσύ μοῦ πέθανες, τῆς χώρας τό καμάρι,
 τῆς χώρας ἡ παρηγοριά, π' ὅλοι, γυναῖκες κι ἄντρες,
 νύχτα καὶ μέρα σά θεό σέ λάτρεβαν στό κάστρο.
 Τί ἐσύ εἴσουν μόνη δόξα μας, ἐσύ εἴσουν μόνη ὀλπίδα,
 σά ζοῦσες· τώρα ἄχ θάνατος, τώρα σέ πῆρε χάρος.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Κι ἡ Ἑκάβη στίς γυναῖκες ἄρχισε πικρό τό μοιρολόγι:
 Παιδί μου, τί νά ζῶ ἡ τρισάμοιρη, τέτοιο κακό πού μέ ἔβρε
 μέ τό χαμό σου τώρα; Κι ἤσουνα γιὰ μένα το καμάρι
 μέρα καὶ νύχτα μές στό κάστρο μας, καὶ σ' ὅλους μας ἡ σκέπη,
 σ' ὅλους τούς Τρῶες καὶ στίς γυναῖκες τους, πού ἴδια θεό σέ βλέ-
 παν·

τί ἦσουν ἀλήθεια ἐσύ ἡ περφόνια τους ἡ πió τρανή, ὅσο ζοῦσες.
 Νά πού ὁμως τώρα ὁ μαῦρος θάνατος κι ἡ Μοῖρα σέ κρατοῦνε!

Ἰάκ. Πολυλάς:

Μαῦρο σκοτάδι ἐσκέπασε τό φῶς τῶν ὀφθαλμῶν της
 κί ἔπεσε ὀπίσω ἀνάσκελα μέ τήν ψυχὴν στό στόμα.
 Μακράν της τά γιαδέματα πετάχτηκαν τά ὠραῖα,
 τό διάδημα, μέ τήν λαμπρὴν μαντῆλα καὶ τό δίκτυ
 καὶ τό μαγνάδι ὅπου ἡ χρυσὴ τῆς χάρισε Ἀφροδίτη,
 ὅταν τοῦ Ἀντίωνος τήν πῆρε ἀπὸ τό σπίτι
 νύμφην ὁ Ἑκτωρ μέ πολλά ποῦ ἔχε της δώσει δῶρα.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Νύχτα ὀλοσκότεινη τά μάτια της μεμιᾶς ἀποσκεπάζει,
 καὶ πίσω πέφτοντας σωριάστηκε καὶ λίγωσε ἡ καρδιά της.
 Τῆς φεύγει πέρα ἡ κεφαλόδεση σκορπώντας δῶθε κεῖθε,
 ἡ σκέπη, τά πλεχτά ἀναδέματα καὶ τό στεφάνι γύρα
 κι ἡ μπόλια, δῶρο πού τῆς δόθηκεν ἀπ' τὴ χρυσὴ Ἀφροδίτη
 τῇ μέρα πού τήν πῆρεν ὁ Ἑχτορας ὁ κρανοσείστης ταίρι,
 στὸν Ἡετίωνα μύρια δίνοντας γι' ἀντίμεμά της δῶρα.

Χ 490 Ἦμαρ δ' ὀρφανικόν παναφήλικα παῖδα τίθησιν·
 πάντα δ' ὑπεμνήμυκε δεδάκρυνται δέ παρειαί.
 Δευόμενος δέ τ' ἄνεισι πάις, ἐς πατρός ἐταίρους,
 ἄλλον μὲν χλαίνης ἐρύων, ἄλλον δέ χιτῶνος·
 τῶν δ' ἐλεησάντων κοτύλην τις τυτθὸν ἐπέσχευ
 χεῖλεα μὲν τ' ἐδίην', ὑπερώην δ' οὐκ ἐδίηνεν.

Ω 97 Ἀκτὴν δ' ἐξαναβᾶσαι ἐς οὐρανὸν αἰχθήτην,
 εὖρον δ' εὐρύοπα Κρονίδην, περί δ' ἄλλοι ἅπαντες
 ἦαθ' ὀμηγερέες μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἰόντες.

Ω 527 Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
 δῶρων, οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δέ ἑάων·
 ὧ μὲν κ' ἀμμείζας δῶη Ζεὺς τερπικέραυνος,
 ἄλλοτε μὲν τε κακῷ ὃ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ.

Ίακ. Πολυλᾶς:

Πάντερμο κάνει τό παιδί τῆς ὀρφανιάς ἡ ἄμέρα·
κορμί γέρνει καί πρόσωπο μέ μάτια δακρυσμένα.
Τό φέρν' ἡ χρεία ν' ἀνεβῇ στούς φίλους τοῦ πατρός του,
τραβᾷ τοῦ ἐνός τό φόρεμα, τοῦ ἄλλου τόν χιτῶνα·
καί ἂν κάποιος τόν ψυχοπονῇ, καυκί μικρό τοῦ δίδει,
δροσιά στά χεῖλη καί ποτέ στήν ἄκρην τ' οὐρανίσκου.

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Τούς φίλους τό παιδί τοὺς ἔχασε τῇ μέρα πού ὀρφανεύει,
μπρός σ' ὅλους σκύβει τό κεφάλι του, τό πλημμυράει τό κλάμα,
καί πεινασμένο πάει, τοὺς σύντροφους γιά νά ἔβρει τοῦ κυροῦ του,
καί σέρνει τοῦτον ἀπ' τήν κάπα του, τόν ἄλλο ἀπ' τό χιτῶνα.
Κι ἀπό σπλαχνιά κανείς κι' ἂν τοῦ ἔδωσε γιά μιὰ στιγμή τήν κοῦπα,
ὅμως τά χεῖλια μόνο τοῦ ἔβρεξε, τόν οὐρανίσκο του ὄχι!

Ἀλέξ. Πάλλης:

Καί στήν ξηρά ἅμα ἀνέβηκαν, πετοῦν ὡς τά οὐράνια
Ἐκεῖ ἤβρην τό βροντόφωνο τοῦ Κρόνου γιό —καί κύκλω
κάθουνταν μαζεφτοί οἱ θεοί, μακαρισμένοι αἰώνιοι —

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Κι ὡς στό γιολό ἀνεβῆκαν, τράβηξαν ψηλά κατά τά οὐράνια,
κι ἐκεῖ ἀνταμῶσαν τό βροντόλαλο τοῦ Κρόνου υἱιό, καί γύρα
τούς ἀναιώνιους, τρισμακάριστους θεοὺς συγκαθισμένους.

Ίακ. Πολυλᾶς:

Ὅτι ἀπ' ὅσα δίδει ὁ Ζεὺς πιθάρια δυό σιμά του
ἔχει, τό ἓνα τῶν κακῶν, τῶν ἀγαθῶν τό ἄλλο·
Καί σ' ὅποιον δώσει ἀνάμικτα ὁ βροντητής Κρονίδης,
ἐκεῖνος πότε ἔχει κακές, πότε ἀγαθές ἡμέρες.

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Μπροστά στοῦ Δία τήν πόρτα βρίσκονται στημένα δύο πιθάρια,
νά ἔχει νά δίνει, τό ἄνα βάσανα, τό ἄλλο ἀγαθὰ γεμάτο.
Κι ἂν δώσει ὁ Δίας ὁ κεραυνόχαρος μαζί ἀπ' τά δυό σέ κάποιον,
πότε λαχαίνει τοῦτος βάσανα, πότε χαρές μεγάλες.

ΡΩΜΥΛΟΣ Κ. ΒΑΜΒΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

‘Υπερβατική ἀλήθεια καί μυστικισμός

(Μέρος 2ον)

Μυστικάί συλλήψεις περί «‘Υπερβατικής ‘Αληθείας»

Ἡ ‘Υπερβατική ‘Αλήθεια εἶναι τό «Φῶς» τό ὁποῖον καθίσταται προσιτόν εἰς τόν ἄνθρωπον, ἐφ’ ὅσον οὗτος θέλει ἀνοίξει τούς ψυχικούς καί πνευματικούς ὀφθαλμούς του.

— Δυστυχῶς ὅμως ὁ ρυθμός τῆς συγχρόνου κοινωνίας, μέ τήν ἐπιρροή τῶν ὑλικῶν ἀνέσεων καί τόν εὐδαιμονισμόν, παρασύρει τούς ἄνθρώπους ὅλο καί περισσότερο πρός τήν ἰσοπέδωσιν τῶν σκέψεων καί τῶν ἰδεῶν, πρός μίαν ἐρήμωσιν — θά ἔλεγον — ἐσωτερικήν καί μίαν ἀποπνευματοποίησιν, μέ ἀποτέλεσμα νά συσκοτίζεται καί νά χάνεται τό θάμβος τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐκείνου φωτός, τό ὁποῖον μόνον οἱ εἰς τās περί τόν ροῦν τοῦ αἰωνίου «γίνεσθαι» ἐπί τῆς γῆς ἐντεταγμέναις κοιλάδας ἐργαζόμενοι, πιστοί ὑπηρεταί καί ἐρευνηταί τῆς ‘Αληθείας, κατορθώνουν νά διακρίνουν, ἐπιδιδόμενοι εἰς τά ἀθλήματα τῆς ‘Επιστήμης, τοῦ ‘Αποκρυφισμοῦ, τῆς ἐσωτερικῆς Φιλοσοφίας, καί τοῦ Μυστικισμοῦ.

Κατά τό πρῶτον μέρος τῆς παρούσης μελέτης, μέ ὑπότιτλον «Σκέψεις περί Μυστικισμοῦ» ἐλέχθη ὅτι διὰ τοῦ μυστικισμοῦ ὁ ἄνθρωπος δύναται νά ἔλθῃ εἰς ἐπαφήν πρός τό θεῖον καί νά γνωρίσῃ, τρόπον τινά, τά μυστήρια τῆς οὐσίας καί τοῦ πνεύματός του. Διευκρινίσθη ἐπίσης ὅτι ἡ μυστικιστική ἰδέα εἶναι προῖόν νοητικῆς ἀντιλήψεως, ἐνῶ ἡ μυστικιστική γνῶσις ἀπορρέει ἀπό τήν πραγματοποιηθεῖσαν ἀτομικήν ἐμπειρίαν. Διά τοῦτο καί ὑπάρχουν διαφοραί εἰς τās περιγραφάς τῶν βιωμάτων, πού δίδουν ἀπό τήν ἀρχαιότητα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, οἱ μυστικοί καί οἱ μυστικίζοντες τῶν χωρῶν τῆς ‘Ανατολῆς καί τῆς ‘Εσπερίας, τόσοι μᾶλλον καθ’ ὅσον μέχρις ἐνός σημείου ὁ Μυστικισμός ἐπηρεάσθη ἀνέκαθεν (καί συνεχίζει νά ἐπηρεάζεται) ἀπό τās κατά τόπους θρησκευτικάς ἀντιλήψεις κάθε ἐποχῆς καί χώρας, παρ’ ὅλον ὅτι ὡς φαινόμενον αὐτό καθ’ ἑαυτό δέν εὐνοεῖ οἰονδήποτε θρησκευτικόν συναίσθημα ἢ δοξασίαν.

• Οὐδεμία πάντως θεολογική συστηματοποίησις δύναται νά ἐξηγήσῃ τά βιώματα καί τās ἐρμηνείας τῶν μυστικιστικῶν πραγματώ-

σεων, τόσον τῶν μυστικῶν τῶν θεϊστικῶν θρησκειῶν (Χριστιανῶν, Μωαμεθανῶν, καί Ἰουδαίων) ὅσον καί ἐκείνων τοῦ Βεδαντισμοῦ, τοῦ Ταοϊσμοῦ, καί τοῦ Βουδδισμοῦ, θεωρουμένων κατὰ περὶπτωσιν εἴτε ὡς κάθαρσις καί ἐκλαμψις, εἴτε ὡς ἐπαναφορά εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρός, εἴτε ὡς μεταστροφή τῆς ἀκτίνος πρὸς τὸ φῶς τῆς, εἴτε τέλος ὡς διάλυσις εἰς τὸ ὑπερούσιο, τὸ ἀπόλυτο μηδέν, ὡς συγχώνευσις μέ τὸ Ταό, ὡς ἀπορρόφουσις εἰς τὸ Βράχμαν, ἢ ὡς εἴσοδος εἰς τὴν Νιρβάνα.

Καί τοῦτο διότι τὸ βίωμα καί ἡ ἐρμηνεία ἔχουν ὅπωςδήποτε προσωπικόν χαρακτήρα, τῆς ἐμπειρίας ἐκάστου εὕρισκομένης συνήθως πέραν πάσης αἰσθητῆς καί νοητικῆς ἐκφράσεως, καθ' ὅσον αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἄρσιν τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ «ὑποκειμένου» καί «ἀντικειμένου», τὴν ἐξαφάνισιν τρόπον τινά τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως, καί τὸν βυθισμὸν τῆς ψυχῆς εἰς ἀπόλυτον εἰρήνην καί ἀπέραντον εὐτυχίαν. Κατὰ συνέπειαν (ὡς ἤδη ἐλέχθη κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πρώτου μέρους) εἴτε τὸ φαινόμενον τῆς μυστικιστικῆς πραγματώσεως θεωρηθεῖ ὡς προσπάθεια νά κατέλθῃ τὸ θεῖον μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε ὡς προσπάθεια νά ἀνέλθῃ ὁ ἀνθρώπος πρὸς τὸ θεῖον, πρόκειται κατὰ βάσιν περὶ ἐνός φαινομένου μέ κύρια χαρακτηριστικά τὸ ἀτομικόν βίωμα καί τὴν ἀπ' εὐθείας ἐποπτείαν, ἥτις καί ἄγει πρὸς μίαν ἄμεσον ἀντίληψιν τῆς ὄντως πραγματικότητος, εἰς βαθμὸν ὥστε νά μὴν ὑπάρχῃ οὐδέν πλέον πέπλον μεταξὺ «νοοῦντος» καί «νοουμένου», ἀλλὰ καθαρὰ ἐνορατικὴ περὶ ΑΛΗΘΕΙΑΣ διαίσθησις καί γνῶσις, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς συνειδητοποιηθείσης ἀτομικῆς ἐμπειρίας.

— Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος τοῦ ὅτι παρατηροῦνται διαφοραὶ εἰς τὰς συλλήψεις καί τὰς ἐρμηνείας τὰς ὁποίας προβάλλουν οἱ διάφοροι μυστικοί, ὅταν ἕκαστος, διὰ μέσου τῆς προσωπικῆς διαισθήσεώς του, προσπαθεῖ νά περιγράψῃ ἐκφραστικῶς τὸ «ἀπερίγραπτον» καί τὸ «ἀνέκφραστον».

Οὕτω π.χ. οἱ μυστικοὶ τῶν θεϊστικῶν θρησκειῶν ἐρμηνεύουν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ἐμπειρίαν των ὡς «ἔνωσιν» μετὰ τοῦ Θεοῦ, διατηρουμένης τῆς ἀποστάσεως μεταξὺ τῆς θεότητος καί τοῦ ἀνθρώπου. Πρόκειται περὶ ἐνός εἵδους δυϊστικῆς ἀντιλήψεως κατὰ τὴν ὁποίαν Θεός καί Κόσμος, Θεός καί ἀνθρώπος ἴστανται κεχωρισμένοι ἀλλήλων ὡς Δημιουργὸς καί δημιουργήμα, ἀντιλήψεως ἣ ὁποία ἄπτεται τοῦ θεϊστικοῦ δογματισμοῦ.

Ὑπάρχουν ὁμως καί ἐξαιρέσεις:

— Ἡ ἁγία Θηρεσία τῆς Ἀβίλης π.χ. δέν ἀναφέρει κἀν εἰς τὰ κείμενά της τὴν ἔννοιαν τῆς ἐνώσεως ἐνῶ ὁ μέ ἀναλυτικότερον πνεῦμα προικισμένος Ἐκαρτ ὁμιλεῖ περὶ πλήρους «ταυτίσεως» ὁ-

τῶν περιγραφῶν, ἢ τῶν κατὰ ἓνα ποσοστόν ὑποκειμενικῶν ἐρμηνειῶν τῶν «Μυστικῶν» δύνανται νά ἐξαχθοῦν ἀναντίρρητα ἐπιχειρήματα καί βεβαιότητες, ἀλλ' οὔτε καί ἀναμφισβήτητα περὶ τῆς «Ὑπερβατικῆς Ἀληθείας» καί τῆς ἀθανασίας νοήματα καί συλλήψεις.

Δέν νομίζω ἐπίσης ὅτι, ὁ ἀντιμετωπίζων τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ μέ πίστιν, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἐπιχειρήματα καί βεβαιώσεις, ὅπως πολὺ εὐστοχα τό διατυπώνει ὁ William James ὅταν λέγει: «ἐάν ἐχῃς ἓνα Θεὸ πού τόν πιστεύεις, τὰ ἐπιχειρήματα σέ βεβαιώνουν διὰ τὴν πίστιν σου· ἐάν ἀντιθέτως εἶσαι ἀθεϊστής δέν καταφέρνουν νά σέ ὁδηγήσουν στὸν ὀρθὸ δρόμο».

Ἐξ' ἄλλου, τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ, ὁ πιστεύων ἄνθρωπος τὴν ἀντικρύζει ὡς τό αὐτονόητο διὰ τό πνεῦμα τοῦ ἀσύλληπτον, καθ' ὅσον ἡ πίστις τοῦ πηγάζει ἀπὸ κάτι τό πνευματικῶς καί ἠθικῶς ἀναπότρεπτον. Ὅπως δὴποτε ὅμως, ἡ «Ὑπερβατικὴ Ἀλήθεια» δέν παύει νά αὐτοπροβάλλεται ὄχι μόνο ὡς οὐσιαστικόν καί φιλοσοφικόν πρόβλημα, ἀλλὰ καί ὡς μέσον συντελεστικόν » ὅπως λέγει Γιάσπερς — διὰ νά φωτίσῃ καί νά δυναμώσῃ τό ἐσωτερικὸ «εἶναι» τοῦ ἀνθρώπου (τόν ὑποστασιακὸ ἑαυτόν του) στὴν ὑποστασιακὴ ἀναγωγὴ του στὸν Θεόν.

Ἀλλὰ καί ὁ βαθύτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστιανικοῦ Μυστικισμοῦ, ὁ Meister Eckhart, ὁ ὁποῖος ζητοῦσε ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς του νά γίνουν προσωπικά καί ὀδυνηρά ὑπεύθυνοι διὰ τὴν πίστιν των, διετύπωνε ἓνα ἀπλοῦν μὲν ἀλλὰ σημαντικόν ὀρισμόν· ἔλεγε ὅτι «ὅλα ὅσα μπορούμε νά σκεφθοῦμε ἢ νά ποῦμε διὰ τὸν Θεόν, ὅλ' αὐτὰ δέν εἶναι ὁ Θεός».

— Ἐάν, ὁμολογουμένως, εἶναι δύσκολον εἰς τὸν «Μυστικόν» νά περιγράψῃ διὰ λέξεων τό εὐρισκόμενον πέραν πάσης αἰσθητῆς καί νοητικῆς ἐκφράσεως, πόσον μᾶλλον ἀνέφικτος παραμένει εἰς τὸν συνήθη ἄνθρωπον ἡ κατανόησις τῆς Ὑπερβατικῆς Πραγματικότητος», τ.ε. τῆς «Ὑπερβατικῆς Ἀληθείας», τὴν ἐννοίαν τῆς ὁποίας μοιραίως ἕκαστος χρωματίζει ἀναλόγως μέ τὸν τρόπον μέ τὸν ὁποῖον ἡ ἀτομικὴ σκέψις διοχετεύεται διὰ μέσου τῆς προσωπικῆς ἐκάστου κατανοήσεως.

Ἐάν π.χ. υλοθετοῦντες τὴν ἀντίληψιν πολλῶν ἐκ τῶν «Μυστικῶν» τῶν θεϊστικῶν θρησκειῶν ἐλέγομεν ὅτι ὁ Θεός καί ὁ Κόσμος ἴστανται κεχωρισμένοι ἀλλήλων, ὡς Δημιουργός καί δημιούργημα, θά εἴχομεν ὀλισθήσει, νομίζω, πρὸ τῆς ἐννοίας τοῦ ΔΥΪΣΜΟΥ, ὁ ὁποῖος ἄπτεται τοῦ θεϊστικοῦ δογματισμοῦ. Ὁ Δυϊσμός εἶναι μᾶλλον φαινομενικός· χρησιμεύει πάντως εἰς τὴν

έρμηνείαν τῆς συστάσεως τοῦ Κόσμου καί τήν κατανόησίν του, ἀποτελεῖ δέ τρόπον τινά ἀναγκαίαν διαφοροποίησιν τῆς ἐνιαίας ΜΟΝΑΔΟΣ κατὰ τήν ἀναζητήσιν της.

“Ὅταν ὁμως ἀνάγωμεν τό σύνολον τῶν πραγμάτων εἰς μίαν ἐνότητα, εἴτε ἀπό ἀπόψεως νόμων, εἴτε ἀπό πνευματικῆς ἀπόψεως, ὅπως κατ’ ἐξοχήν ρέποντες εἰς τάς περιγραφάς των, τό πράττουν οἱ «Μυστικοί», οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν περί «ἐνώσεως», ὁδηγούμεθα ἀναγκαστικά πρὸς τόν ΜΟΝΙΣΜΟΝ, καί πρὸς τόν μεταφυσικόν ΕΝΙΣΜΟΝ, δηλ. τήν ἄποψιν κατὰ τήν ὁποίαν τό ψυχικόν καί τό ὑλικόν ἀποτελοῦν δύο ὅψεις τῆς μιᾶς καί τῆς αὐτῆς Ἀρχῆς.

— Ἐν Προκειμένῳ μάλιστα, ἀπό μυστικιστικῆς ἀπόψεως, παρουσιάζει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἡ χαρακτηριστικὴ φράσις, ἥτις ἀπαντᾷ εἰς μυστικόν τινά ὕμνον Ἑρμοῦ τοῦ Τρισεγγίστου ἔχουσα ὡς ἑξῆς: «ἀνοιγῆτωσαν οἱ οὐρανοί, καί οἱ ἄνεμοι σιγησάτωσαν, πᾶσαι μου αἱ δυνάμεις αἰνεσάτωσαν τό Πᾶν καί τό Ἐν».

Μεταξύ ὁμως τῆς Δυϊστικῆς καί τῆς Μονιστικῆς ἀντιλήψεως παρουσιάζεται μία τρίτη λύσις, τήν ὁποίαν προσφέρουν οἱ «ἐνδοστρεφεῖς μυστικοί» οἱ περιγράφοντες τήν ἐμπειρίαν καί τό βίωμά των, εἴτε ὡς «διάλυσιν εἰς τό Ἐν-Πᾶν» ἢ τό «Ἀπειρον», ἢ ὅπως λέγει ὁ Koesler «ἐντός τῆς παγκοσμίου Δεξαμενῆς», εἴτε ὡς ἐξαφάνισιν τοῦ εἶναι των μέσα εἰς τό «ὑπερούσιο Μηδέν» τοῦ Eckhart, ἢ τό «ἀπόλυτο Μηδέν» τοῦ Ὁριγένους, εἴτε τέλος τήν ἀπορρόφησίν» των εἰς τό Βράχμαν, τ.ἑ. τό Ἀπόλυτον τό δίχως μορφήν καί σχῆμα, τό αἰώνιον καί ἀμετάβλητον, τό κατέχον καί πληροῦν τά πάντα.

— Πρόκειται πάντως περί ἐκφράσεων ἐκ τῶν ὁποίων δύναται τις νά συναγάγῃ τό συμπέρασμα ὅτι δέν ὑπάρχει σχέσις Δημιουργοῦ καί δημιουργήματος ἔννοιαν διακεχωρισμένων ἀλλήλων, καί ὅτι Θεός καί Κόσμος συμπίπτουν, ταυτίζονται εἰς μίαν καί τήν αὐτήν ἐνότητα, νοουμένην ὡς ἡ «ἰδέα» τοῦ Παντός καί τοῦ συνόλου τῶν μερῶν.

Εὐρισκόμεθα οὕτω ἀντιμέτωποι μέ τόν ΠΑΝΘΕΪΣΜΟΝ, ὁ ὁποῖος συναντᾷται εἰς τήν Βεδικὴν καί Βραχμανικὴν διδασκαλίαν, ὡς ἐπίσης καί μέ τοὺς φιλοσόφους τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ καί μέ τοὺς νεωτέρους, ὅπως τόν Σπινόζα, τόν Μπαῖμε, τόν Ἑγελον, τόν Σοπενχάουερ, τόν σύγχρονον Τεγιάρ ντέ Σαρντέν καί ἄλλους. Ἐάν ἐλέγαμεν π.χ. ὅπως εἶπε ὁ μυστικίζων Σπινόζα, ὅτι κάθε τι πού ὑπάρχει, ὑπάρχει μέσα στόν Θεό, θά ἀποκλίναμε πρὸς τόν ζωτικὸ-δοξον βιταλιστικόν Πανθεϊσμόν — καί ἐάν ἐλέγαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα πλάσμα πού ἐξελίσσεται μέσα στόν Θεό (ὅπως μέ

τήν ποιητικήν φαντασία του εἶπε ὁ μυστικιστής φιλόσοφος Μπαϊ-
με) θά ἀπεκλίναμε πρὸς τὸν ὄντολογικόν Πανθεϊσμόν. Ἀμφότεροι
δέχονται Θεόν ἀπρόσωπον μὲν ἀλλ' ἐνδοκοσμικόν, τῆς ὑλικῆς λε-
γομένης Φύσεως συλλαμβανομένης ὡς ἀναπτύξεως τῆς οὐσίας
τοῦ Θεοῦ.

«Ἐδημιούργησα τὸν Κόσμον ἀπὸ ἑνα μέρους τοῦ Ἑαυτοῦ μου,
καί παραμένω·

Εἶμαι ἡ ἀρχή, τὸ μέσον, καί τὸ τέλος ὅλων τῶν ὄντων» λέγει
καί ὁ αἰώνιος καί ἀμετάβλητος Παραβράχμαν τῆς Πανθεϊστικῆς
Βραχμανικῆς θρησκείας. Παράλληλον ἔκφρασιν μέ διαφορετικὴν
χροιάν ἔχομεν εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Εὐαγγε-
λιστοῦ Ἰωάννου μέ τό: «Ἐγὼ εἰμί τό Α καί τό Ω, ὁ ὢν καί ὁ ἦν καί
ὁ ἐρχόμενος, ὁ Παντοκράτωρ».

Ὡς φιλοσοφικόν πνευματικόν σύστημα ὁ Πανθεϊσμός ἔχει
διαφόρους ἀποχρώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ποικιλίας τοῦ Ἐνι-
σμοῦ, μία τῶν ὁποίων εἶναι καί ὁ ΠΑΝΘΕΪΣΜΟΣ, κατὰ τὸν ὁποῖον
τά πάντα περιέχονται καί ζοῦν διὰ τοῦ Θεοῦ, μετὰ τοῦ Θεοῦ, χω-
ρίς ὅμως πάντα ταῦτα νά εἶναι ὁ Θεός. Ὁ Πανενθεϊσμός δέχεται
Θεόν ὑπερκόσμιον (ὡς Πνευματικὴν Ἀρχήν) καί συγχρόνως ἐνδο-
κόσμιον, δηλ. Θεόν περιλαμβάνοντα ἐν Ἑαυτῷ τὸν κόσμον, διὰ
τοῦ ὁποῖου ἐκδηλώνει ἐν μέρος τοῦ Ἑαυτοῦ Του — ὡς «Πνευματι-
κὴν Παρουσίαν» κατὰ τὴν ἔκφρασιν, ἂν θέλετε, τοῦ Walter Stace
— χωρὶς νά ἐξαντλεῖται μέσα στὸν Κόσμο.

Μέ ἄλλους λόγους, ὁ Θεός εἶναι:

ἡ τά πάντα περιλαμβάνουσα ΥΠΕΡΤΑΤΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ, ἡ ὁποία
ὑπάρχει πέραν καί ὑπεράνω τοῦ Σύμπαντος.

Οὕτω λοιπόν ὁ Θεός, τ.ἐ. ἡ «ΥΠΕΡΒΑΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ» παραμένει
μᾶλλον ἀπρόσιτος καί ἀσύλληπτος, καί εἶχε δίκαιο ὁ Eckhart ὅταν
ἔλεγε ὅτι «ὅσα δυνάμεθα νά ποῦμε ἢ νά σκεφθοῦμε διὰ τὸν Θεόν,
ὅλ' αὐτά δέν εἶναι ὁ Θεός». . . ὁ ὁποῖος, ὡς λέγει καί ὁ Πλάτων εἰς
τὴν «Πολιτείαν» του, εἶναι «ἐπέκεινα» ὅλων τῶν διορισμῶν τῆς
γνώσεως.

— Εἰς δύο ὅμως ἐκ τῶν ὠραιότερων διαλόγων του (τὸν Φαῖδωνα
καί Φαῖδρον) ὁ Πλάτων δίδει μίαν ἐκ τῶν βαθυτέρων φιλοσο-
φικῶν εἰκασιῶν, ὅταν συλλαμβάνει τὴν ἰδέαν τῆς ψυχῆς, ἣτις
κρατεῖ τὴν ἀνάμνησιν τῆς μεταφυσικῆς τῆς κοιτίδος καί κατα-
λαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἀληθινὴν
τῆς πατρίδα, τὸν κόσμον τὸν ὁποῖο ἔχει ἐγκαταλείψει καί εἰς τὸν
ὁποῖον ἐξ ὑπαρχῆς ἀνήκει. Ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα καί τούς διαλε-
κτικούς συλλογισμούς τοῦ Πλάτωνος ἐξάγεται ἀνάγλυφος καί

κατηγορηματική ή διαβεβαίωσής του: «τοῦτο δέ ἐστιν ἀνάμνησις ἐκείνων, ἃ ποτέ εἶδε ἡμῶν ἡ ψυχὴ συμπορευθεῖσα Θεῷ καὶ ὑπεριδοῦσα ἃ νῦν εἶναι φαρμέν καὶ ἀνακύψασα εἰς τό ὄν ὄντως».

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ νεοπλατωνικός μυστικός Πλωτῖνος, μέ τήν ἐσωτερικότητα τοῦ μυστικοῦ του συναισθήματος, συνυφασμένου μέ τήν θεωρητική ἱκανότητα καὶ τήν ὀξύνοιαν τοῦ φιλοσόφου, ἐφλέγετο νά ἀποκαλύψῃ τόν Θεό, νά τόν γνωρίσῃ, ἢ μᾶλλον νά τόν πλησιάσῃ καί νά τόν ἐγγίσῃ διὰ τοῦ βιώματος καὶ τῆς ἐνοράσεως. Ὡς γνωστόν, ὁ Πλωτῖνος ἐδίδασκε τόν καθαρὸν ΕΝΙΣΜΟΝ, τόν συγγενεύοντα πρὸς τόν ΠΑΝΕΝΘΕΪΣΜΟΝ, ἐξαίρων τήν πανταχοῦ «παρουσίαν» ἐν τῷ Κόσμῳ τῆς θείας δυνάμεως καὶ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος, δεχόμενος τόν Θεόν ὡς τήν ἐνιαίαν Ἀρχήν, τήν ἀσύλληπτον οὐσίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπορρέει καὶ ἐκπέμπεται τό πᾶν.

Παραστατικήν εἰκόνα ἐν προκειμένῳ προσφέρει ὁ μέγας Βίκτωρ Οὐγκώ εἰς τό ὑπέροχον ποίημά του πού φέρει τόν τίτλον «Θεός», ὅταν διατυπώνει ὅτι «ὁ Θεός ἐπλάσε καθ' ὁμοίωσίν Του, τήν Νύχτα τήν παγκόσμια καὶ τήν αἰώνια Σιγή. ...» προσθέτων ὅτι «ὁ Θεός εἶναι ὁ ἀριθμός τοῦ Ἀπείρου, τό φοβερό Φῶς τοῦ σκότους, καὶ ἡ αἰώνιος μπρὸς στό παγκόσμιο μάτι Παρουσία. ...».

Δέν εἶναι λοιπόν τόσο ἀπρόσιτος, τόσο μακράν ὁ Θεός (ἡ «Πνευματική» αὐτὴ κατὰ τόν Walter Stace «Παρουσία»), ὥστε νά μὴ δύναται ὁ ἄνθρωπος νά τόν διαισθανθῇ καὶ νά τόν βιώσῃ. Ὁ Θεός εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τήν πόρτα τῆς ψυχῆς μας, ἔτοιμος νά εἰσέλθῃ καὶ νά δειπνήσῃ μέ τόν καθένα ξεχωριστά, ὅπως τόσο ἐκφραστικά τό διατυπώνει ὁ Εὐαγγελιστὴς εἰς τήν Ἀποκάλυψιν του ὅταν γράφῃ: «Ἰδοὺ, ἔστηκα ἐπὶ τήν θύραν καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τήν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτός μετ' ἐμοῦ.»

Περαιῶν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, νομίζω ὅτι ὀφείλω νά διατυπώσω τὰς ἀκολουθοῦσας παρατηρήσεις:

- Ἰσως ἡ ἔκφρασις «Πνευματικὴ Παρουσία» τοῦ W. Stace νά μὴ ἀποδίδῃ ἀκριβῶς τήν ἔννοιαν τοῦ Μεγάλου Ἀρχιτέκτονος τοῦ Σύμπαντος ὡς Δημιουργοῦ «παντός ὅ,τι ὑπῆρξε, ὅ,τι ὑπάρχει, καὶ ὅ,τι μέλλει νά ὑπάρξῃ».
- Ἰσως ἀκόμη ἡ ἔκφρασις τοῦ Stace νά μὴ ἀνταποκρίνεται εἰς τήν ἔννοιαν ἡ ὁποία δίδεται ἀπὸ τήν Καββαλά εἰς τόν «Ἀδάμ» (τόν πρῶτο δημιουργηθέντα), ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς ἐκείνην τοῦ «Καδμείου - Ἀδάμ», δηλ. τοῦ πανκοσμίου Ἀνθρώπου, τοῦ εὐ-

ρισκομένου εις τήν κορυφήν τοῦ Κόσμου ὡς οὐρανίου, ἀλλά καί εις τήν βάσιν του ὡς γήινου. . .

Ἐάν ὅμως ὑπό τήν ἔκφρασιν «Πνευματική Παρουσία» νοεῖται ἡ ἀντίληψις τοῦ Θεοῦ σπινθηρος εις τὰς σχέσεις Του μέ τόν Κόσμον καί τόν ἄνθρωπον, παραδεκτοῦ γενομένου ὅ,τι ἡ ἔκφρασις διαγράφει τό σχέδιον τό ὁποῖον πραγματοποιεῖται εις πράξεις, δηλ. ἀποκαλύπτεται εις μίαν ἀόριστον μέν ἀλλ' οὐχί ἀτέρμονα ἀνάπτυξιν ἀτομικῶν ὑπάρξεων καί συνειδήσεων, τότε τήν συλλογικότητα ταύτην, θεωρουμένην ἐν τῷ συνόλῳ της, δυνάμεθα νομίζω νά δεχθῶμεν ὡς ἀνταποκρινομένην εις ὅ,τι ὁ Πλάτων καθώριζε ὡς Δημιουργόν καί Αὐτουργόν τοῦ Σύμπαντος.

Πάντως, ἡ ἔννοια τῆς «ὑπερβατικῆς Ἀληθείας», ὑπό οἰανδήποτε ἔκφρασιν καί ἂν παρουσιάζεται, περιέχει ὅπωςδήποτε, ἀφ' ἑνός μέν μίαν ἰσχυράν ἑξαρσιν τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἑτέρου δέ προβάλλει μίαν διευθύνουσαν Ἀρχήν πρός ἐργασίαν κάτω ἀπό τὰς ἐμπνεύσεις τῆς ὑπερτάτης Συνειδήσεως καί συμφώνως μέ τὰς πρυτανευούσας ἀρχάς αἰτινες καθορίζουν τήν ἐξέλιξιν τοῦ Κόσμου καί τήν ἀνέλιξιν τῆς ἐν γένει ἀνθρωπότητος.

ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐγωϊσμός καί Ἀλτρουϊσμός

Βασικός προσανατολισμός τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά καί δείκτης τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐξελιξέως του, εἶναι ἡ τοποθέτησή του ἀνάμεσα ἀτά δύο μεγάλα ρεύματα, τοῦ Ἐγωϊσμοῦ καί τοῦ Ἀλτρουϊσμοῦ.

Στήν ἀρχή τῆς ἐξελικτικῆς του πορείας ὁ Ἄνθρωπος εἶναι ἕνας ἄκρατος ἐγωϊστής. «Τό θέλω», «αὐτό εἶναι δικό μου», τοῦτος εἶναι ὁ μοναδικός Νόμος πού ὑπαγορεύει τή δράση του. Ἀλλά ἡ θέλησή του μοιραίως συγκρούεται μέ τή θέληση τῶν ἄλλων. Καί ἔτσι ἀρχίζει ὁ ἀγώνας τῆς ζωῆς καί ἡ μακρά διαδρομή τῆς ἐξελιξέως τοῦ ψυχοπνευματικοῦ ὄντος, τοῦ ὁποῖου ἐκδήλωση ἀτόν φυσικό κόσμο εἶναι ἡ ἀνθρώπινη μορφή.

Μετά μακρούς αἰῶνες ψυχικῆς ἐξελιξέως, ὁ προσανατολισμός τοῦ ἀνθρώπου μεταβάλλεται. Τόν ἐγωϊσμό ἀντικαθιστᾷ ἕνα μίγμα ἐγωϊστικῶν καί ἀλτρουϊστικῶν τάσεων, οἱ ὁποῖες ἀλληλοσυγκρούονται καί ἐναλλάσσονται συνεχῶς, ἀναλόγως τῆς μεταβαλλομένης ψυχικῆς διαθέσεως, τῶν καταλοίπων τοῦ τρόπου τῆς ἀνατροφῆς, τοῦ βαθμοῦ τῆς αὐτοκυριαρχίας, τῆς ἐπιδράσεως τοῦ περιβάλλοντος.

Στό σημεῖο αὐτό βρίσκεται ὁ σημερινός βαθμός ἐξελιξέως τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἀπαρτίζουν τίς λεγόμενες «πολιτισμένες» κοινωνίες. Ἀναγνωρίζεται βεβαίως καί θαυμάζεται ἡ εὐγένεια καί ἡ ἀνωτερότης τοῦ Ἀλτρουϊσμοῦ, ἀκολουθοῦνται ὁμῶς συνήθως ἀτόν πρακτικό βίο οἱ ἐπιταγές καί ὑπαγορεύσεις τοῦ Ἐγωϊσμοῦ. Καί ἡ πάλη συνεχίζεται μέσα ἀτόν ἀνθρώπο μεταξύ τῶν ἐγωϊστικῶν καί ἀλτρουϊστικῶν τάσεων του.

Ἀντίθετα ἀπό τά καθολικά φαινόμενα τῆς ἐπικρατήσεως τῆς βίας, τῆς ὑποκρισίας καί τοῦ ἐγωϊσμοῦ, πραγματικοί πρωτοπόροι τῆς ἀνθρωπότητος δέν εἶναι οἱ κακῶς θεωρούμενοι «ἡγέται», ἀλλά Ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ὁ ἀλτρουϊσμός ἔχει ἐξαφανίσει τόν ἐγωϊσμό καί ὁδηγεῖ ἀπροσκόπτως τά βήματά τους καί τίς πράξεις τους.

Ἐν τούτοις ὑπάρχουν πολλοί οἱ ἀπολογηταί τοῦ Ἐγωϊσμοῦ καί εἶναι ἐνδιαφέρον νά ἐξετάσωμε τό θέμα μας καί ἀπό τήν ἰδικήν τους σκοπιά.

Καί πρῶτα-πρῶτα, τί εἶναι Ἐγωϊσμός; Ποιοί ὀρισμοί ἔχουν δοθῇ ἀπό τή Φιλοσοφία γιά τόν Ἐγωϊσμό;

Εἶναι ἡ ὑπέρμετρη ἢ ἀποκλειστική ἀγάπη πρὸς ἑαυτόν.

Εἶναι ἡ ἐπιδίωξη τοῦ ἰδίου συμφέροντος, μὲ ἀδιαφορία γιὰ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων.

Εἶναι ἡ ἐξυπηρέτηση τοῦ ἑαυτοῦ, πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλη ὑποχρέωση.

Εἶναι ἡ καθυπόταξη τοῦ συμφέροντος τῆς ὁμάδος στὸ συμφέρον τοῦ ἀτόμου.

Εἶναι ἡ ροπή τοῦ Ἐγὼ γιὰ αὐτοσυντήρηση καὶ ἐπαύξηση ἢ αὐτοδοξασμό.

Εἶναι, μὲ μιά λέξη, τὸ συμφέρον τοῦ ἀτόμου.

Οἱ τάσεις αὐτές εἶναι ἢ δέν εἶναι ἐναρμονισμένες μὲ τὴν τρέχουσα κοινωνική ἠθική; Ἀσφαλῶς εἶναι. Ἐν τούτοις ὁ Ἐγωϊσμός εἶναι ἡ ἄρνηση τῆς ἠθικῆς, διότι ὅλα τὰ συστήματα ἠθικῆς στηρίζονται στὴ δράση ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ἐνῶ ὁ Ἐγωϊσμός εἶναι ἡ ἀποκλειστική ἐξυπηρέτηση τοῦ Ἐγὼ.

Οἱ ἀπολογηταὶ ὅμως τοῦ Ἐγωϊσμοῦ ἰσχυρίζονται ὅτι ἀκόμη καὶ οἱ πράξεις πού φαίνονται ἀλτρουϊστικές καὶ φιλάλληλες ἔχουν στὸ βάθος ἐγωϊστικό ἐλατήριο, διότι ἡ ἐξυπηρέτηση τῶν ἄλλων ἔχει σάν ἀπώτερο σκοπὸ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἑαυτοῦ, σύμφωνα μὲ τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον. Ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ ἀγαθὸν στήν οὐσία τους εἶναι κάθε τι πού ἐξυπηρετεῖ τὸ Ἐγὼ, δηλαδή ἕνας καλὰ μελετημένος ὑπολογισμὸς τοῦ συμφέροντος.

Θεωροῦν σάν ὁπαδοὺς τοῦ Ἐγωϊσμοῦ τοὺς Ἐπικουρεῖους, διότι ἔθεσαν σάν σκοπὸ τοῦ βίου τὴν ἐπίτευξη τῆς εὐδαιμονίας. Ὁ Σοπενχάουερ λέγει ὅτι ὁ Ἐγωϊσμός εἶναι τὸ μοναδικὸ ἐλατήριο μὲ τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκεται ἡ εὐζωΐα. Ὁ Νίτσε μὲ τὸν ὑπεράνθρωπον — ὅπως αὐτὸς τὸν ἐννοεῖ — παρουσιάζει τὸν ἰδανικὸ τύπο τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Ὁ Σπένσερ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ χαρὰ τὴν ὁποία προκαλεῖ μιά ἀλτρουϊστικὴ πράξη, εἶναι στήν πραγματικότητα ἐγωϊστικὴ χαρὰ, ἔστω καὶ ἂν δέν ἔχωμε ἐπίγνωση γι' αὐτό. Καὶ ὁ Μάξ Στίρνερ, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζεται σάν ὁ μεγαλύτερος ὑπέρμαχος τοῦ Ἐγωϊσμοῦ, λέγει ὅτι ὁ Ἐγωϊσμός εἶναι ὁ ὕψιστος σκοπὸς καὶ ὅτι βοηθεῖ κανεῖς ἄλλους μόνον ὅταν ἐπιδιώκει ἕνα ἀπώτερο συμφέρον.

Ὁ Κάντ, ἀντιθέτως, θεωρεῖ τὸν Ἐγωϊσμό σάν ρίζα τῆς κακοδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου, συμφωνῶν κατὰ τοῦτο μὲ τὴν ἄποψη τῆς Θεοσοφίας, ἡ ὁποία θεωρεῖ ἐξέλιξη τῆ συμμόρφωση πρὸς τίς ὑπαγορεύσεις τοῦ Ἀλτρουϊσμοῦ καὶ ὀπισθοδρόμηση τὴν προσκόλληση πρὸς τὸν Ἐγωϊσμό. Καὶ ὀνομάζει ὁ Θεοσοφία «Διδασκάλους» ἢ «Μύστας» ἐκείνους πού ἔχουν πραγματοποιήσει τὸν Ἀλτρουϊσμό καὶ «ἀδελφούς τῆς ακιᾶς» ἢ «μαύρους μάγους» ἐκείνους πού λατρεύουν πάνω ἀπὸ κάθε τί τὸ Ἐγὼ τους.

Ἡ Ἄννι Μπέζαντ ἔλεγε:

«Ἀνοίξετε τὸν ἑαυτό σας καὶ δοθῆτε σέ ὅλους τριγύρω σας. Θά ὑπάρχη πάντα κάποιοι πού θά μπορῆτε νά τὸν βοηθήσετε. Μὴν παραλείπετε νά τὸ κάνετε. Πρέπει νά κάνωμε τὸν κόσμον ὠραῖο γιὰ ὅλους. Νά μὴ σᾶς ἐνδιαφέρῃ ὁ ἑαυτός σας. Ὅσο σκέπτεσθε τὸν ἑαυτό σας, δέν χρησιμεύετε. Χρησιμεύουν μόνον ὅσοι μποροῦν νά δίδωνται πλήρως».

Καὶ ὁ Λεντμπήτερ: «Τά δεινά στὸν κόσμο προέρχονται ἀπὸ ἔλλειψη ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος. Ἄν ὁ ἄνθρωπος μάθῃ ν' ἀγαπᾷ καὶ νά παίρνῃ τὴν ἀδελφικὴ στάση, ὅλα τὰ δεινά θά σταματήσουν καὶ θά ἀνατείλῃ ὁ χρυσοῦς αἰὼν. Ὁ καθένας μας ἔχει χρέος νά περάσῃ τὸ μαρτύριο πού συμβολίζει ὁ σταυρός. Ὁ καθένας μας ὀφείλει νά μάθῃ πῶς νά δίνῃ τὸν ἑαυτό του ὁλοκληρωτικὰ γιὰ τοὺς ἄλλους».

Ὁ Ναζωραῖος εἶχε διδάξει: «Εἴ τις θέλει ὁπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν». Εἶναι τὸ κήρυγμα τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Ἑγωῖσμοῦ. Ἐν τούτοις, ἡ τοποθέτηση τοῦ διαμορφωμένου Χριστιανισμοῦ ἀπέναντι τοῦ Ἑγωῖσμοῦ δέν εἶναι ἀπόλυτα ξεκαθαρισμένη. Σάν κίνητρο τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς διδάσκεται ἀπὸ πολλοὺς ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς, ἡ ἐπιδίωξη τῆς «βασίλειας τῶν οὐρανῶν», ἡ μετὰ θάνατον ἀνταμοιβή, δηλαδή τὸ καλῶς ἐννοούμενον ἀπώτερο συμφέρον.

Φρονοῦμε ὅτι ἡ «βασίλεια τῶν οὐρανῶν» δέν σημαίνει τὴν μετὰ θάνατον εὐδαιμονία, ἀλλὰ τὴν ἐσωτερικὴ πληρότητα τοῦ ζῶντος ἀνθρώπου. Καὶ ἐπικαλούμεθα τὴν ἄλλη ἐκείνη ρῆση τοῦ Ναζωραίου: «Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶς ἐστὶ».

Ἡ ἐγωϊστικὴ τάση τῶν ὀνόματι μόνον «Χριστιανῶν», πού δέν κατανοοῦν τὸ βάθος καὶ τὸ μέγεθος τῆς διδασκαλίας τοῦ Ναζωραίου, διέστρεψε τὴν ἐννοία τῶν λόγων Του καὶ ἐδημιούργησε τὴν προσδοκία τοῦ μελλοντικοῦ παραδείσου καὶ τὸν φόβο τῆς κολάσεως. Ἔτσι ἐγεννήθηκε ὁ στεῖρος ἀσκητισμός καὶ ἡ δοσοληψία τῆς θυσίας τοῦ προσκαίρου παρόντος, χάριν τοῦ αἰωνίου μέλλοντος. Ὁ Ἰησοῦς οὐδέποτε ὑπῆρξε ἐγωϊστῆς. Ὅσοι ὅμως δέν τὸν κατενόησαν, ἐστηρίχθησαν στό καλῶς ἐννοούμενον ἀπώτερο συμφέρον τῶν ἀπολογητῶν τοῦ Ἑγωῖσμοῦ καὶ αὐτὴ τὴν ἀποψη προβάλλουν, ἀντὶ νά δείχνουν τὸ μεγαλεῖον πού ἔχει ἡ ἐκτέλεση τοῦ ἀγαθοῦ χάριν τῆς ὠραιότητος πού ἐμπεριέχεται μέσα στὴν ἀπλὴ καὶ χωρὶς ὑπολογισμό ἐκτέλεση τοῦ ἀγαθοῦ.

Ἄλλο εἶναι νά κάνῃς ἐκεῖνο πού πρέπει μόνον καὶ μόνον ἀπὸ ἀγάπῃ σ' αὐτό, καὶ ἄλλο εἶναι νά κάνῃς ἐκεῖνο πού πρέπει, ἀπὸ ὑπολογισμό στό καλῶς ἐννοούμενον ἀπώτερο συμφέρον.

Ἡ Μπαγκαμπάντ Γκιτά, τό ἱερό βιβλίο τῶν Ἰνδουϊστῶν, τονίζει μέ ἐπιμονή τή σημασία πού ἔχει ὁ ἀποχωρισμός τῆς πράξεως ἀπό τή σκέψη τῶν συνεπειῶν της. «Κάνε ἐκεῖνο πού πρέπει, καί μὴν ἐνδιαφέρεσαι γιὰ τίς συνέπειες. Δυστυχῆς εἶναι ὁποῖος περιμένει ἀνταμοιβή».

Ὁ σύγχρονός μας φιλόσοφος Κρισναμοῦρτι ὄχι μόνον καταδικάζει κάθε μορφή Ἐγωϊσμοῦ, ἀλλὰ θεωρεῖ καί αὐτή ἀκόμη τήν αἴσθηση τοῦ ἐγώ, σάν ἀνυπέρβλητο ἐμπόδιο γιὰ τήν ἁρμονική ζωὴ καί τήν ἀπολύτρωση τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀξίζει νά παραθέσωμε μερικά ἀπ' ὅσα ἔλεγε παλαιότερα ἐπάνω σ' αὐτό τό θέμα:

«Δέν θέλω τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ζωὴ μου, παρά νά ἔχω τήν ἱκανότητα νά χάνω τήν αἴσθηση τοῦ χωριστοῦ ἐαυτοῦ. Διότι τότε μπορῶ νά λησμονῶ τό ἐγώ καί νά ταυτίζομαι μέ τόν ὑπόλοιπο κόσμον, μέ κάθε βασιλείον, φυτικόν, ζωϊκόν καί ἀνθρώπινον. Βρίσκομαι τότε πλησιέστερα πρὸς τήν ἀλήθεια, πλησιέστερα πρὸς τήν τελειότητα. Ἐκεῖνο πού ἀποτελεῖ ἐμπόδιο εἶναι ὁ χωριστός ἐαυτός, τό στένεμα τοῦ ἐαυτοῦ, ἡ διαίρεση πού δημιουργεῖ ἡ πρόταξη τοῦ ἐαυτοῦ».

(Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας)

«Ἐκεῖνος πού θά ἤθελε ν' ἀναζητήσῃ τήν πηγὴ τῆς σοφίας, τό βασίλειον τῆς εὐδαιμονίας ὅπου κατοικεῖ ἡ ἀλήθεια, πρέπει πρῶτα νά μάθῃ νά καταστρέφῃ τόν ἐαυτό. Νά μάθῃ νά ἐκτιμᾷ καί νά αἰσθάνεται τό μεγαλεῖο τῆς ἀληθινῆς φιλίας, πού ἔρχεται ὅταν νιώσετε ὅτι εἴσθε ἐνωμένος μέ ὅλα τὰ πράγματα, ὅταν δέν ἔχετε χωριστὴ ὑπόστασις ἀπὸ τοὺς ἄλλους».

(Πηγὴ τῆς Σοφίας)

«Ὅταν τό ἐγώ ἐξαφανισθῇ, ὁ ἄνθρωπος φθάνει στήν τελειότητα καί γίνεται ὁμοῖος μέ τόν Χριστό ἢ μέ τόν Βούδδα, δηλ. γίνεται πραγματικῶς ἓνας ἄνθρωπος. Ἡ λέξη «ἄνθρωπος» παίρνει τότε τήν πραγματικὴν τῆς σημασίαν. Ὁ ἄνθρωπος τότε εἶναι τό ὄν πού δέν ἔχει ἐγώ. Σ' αὐτόν ὅλοι οἱ περιορισμοί καί ὅλες οἱ ιδιότητες ἔχουν ἐξαφανισθῇ».

(Ὁ ἄνθρωπος καί τό ἐγώ)

«Ὁ ἀληθινὸς σκοπὸς τῆς ἀτομικῆς υπάρξεως εἶναι ἡ πραγματοποίηση τῆς ἐνότητος τῶν πάντων, αὐτῆς τῆς πραγματικότητος στήν ὁποία δέν ὑπάρχει ἡ αἴσθηση ἀντικειμένου καί ὑποκειμένου, ἡ αἴσθηση τοῦ «ἐσύ» καί τοῦ «ἐγώ», στήν ὁποία δέν ὑπάρχουν ἀντιδράσεις, ἀλλὰ μόνον ἡ αἴσθηση τοῦ καθαροῦ Εἶναι».

(Δελτίον Ἀστέρος, 1930)

«Ὁ ἐγωΐσμός δέν ἐπιτρέπει τήν πραγματοποίηση τῆς ἀλήθειας. Γι' αὐτό τό λόγο πρέπει ν' ἀποσπάσετε τή ρίζα τοῦ ἐγωΐσμοῦ, δηλ. τήν αἴσθηση τοῦ ἐγώ. Ὅσο περισσότερο μένομε προσκολλημένοι στό μερικό, στό ἐγώ, στό «δικό μου» καί στό «δικό σου», τόσο περισσότερον πόνο, λύπη καί χάος δημιουργοῦμε».

(Δελτίον Ἀστέρος, 1931)

Ἄς τελειώσωμε αὐτή τή μικρή μελέτη μέ τήν ἔκφραση μιᾶς ἐλπίδος, μέ τή διακήρυξη μιᾶς πίστεως, πού δέν θά πρέπει νά θεωρηθῇ σάν ἐπιδίωξη τοῦ καλῶς ἐννουμένου ἀπωτέρου συμφέροντος, ἀφοῦ μάλιστα, ὁ γράφων καί οἱ ἀναγινώσκοντες, δέν θά ὑπάρχωμε βέβαια τότε, μέ τίς σημερινές ἀνθρώπινες μορφές μας:

Πιστεύομε πῶς θά ἔλθῃ μιά μέρα, πού ὁ ἄνθρωπος —ὁ σημερινός ἄγριος, ἀνελέητος, ἐγωπαθής ἄνθρωπος— θά πάψῃ νά εἶναι προσκολλημένος στό ἀτομικό του συμφέρον, εἴτε πρόκειται γιά ὑλικές ἐπιδιώξεις, εἴτε γιά αὐτοδοξασμό, φιλοδοξία ἢ αὐτοδιαφήμιση.

Μόνον τότε ὁ σημερινός δέσμιος τῶν παθῶν του ἄνθρωπος θά ἀπελευθερωθῇ ἀπό τόν νόμο τῆς ζούγκλας —τόν νόμο τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἰσχυροτέρου— καί θά εὐημερήσῃ. Μόνον τότε θά γίνῃ πραγματικός Ἄνθρωπος, πού θά ζῇ ἁρμονικά μέ τοὺς συνανθρώπους του, χωρίς νά ρίχνῃ τή σκιά του καί χωρίς νά στέκῃ ἐμπόδιο στήν ἐλεύθερη ροή τῆς παγκόσμιας Ζωῆς.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΤΣΟΠΕΛΑ

«Ο Ίορδάνης έστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω»

Ένα λεπτό γιά τήν Εἰρήνη,
 σέ μιά παγκόσμια προσευχή
 ἐνώνονται οἱ καρδιές σέ μία
 κάθε θρησκείας, χρώματος, φυλῆς
 σάν προανάκρουσμα μιᾶς κοινωνίας Θεϊκῆς
 σ' αὐτή τή σιωπηλή στιγμή
 πού ὁ ἀντίλαλός της αἰώνια θ' ἀντηχεῖ
 ἀτά σύμπαντα σάν ὑπερκόσμια ἰαχή.

Μυριόπονη δέηση σιωπηλή
 ὕστατη ἀπόγνωσης κραυγή
 σ' ἓνα λεπτό σιγή ἱερή
 πού κατεβάζει τό Θεό ἀτή Γῆ.

Κι εἶναι ἡ Παγκόσμια δέηση αὐτή
 πού ἀνοίγει τοῦ Οὐρανοῦ τίς Πύλες
 ὀρθώνει φράγμα κραταῖό
 μπρός ἀπό θανατηφόρο τό γκρεμό
 κι ἡ ἀνθρωπότητα στρέφεται πίσω
 σάν Ίορδάνης ποταμός
 στήν Θεία τήν ἀρχέτυπη Πηγὴ της.

Ποιά δύναμη ἀνθρώπινη μπορεῖ ν' ἀντισταθεῖ
 ὅταν ἀνθρώποι κι ἄγγελοι μαζί
 ψέλνουν τό «ἐπὶ γῆς εἰρήνη»
 κι Ἀρχάγγελοι πάνω ἀτή γῆ
 πάλι σάν ἄλλοτε, σέ μιά ἄχρονη στιγμή
 βροντοφωνοῦσε ἄνθρωποι «ΣΤΗΤΕ».

ΑΡΧΑΙΟΦΙΛΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΕΚΔΡΟΜΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ 2 ★ ΑΘΗΝΑΙ 111 118 ★ ΤΗΛ 3236 703

Ἡ Πομπή τῶν Μεγάλων Ἑλευσινίων

Ἀπό τόν Πρόεδρο τοῦ Ὁμίλου
ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΡΟΥΜΗ

Θά ἀκολουθήσωμε τήν φημισμένη Ἱερά Ὀδό, τήν ὁποία, γιά πολλοὺς αἰῶνες, χρησιμοποιοῦσε ἡ Ἱερά Πομπή τῶν Μεγάλων Ἑλευσινίων, πού ξεκινοῦσε τό πρωῒ ἀπό τό «Ἄστυ», γιά νά φτάσει τό σούρουπο στήν Ἑλευσίνα. Κί ἑμεῖς, οἱ φίλοι τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, σέ ἀνάμνηση ἐκείνης τῆς Πομπῆς, ἀκολουθοῦμε τά ἴχνη τῆς πορείας της, ὄχι βέβαια πεζῇ, ἀλλά σταματώντας, ὅπως τότε, στά ἴδια σημεῖα τοῦ δρόμου πού στάθμευε κί ἐκείνη.

Ἡ Πομπή αὐτή γινόταν πρὸς τά τέλη Σεπτεμβρίου, στίς 20 Βοηδρομιῶνος, πού ἦταν κοντά στήν φθινοπωρινή Ἰσημερία.

Ἡ Πομπή γινόταν μέ τήν εὐκαιρία τῆς τελέσεως στήν Ἑλευσίνα τῶν Μεγάλων Ἑλευσινίων, πού ἦταν μιά τελετή, στήν ὁποία ἔπαιρναν μέρος οἱ Ἀρχοντες τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς Ἑλευσίνος, οἱ Μῦσαι καί πληθος κόσμου.

Ὅπως εἶναι γνωστό, ἐκτός ἀπό τά Μεγάλα Ἑλευσίνια, ἐτελοῦντο στάς Ἀθήνας καί τά Μι-

κρά Ἑλευσίνια, μιά λαμπρή ἑορτή πού συνέπιπτε μέ τήν Ἑαρινή Ἰσημερία κατὰ τόν μήνα Ἀνθεστηριῶνα καί γινόταν στίς Ἀγραις, ὅπου ὑπῆρχε ναός τῆς Δήμητρος. Ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι οἱ Ἀγραις ἦταν κοντά στόν Ἰλισό, μεταξύ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου καί τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Τά μικρά Ἑλευσίνια ἀποτελοῦσαν τό πρῶτο βῆμα πού ὀδηγοῦσε στήν κύρια μύηση ἡ ὁποία, γινόταν στήν Ἑλευσίνα, ἂν βέβαια τό Ἱερατεῖο ἔκρινε κατάλληλο τόν ὑποψήφιο.

Ἀφοῦ λοιπόν οἱ μέλλοντες νά μυηθοῦν ἔδιναν τόν ὄρκο νά τηρήσουν ἀπόλυτο σιγή γιά ὅ,τι θά ἄκουγαν καί θά ἐβλεπαν, δεχόντουσαν μιά προπαρασκευαστική διδασκαλία, πού ἦταν ἀπαραίτητη, γιά νά κατανοήσουν ἀργότερα ἐκεῖνα τά ὁποῖα θά τοὺς ἀποκάλυπταν μετὰ ἐνάμιση χρόνο στά Μεγάλα Ἑλευσίνια.

Τά Μεγάλα Ἑλευσίνια ἦταν μιά σειρά ἑορτῶν πού διαρκοῦσαν ἐννέα ἡμέρες, ἀπό τίς 15

μέχρι καί τις 23 Βοηδρομιῶνος. Στίς 14 τοῦ μηνός, οἱ Ἱερεῖς τῆς Ἐλευσίνος ἔπαιρναν ἀπό τό Ἀνάκτορο, τό Μέγαρο στήν Ἐλευσίνα, τό ξόανο, τό ξύλινο ἄγαλμα τοῦ Θεοῦ Ἰάκχου, τά ἱερά σκεύη καί ἄλλα ἀντικείμενα, τά ἔφερναν μέ πομπή στήν Ἀθήνα καί τά ἀπέθεταν στό Ἐλευσίνιο, ἓνα ἱερό πού βρισκόταν στό χῶρο τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς. Ὁ Ἰάκχος ἦταν μυστική θεότης τῆς Ἐλευσίνος, γιός τῆς Δήμητρας ἢ τῆς Κόρης καί ἀποτελοῦσε τό κεντρικό θέμα τῆς Πομπῆς.

Τήν ἐπομένη, 15 Βοηδρομιῶνος, ἀρχίζε ὁ ἑορτασμός καί ξέρουμε πῶς τήν ἡμέρα αὐτήν τήν ἔλεγαν «ἀγίρμό». Τό πρῶτ' ὁ Ἀρχων Βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, συνοδευόμενος ἀπό τέσσερις Ἐπιμελητές τῶν Μυστηρίων, ἀπό τοὺς ὁποίους οἱ δύο ἦσαν Ἀθηναῖοι καί οἱ ἄλλοι δύο ἀνῆκαν στό Ἱερό τῆς Ἐλευσίνος, ὁ Κήρυξ καί ὁ Εὐμολπίδης, καλοῦσε ἐκείνους πού εἶχαν προκριθεῖ νά μνηθοῦν, μέσα στήν Ποικίλῃ Στοά. Αὐτή ἦταν ἓνα ὀλομάρμαρο καί μεγαλόπρεπο κτίριο στό χῶρο τῆς Ἀγορᾶς, τό ὁποῖο δυστυχῶς δέν ὑπάρχει πιά, γιατί καταστράφηκε συθέμελα κατά τήν κατασκευή τῆς γραμμῆς τοῦ Ἡλεκτρικοῦ Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν - Πειραιῶς.

Στήν Ποικίλῃ Στοά γινόταν ἡ «Πρόρρησις» ἢ «Προαγόρευσις» ἀπό τόν Ἱεροφάντην καί τόν Δαδοῦχο διά τοῦ Κήρυκος.

Τά τρία αὐτά ὀνόματα ἦταν τίτλοι πού κατεῖχαν ὅσοι ἦταν στίς ψηλότερες βαθμίδες τῆς πνευματικῆς ἱεραρχίας τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων.

Ἡ «Πρόρρησις» ἢ «προαγόρευσις», περιεῖχε συστάσεις πρὸς ἐκείνους πού ἐπρόκειτο νά μνηθοῦν, ὅπως π.χ. νά μὴν μνηθοῦν ἐάν δέν ἦσαν «καθαροί στά χέρια καί στήν καρδιά». Συγχρόνως γινόταν σ' αὐτοὺς μιὰ ὑπόμνηση, ὅτι στοὺς ἀσεβεῖς, ἐκτός ἀπὸ τήν τιμωρία πού θά τοὺς ἐπέβαλλε ἡ Πολιτεία, μέ τοὺς εἰδικούς νόμους πού εἶχε θεσπίσει γιά τήν προστασία τοῦ θεσμοῦ τῶν μυστηρίων, θά τοὺς ἐπληττε καί ἡ ὀργή τῶν θεῶν.

Βασικές προϋποθέσεις γιά τήν μύηση, ἦταν νά μὴν ἔχει σκοτώσει ὁ ὑποψήφιος τή μητέρα του, δηλαδή νά μὴν εἶναι «μητραλοῖας» καί νά μὴν εἶναι δοῦλος. Καί διερωτᾶται κανεῖς: μήπως ἡ ἀπαγόρευση αὐτή, ἐκτός ἀπὸ τόν τυπικό της χαρακτηρισμό, εἶχε καί κάποια ἄλλη ἐννοια; μήπως ἡ «μητέρα» συμβόλιζε τή Μητέρα-Φύση πρὸς τήν ὁποία δέν πρέπει ν' ἀσεβεῖ ὁ ἄνθρωπος; Μήπως ἡ δουλεία ἀναφερόταν περισσότερο σ' ἐκείνους πού ἦταν δοῦλοι τῶν παθῶν τους, τοῦ ἐγώισμοῦ, τῆς κακίας, τῆς μισαλλοδοξίας πού θά γινόντουσαν οὐσιαστικά ἐμπόδια στήν πρόοδον τοῦ μνημένου;

Τίς ἐπόμενες μέρες, 16 μέχρι καί 19 Βοηδρομιῶνος, ἐγίνοντο στό Ἄστυ διάφορες τελετές καί στίς 20 λάμβανε χώραν ἡ μεγάλη καί ἱερή πομπή πρὸς τήν Ἑλευσίνα.

Τήν ἑβδομη μέρα, 21 Βοηδρομιῶνος, ἡ πομπή μαζί μέ τούς μνηθέντες ἐπέστρεφε καί πάλι στάς Ἀθήνας.

Καί τέλος στίς 22 καί 23 τοῦ ἴδιου μήνα, οἱ μύστες ἔκαναν διάφορες ἑορτές στό Ἄστυ. Αὐτές εἶναι, σέ συντομία, οἱ ἑορτές τῶν Μεγάλων Ἑλευσινίων. Δυστυχῶς, δέν ἔχει διασωθεῖ κανένα ἀρχαῖο κείμενο μέ τήν περιγραφή τῶν ἑορτῶν αὐτῶν, λόγῳ τοῦ ὅρκου τῆς ἐχεμυθείας πού ἐδέσμευε ὅλους ὅσους ἐλάμβαναν μέρος, παρά μόνον ἀποσπάσματα ἀρχαίων συγγραφέων, τοῦ Παυσανία καί Ἰδίως Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας οἱ ὁποῖοι τίς ἀναφέρουν κυρίως γιά νά τίς κακολογήσουν.

Τά ἀποσπάσματα αὐτά πού τά συνεκέντρωσαν τούς τελευταίους δύο αἰῶνες Ἕλληνες καί ξένοι ἐρευνητές καί λάτρεις τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἐποχῆς, στάθηκαν σάν βοήθημα γιά τήν ἀποκατάσταση μιᾶς σχετικῆς περιγραφῆς τῆς Πομπῆς καί τοῦ πανηγυρισμοῦ τῶν Μεγάλων Ἑλευσινίων.

Πρὶν ὅμως ἀναφερθοῦμε στήν Ἱερά Πομπή, θά πρέπει νά μιλήσουμε γιά τήν Ἑλευσίνα σάν μυστηριακό κέντρο.

Ἡ Ἑλευσίνα ἦταν στήν ἀρχαιότητα τό ἐπισημότερο καί ἱερότατο τέμενος τῆς λατρείας τῶν Ἑλλήνων, στό ὁποῖο ἐπί εἴκοσι αἰῶνες ἐρχόντουσαν νά μνηθοῦν Ἕλληνες, γιά νά τύχουν τῶν εὐεργετημάτων πού παρεῖχε σ' αὐτούς ἡ μύηση.

Τά Μυστήρια τῆς Ἑλευσίνος, ὅπως ἄλλωστε καί ὅλα τά Μυστηριακά Κέντρα τῆς ἑνδοξῆς καί φωτεινῆς ἐκείνης ἐποχῆς, ἐκλείσαν τίς πύλες τους, ὅταν ἡ κακία, ἡ τύφλωση καί ὁ φανατισμός τῶν ἀνθρώπων δέν τούς ἐπέτρεπαν νά συνεχίσουν τήν πνευματική τους ἀποστολή.

Πρὶν ὅμως περιγράψουμε τήν Πομπή σᾶς προτείνω νά προσπαθήσουμε νά μποῦμε στό πνεῦμα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, τότε πού οἱ ἄνθρωποι φανέρωναν ἀβίαστα, μαζί μέ τόν βαθύ τους σεβασμό στά θεῖα, τόν πηγαῖο τους ἐνθουσιασμό.

Στίς πάνδημες αὐτές τελετές, ὅλοι ἐκδῆλωναν ἐλεύθερα τή λατρεία τους στό εὐγενές, τό ὠραῖο καί τή χαρά τῆς ζωῆς.

Ἀπό τότε ὅμως ἡ κατάσταση ἄλλαξε. Γιατί ἡ ἐποχή μας δέν εἶναι μόνο ὅτι ἀπέχει χρονικά ἀπό τίς ἱεροτελεστίες ἐκεῖνες, ἀλλά διαφέρει ἀπό αὐτές κυρίως συναισθηματικά. Αὐτό ὀφείλεται στό ὅτι ὁ ἄνθρωπος, στούς αἰῶνες πού πέρασαν, ἀπομακρύνθηκε ἀπό τή φυσική ζωή καί ἔτσι οἱ ἀντιλήψεις του ἔχουν ὑποστεί καί αὐτές τό τίμημα τῆς ἀσεβείας του πρὸς τή

φύση. Γι' αυτό δυσκολευόμαστε τώρα νά συλλάβουμε τό πραγματικό νόημα τῆς Πομπῆς. Ἐάν ὅμως δέν μπορούμε νά πλησιάσουμε τό νόημα αὐτό, ἄς περιβάλλουμε τουλάχιστον μέ σεβασμό τήν ἀρχαία λατρεία, ἀπομακρύνοντας ἀπό τή σκέψη μας κάθε ποταπό χαρακτηρισμό, πού, ἄνθρωποι ἀμαθεῖς καί κακόβουλοι, ἔχουν διαδόσει εἰς βάρος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἐποχῆς, μέ σκοπό νά σπιλώσουν τόν πνευματικό πολιτισμό πού ἀνθίσε τά χρόνια ἐκεῖνα, στόν εὐλογημένο αὐτόν τόπο.

Ἀκολουθώντας λοιπόν τά ἱχνη τῆς Ἱερᾶς Πομπῆς, ἄς κάνουμε τήν πρώτη μας στάση στό χῶρο τῆς ἀρχαίας Ἀγορᾶς πού τότε, δηλ. ἀπό τό 800 π.Χ. μέχρι τό 400 μ.Χ. συνεκέντρω-νε τή ζωή τοῦ Ἀστεως, τῆς πόλεως τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς. Διοίκηση, Ἐμπόριο, Δικαιοσύνη, Λατρεία, Φιλοσοφία, ὅλα αὐτά εἶχαν τήν ἔδρα τους στήν Ἀγορά. Ἐνα πλῆθος ἀπό μεγάλοπρεπα, μαρμάρινα κτίρια καί περίλαμπρους ναούς στόλιζαν τόν χῶρο αὐτόν, πού ἦταν ἡ καρδιά τῶν Ἀθηνῶν τό διοικητικό, οἰκονομικό καί πνευματικό της κέντρο.

Ἐδῶ βρισκόταν καί τό Ἐλευσίνιο, ἕνας δωρικός ναός ἀφιερωμένος στήν λατρεία τῆς Δήμητρας καί Κόρης ἢ Περσεφόνης. Σήμερα σώζονται μόνο οἱ βάσεις τοῦ ναοῦ, οἱ κρηπί-

δες. Ἡ θέση του ἦταν λίγο πιο δεξιά ἀπό τήν πρόσοψη τῆς Στοᾶς τοῦ Ἀττάλου. Βρισκόταν στό ἄκρο τοῦ φημισμένου δρόμου, πού διέσχισε διαγωνίως τήν Ἀγορά, τόν ὁποῖον ἀκολουθοῦσε κάθε τέσσερα χρόνια ἡ Πομπή τῶν Παναθηναίων. Ἀρχιζε ἀπό τό Δίπυλο στόν Κεραμικό, περνοῦσε μπρός ἀπό τό Ἐλευσίνιο καί μετά ἀνέβαινε ἀνηφορικά πρὸς τήν Ἀκρόπολη.

Ἡ Δήμητρα καί ἡ Κόρη ἦταν Ἐλευσίνιες θεότητες, στίς ὁποῖες οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν ἀφιερώσει πολλούς ναούς, ἱερά καί βωμούς κατὰ μήκος τῆς Ἱερᾶς Ὀδοῦ. Ἰχνη μερικῶν μνημείων ἀπό αὐτά θά συναντήσουμε στήν διαδρομή μας πρὸς τήν Ἐλευσίνα.

Ἡ θεά Δήμητρα, ἡ ὁποία συχνά ἀναφέρεται ὡς Δήμητηρ, ἦταν κόρη τοῦ Κρόνου καί τῆς Ρέας, πού βασίλευαν στόν Οὐρανό πρὶν πάρουν τήν ἐξουσία ὁ Ζεὺς καί ἡ Ἥρα. Ἦταν ἡ θεότης πού ἐπροστάτευε τή Γεωργία καί ἰδιαίτερα τό στάρι καί τούς σπόρους, μέ τούς ὁποῖους τρέφονται οἱ ἄνθρωποι καί γι' αὐτό ἐθεωρεῖτο θεότης ἀγαθοεργός. Ἦταν ἐκεῖνη πού φρόντιζε σάν μάνα γιά τή διατροφή τῶν παιδιῶν της, τῶν ἀνθρώπων. Κατά τόν Ἰσοκράτη, ἡ Δήμητρα ἐδίδαξε στούς ἀνθρώπους τή σπορά καί τή συγκομιδή τοῦ σίτου «διά τό μή θηριωδῶς ζεῖν» δηλ. γιά νά μὴν τρέφονται μέ σάρκες ὅπως

τά θηρία. Από αυτές τις ιδιότητες της θεᾶς, μπορούμε νά ἐρμηνεύσουμε τήν ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματός της, ἂν παραβάλουμε τό Δή-μήτηρ μέ τό Γῆ-μήτηρ, καί νά καταλάβουμε, γιατί τούς διάφορους σπόρους τούς ὀνομάζουμε δημητριακά. Ἡ Δήμητρα κρύβει ἀσφαλῶς ἕναν βαθύτατο συμβολισμό γιά τόν ὁποῖο, κατά δύναμιν, θά μιλήσουμε στό Τελεστήριο, ὅταν ἐξετάσουμε τόν Ἑλευσίνιο μῦθο τῆς Δήμητρος καί τῆς Κόρης.

Ἄς ξαναγυρίσουμε ὅμως τώρα σέ ὅσα λέγαμε γιά τό Ἑλευσίνιο, τό ὁποῖο μαζί μέ τόν Παρθενῶνα καί τόν ναό τοῦ Ἡφαίστου, τόν γνωστόν ὡς Θησεῖον, ἀποτελοῦσε ἕνα ἀπό τά ἐορταστικότερα «τῶν ἐν Ἄστει Ἱερῶν». Τό Ἑλευσίνιο εἶχε πολλαπλούς σκοπούς, ἀλλά ἐκμεταλλοποιεῖτο κυρίως σάν ἀφετηρία τῆς Ἱερᾶς Πομπῆς πού ξεκινοῦσε στίς 20 Βοηδρομιῶνος γιά τήν Ἑλευσίνα, ἀφοῦ οἱ Ἱερεῖς ξπαιρναν πίσω τά Ἱερά σκεύη καί ἀντικείμενα γιά νά τά μεταφέρουν καί πάλι στό Μεγαρο.

Ἀκολουθώντας τήν ὁδό τῶν Παναθηναίων, ἔφταναν στό Πομπεῖο, ἕνα κτίριο μεγάλων διαστάσεων, περίπου 50 ἐπὶ 37 μέτρα, πού ἦταν κοντά στό Δίπυλο, στόν Κεραμεικό. Στό Πομπεῖο γινόταν, ἡ προετοιμασία τόσο τῆς Πομπῆς τῶν Μεγάλων Ἑλευσινίων ὅσο καί

ἐκείνης τῶν Παναθηναίων. Ἐκεῖ γινόταν καί ὁ σχηματισμός τῆς φάλαγγος καί ἀπό ἐκεῖ ξεκινοῦσε ἡ Πομπή, γιά νά περάσει τά ὅρια τοῦ Ἄστεως καί ν' ἀκολουθήσει τήν Ἱερά Ὁδό.

Πολύ κοντά στό Πομπεῖον ἦταν ναός τῆς Δήμητρος καί φαίνεται πῶς καί αὐτός θά ἔπαιξε κάποιο σημαντικό ρόλο στήν πανηγυρική ἀναχώρηση ἐπισήμων καί πανηγυριστῶν.

Τό Δίπυλο ἦταν ἡ κυριώτερη ἀπό τίς δεκατέσσερις πύλες τῶν 8 χιλιομέτρων μήκους τειχῶν πού περιέβαλαν τό Ἄστυ τόν 5ο μέχρι καί τά μέσα τοῦ 4ου αἰῶνος, κλείνοντας μέ αὐτά μιὰ πόλη μέ ἔκταση 2150 στρεμμάτων. Τήν ὀνομασία του τό Δίπυλο τήν ὀφείλε στό ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε μιὰ δίδυμη πύλη. Ἀριστερότερα ἀπό αὐτήν καί σέ μικρή ἀπόσταση ἦταν μιὰ τρίτη, πού λεγόταν Ἱερή Πύλη». Αὐτή ἔμενε πάντοτε κλειστή καί τήν ἀνοίγαν μόνο δύο φορές τό χρόνο, στίς 14 καί στίς 20 Βοηδρομιῶνος, τήν μιὰ γιά νά μπεῖ στό Ἄστυ ἡ Πομπή πού ἐρχόταν ἀπό τήν Ἑλευσίνα, καί τήν ἄλλη γιά νά περάσει ὅταν θά ἐπέστρεφε πάλι ἐκεῖ. Δίπλα στήν Ἱερή Πύλη κυλοῦσε ὁ Ἡριδανός, ἕνα ποταμάκι πού ἐπήγαζε ἀπό τόν Λυκαβητό.

Δίπυλο καί Πομπεῖο ἦταν στήν περιοχή τοῦ Κεραμεικοῦ ἢ μάλλον πιό σωστά τοῦ Δήμου τοῦ Κεραμικοῦ, ὅπου κατοί-

κουσε ή 'Ακαμαντίδα φυλή, μία από τίς δέκα φυλές, στίς οποίες ό Θησεύς έχώρισε τούς κατοίκους τής 'Αττικής. Τό όνομά του ό Κεραμεικός, τό πήρε από τά κεραμουργεία πού υπήρχαν σ' αυτό τό μέρος από τό 1200 π.Χ. 'Αργότερα γύρω στό 800 π. Χ. ένα τμήμα τής περιοχής χρησιμοποιήθηκε σάν τό έπίσημο νεκροταφείο του 'Αστεως. Καί μετά από 100 χρόνια, έθαναν στίς πλευρές τών δρόμων του τούς διακεκριμένους νεκρούς, τούς «έπιφανείς», όπως τό ίδιο έγινε στά μετέπειτα χρόνια στήν 'Ιερά 'Οδό, στό Δημόσιο Σήμα (στόν δρόμο πρός τήν 'Ακαδημία του Πλάτωνος) καί στή Λεωφόρο τών Τάφων (στό δρόμο πρός τόν Πειραιά).

Θαυμάσια γλυπτά καί ανάγλυφα, έξαίρετα άγάλματα καί ώραιότατες έπιτύμβιες πλάκες βρέθηκαν τυχαία τό 1863, όταν διάνοιξαν σ' αυτή άκριβώς τή θέση τήν όδό Πειραιώς.

Στό νεκροταφείο του Κεραμεικού, πού έκτείνεται έξω από τά τείχη τής πόλεως, γιατί τήν αρχαία εκείνη εποχή δέν επέτρεπαν τήν ταφή μέσα σέ πόλεις, υπάρχουν έπισημότατοι τάφοι, όπως του Θρασυβούλου, του Σόλωνος, του Περικλή καί άλλων διασήμων άνδρών τής αρχαιότητας. Οι τάφοι αυτοί, έχαρακτηρίζοντο ως «ένδοξότατοι» γιατί σ' αυτούς ένταφιάζοντο καί «οι πεσόντες έν πο-

λέμω». 'Εκεί έκφωνήθηκαν οι έπίσημοι έπιτάφιοι λόγοι, τά λεγόμενα «έπιτάφια», όπως γιά τόν Περικλή, τόν όποιο αναφέρει ό Θουκυδίδης καί άλλων σημαντικών ρητόρων, όπως του Λυσίου, του Δημοσθένη, του 'Υπερείδου καί άλλων.

'Από τήν 'Ιερά Πύλη περνούσε ή Πομπή γιά νά πάει στήν 'Ελευσίνα άκολουθώντας τήν 'Ιερά 'Οδό.

Φαίνεται πώς τά ίχνη της δέν χάθηκαν έντελώς. Βέβαια μέ τήν πάροδο τόσων αιώνων ίσως ή θέση της νά έχει μετατοπιστεί λίγο, αλλά σώζονται άκόμη μερικά σταθερά καί άμετάβλητα κύρια σημεία της.

Βγαίνοντας ή Πομπή από τήν 'Ιερά Πύλη, πορευόταν σέ σχηματισμό φάλαγγος πού είχε σάν κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα τή λαμπρότητα καί τή μεγαλοπρέπεια, αλλά καί τήν τάξη καί τήν κατάνυξη. Αυτό όφειλόταν στόν βαθύτατο σεβασμό τών πανηγυριστών στήν έορτή τών Μεγάλων 'Ελευσινίων. 'Επικρατούσε μία διάθεση εύσέβειας, ανάλογη μέ τήν Πομπή τών Παναθηναίων πού γινόταν κάθε τέσσερα χρόνια πρός τιμή τής πολιούχου θεάς 'Αθηνάς. Καί πρέπει νά θυμηθούμε ότι όταν έτελούντο τά Παναθήναια ή τά 'Ελευσίνια ή τά Διονύσια, οι φυλακισμένοι άπελύοντο προσωρινά από τό δεσμοτήριο, σταματούσαν οι θανατικές έκτελέσεις καί δέν

ἐπιτρεπόταν ἡ κατάσχεση τῆς περιουσίας κανενός. Ἀλλά καί στούς δούλους ἔδιναν πλήρη ἐλευθερία τίς μέρες τῶν ἐορτῶν. Μόνον ὅταν τελείωναν οἱ πανηγυρισμοί, οἱ τοξότες πού ἦταν συνήθως ξένοι μισθοφόροι, τριγύριζαν τήν πύλη καί διακήρυταν «θύραζε Κάρες», «θύραζε Κάρες», δηλ. στό σπίτι σας Κάρες, γιατί οἱ περισσότεροι δούλοι καταγόντουσαν ἀπό τήν Καρία, πού ἦταν μιά περιοχή τῆς νοτιο-δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Στήν Ἱερά Πομπή τῶν Μεγάλων Ἐλευσινίων, ἐπικεφαλῆς ἦταν ὁ Ἀθηναῖος Ἀρχων Βασιλεύς καί μετὰ ἀπ' αὐτόν ὁ εἰδικός Ἱερεὺς, ὁ λεγόμενος «Ἰακχαγωγός». Αὐτός κρατοῦσε τό ξόανο τοῦ θεοῦ Ἰάκχου ὁ ὁποῖος ἦταν τό τιμώμενο πρόσωπο καί πού στήν ἐξέλιξη τῆς Ἱεροτελεστίας μετεμορφοῦτο στό Θεό Διόνυσο. Τό ξόανο ἦταν στολισμένο μέ ἄνθη καί στεφανωμένο μέ κλαδιά μυρτιάς. Τούς ἀκολουθοῦσαν, ὁ Ἱεροφάντης, ὁ Ἱερός Κήρυξ, ὁ Δαδοῦχος καί ἄλλοι ἀξιωματοῦχοι τοῦ Ἱερατείου. Πιό πίσω ἐρχόντουσαν οἱ ἀνώτατοι Ἀρχοντες τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς Ἐλευσίνας, μετὰ οἱ Μύστες, στεφανωμένοι μέ μυρτιές, κρατώντας στά χέρια τους Ἱερά σκεύη, σύμβολα καί ἀντικείμενα, στή συνέχεια ἀκολουθοῦσαν οἱ μέλλοντες νά μνηθοῦν, οἱ θεωροί, δηλ. οἱ ἀντιπρόσω-

ποι ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων, οἱ ἔφηβοι, ἄλλοι ἔφιπποι καί ἄλλοι πεζῇ καί μετὰ οἱ ἔνοπλοι.

Φαίνεται πῶς τό θέαμα τῶν τοξοτῶν, τῶν ἀκοντιστῶν, τῶν λογχοφόρων, τῶν ψιλῶν καί τῶν ὀπλιτῶν ἦταν ἐντυπωσιακό. Φοροῦσαν τίς ἀστραφτερές χάλκινες πανοπλίες τους δηλ. τό κράνος, τήν ἀσπίδα, τό δόρυ, τήν σπάθη τά ὁποῖα μέ τό βάδισμα καμπανίζανε ἁρμονικά. Στή συνέχεια ἦταν ἡ φάλαγξ τῶν Ἱππέων ὁκολουθουμένη ἀπό ἓνα πλῆθος κόσμου κάθε ἡλικίας καί φύλου, στολισμένο καί αὐτό μέ μυρτιές, πού ἔψαλλε ὕμνους καί ἀνέκραζε χαρούμενες ἐπιφωνήσεις. Μακρύτερα ἐρχόντουσαν ἄμαξες φορτωμένες μέ τρόφιμα, μέ ρουχισμό καί μέ κάθε λογῆς εἶδη πού ἦταν ἀναγκαῖα στούς πανηγυριστές. Καί ἡ πομπή ἔκλεινε μέ ἱππῆλατα ἄρματα.

Ὅσοι ἔχουν εὐτυχήσει νά δοῦν καί νά προσέξουν τά ἀνάγλυφα τῆς ζωοφόρου τοῦ Παρθενῶνος, πού φυλάγονται, τά περισσότερα ξενητεμένα, στό Βρετανικό Μουσεῖο στό Λονδίνο καί λιγοστά στό Μουσεῖο τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, θά βοηθηθοῦν ἀπό τήν ἀναπαράσταση σ' αὐτά τῆς Πομπῆς τῶν Παναθηναίων, νά πλάσσουν μέ τή φαντασία τους τήν μεγαλοπρέπεια τῆς Πομπῆς πού περιγράψαμε.

Ἀκολουθώντας τήν Ἱερά Ὀδό, θά σταματήσουμε γιά λί-

γο κοντά στο Βοτανικό Κήπο, στο έκκλησάκι του Ἀγίου Σάββα. Στήν πρόσοψη του έχει πλούσια διακόσμηση από μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη πού άνηκαν, σέ Ιερά τῆς Δήμητρας καί τῆς Κόρης, τά ὁποῖα βρισκόντουσαν σ' αὐτό ἀκριβῶς τό μέρος. Ὁ Πausanías στά «Ἀττικά» του μάς πληροφορεῖ ὅτι στό σημεῖο αὐτό, ἐκτός ἀπό τά Ἱερά ἦταν καί ἕνας βωμός τοῦ Ζεφύρου.

Ἀναφέρει καί ἕναν μῦθο πού ἄκουσε στήν περιήγησή του: Σέ ἕνα φτωχοκαλυβάκι ἔμενε ὁ Φύταλος καί ἕνα βροχερό βράδυ φιλοξένησε χωρίς νά ξέρεי ποιά εἶναι τή θεά Δήμητρα! Καί ἡ θεά γιά ν' ἀνταποδόσει στόν Φύταλο τή φιλοξενία αὐτή, τοῦ χάρισε τή ρίζα μιᾶς συκιάς, τή πρώτη ρίζα πού φύτρωσε στή γῆ. Ὁ Πausanías βεβαιώνει ὅτ' εἶδε τήν συκιά αὐτήν πλάϊ στά Ἱερά, κοντά σέ ἕνα πηγάδι.

Στή θέση αὐτή σταματοῦσε ἡ Ἱερά Πομπή καί ἐνῶ οἱ Μύστες ἔψελναν ὕμνους ἀφιερωμένους στήν Δήμητρα καί τήν Κόρη, οἱ πανηγυριστές ἐπεκαλοῦντο τό Θεό μέ ἀναφωνήσεις «Ἰῶ Ἰακχε», «Ἰῶ Ἰακχε».

Προχωρώντας φτάνουμε στό σημεῖο πού ἡ Ἱερά Ὁδός διασταυρώνει τόν Κηφισό. Ὁ Κηφισός, ὁ Ἰλισός καί ὁ Ἡριδανός ἦταν τρία μικρά ποτάμια πού τά νερά τους κυλοῦσαν ὁλόκληρο τό χρόνο καί δρόσιζαν τούς

θερμούς μήνες τοῦ καλοκαιριοῦ τήν Ἀττική γῆ. Στήν τοποθεσία λοιπόν αὐτή, ὑπῆρχε μιὰ στενή μαρμάρινη γέφυρα, ἡ ὁποία ἔχει συνδεθεῖ μέ τήν Ἱστορία τῆς Πομπῆς, γιατί ἐδῶ γινόντουσαν οἱ γνωστοί «γεφυρισμοί», ὅταν ἡ ἀκολουθία γύριζε στίς 21 Βοηδρομιῶνος στάς Ἀθήνας. Στή γέφυρα αὐτή, καθῶς ἐπέστρεφαν οἱ πανηγυριστές στό Ἄστυ, τούς περίμεναν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκεῖνοι πού γιά κάποιο ἀτομικό τους λόγο δέν εἶχαν πεζοπορήσει τήν προηγούμενη μέρα μέχρι τήν Ἐλευσίνα καί τούς ἔσκωπταν, λοιδωροῦσαν καί ἑσατύριζαν. Καί οἱ πανηγυριστές μέ τή σειρά τους, ἀνταποδίδανε τά ἀστεῖα καί τά πειράγματα, χωρίς κακία ἢ πρόθεση προσβολῆς. Αὐτή ἡ χαρούμενη διάθεση ἦταν χαρακτηριστική στίς τελετές καί ἑορτές τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος. Εἰδικά στήν περίπτωση τῆς Πομπῆς αὐτῆς, ἦταν κάτι τό ἀπαραίτητο γιά νά ἐλατωθεῖ ἡ βαθειά συγκίνηση πού εἶχε ἐπηρεάσει τούς προσκυνητές ἀπό τίς ἀποκαλύψεις τῶν μυήσεων στό Τελεστήριο τῆς Ἐλευσίνος.

Περνώντας τόν Κηφισό, ὑπάρχει στή δεξιά πλευρά τοῦ δρόμου ἕνα ἐκκλησάκι, ὁ Ἅγιος Γεώργιος, πού εἶναι κτισμένο μέ ὑλικά πού προέρχονται κυρίως ἀπό ταφικά μνημεῖα τῆς Ἱερᾶς Ὁδοῦ.

Περιγραφές γιά τήν Ἱερά Ὁδό, παρουσιάζουν μία εἰκόνα,

σύμφωνα μέ τήν ὁποία, ἀρίστε-
ρά καί δεξιά καί σέ ὄλο τό μῆ-
κος της, ἀπό τό Δίπυλο μέχρι
τήν Ἐλευσίνα ὑπῆρχαν βωμοί,
ιερά, ἀναθηματικές στῆλες καί
πλούσια διακοσμημένοι μαρμά-
ρινοι τάφοι.

Ὁ Πausanías στά «Ἀττικά»
του ἀναφέρει μνημεῖα πού
ἑσώθηκαν μέχρι τῶν ἡμερῶν
του ὅπως τοῦ Ἀνθεμόκριτου,
τοῦ Μολοπτοῦ, τοῦ μάντη Σκί-
ρου, τοῦ Κηφισοδόπου, τοῦ
Ἡλιοδώρου, τοῦ Θεμιστοκλῆ,
πού ἦταν τρίτος ἀπόγονος τοῦ
ναυμάχου τῆς Σαλαμίνος, τοῦ
ἥρωα Λακία, τοῦ Νικοκλῆ ἀπό
τόν Τάραντα, τοῦ Θεοδώρου,
τῆς Μνησιμάχης. Ἀλλά τά ὀνό-
ματα ἡρώων καί διασῆμων ἀν-
δρῶν πού ἀναφέρει εἶναι πολλά
καί γι' αὐτό περιοριζόμεθα μό-
νον σ' αὐτά.

Τί ἔμεινε ἀπό ὅλον αὐτόν τό
θησαυρό τῶν καλλιτεχνημάτων;
Τήν ἀπάντησή τή βρίσκουμε
στό «Ἡμερολόγιο Ἔργου» τοῦ
Δημήτρη Γρ. Καμπούρογλου,
μέσα στό ὁποῖο ἐσημείωνε κά-
θε λεπτομέρεια τῶν ἀνασκαφί-
κων του εὐρημάτων, ὅταν ἦταν
Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς.
Τό 1918 πού ἐρευνοῦσε τά ἱ-
χνη τῆς Ἰερᾶς Ὀδοῦ, σάν ἔ-
φτασε στόν ἀνήφορο πού περ-
νάει κάτω ἀπό τό λόφο τοῦ
Προφήτη Ἡλία, ᾤφησε τό δρό-
μο καί ἀνέβηκε στό ἐκκλησάκι.
Ἐκεῖ ἀντάμωσε ἕναν γέρο σέ
μιά ἄθλια κατάσταση. Ἦταν ρυ-
παρός καί ρεκένδυτος. Ζοῦσε

ἀποτραβηγμένος ἀπό τά ἐγκό-
σμια καί ἀν ζοῦσε ἀκόμη, αὐτό
τό χρωστοῦσε σέ μερικούς γεί-
τονες τοῦ λόφου πού τοῦ ἔ-
φερναν καμιά φορά τ' ἀποφά-
για τους. Εἶχε βρεῖ ἐκεῖ ἐπάνω
μιά μαρμάρινη πλάκα, ποιός ξέ-
ρει ποιανοῦ ἀρχαίου μνημείου,
πάνω στήν ὁποία εἶχε χαράξει
μέ ἕνα σιδερένιο ἐργαλεῖο ἕνα
σταυρό καί ἐπιχειροῦσε νά
γράψει τά ἀτομικά του στοιχεῖα.
«Αὐτό εἶναι ἡ πλάκα τοῦ τάφου
μου» εἶπε στόν Καμπούρογλου.
«Θές νά κάνω μιά καί γιά σέ-
να;» Ὁ γέρος παρά τήν φαινο-
μενική του ἐξάντληση εἶχε ὀρε-
ξη γιά κουβέντα. Διηγῆθηκε
στόν ἐπισκέπτη του πολλά καί
διάφορα ἀπ' ὅσα θυμόταν ὅταν
μετά τά μέσα τοῦ περασμένου
αἰῶνα, πρωτοῦνθε στόν Προ-
φήτη Ἡλία. Τοῦ εἶπε ὅμως καί
τό ἐξῆς σημαντικό, πού ἔχει
σχέση μέ τό θέμα μας. Κάτω,
στή ρίζα τοῦ λόφου, ὑπῆρχε
παλιά ἕνα ἀσβεστοκάμινο, πού
λειτουργοῦσε χρησιμοποιών-
τας, ἀντί γιά πέτρες κομμάτια
ἀπό μάρμαρο ἀρχαίων ἀγαλμά-
των. Τοῦ τά ἔφερναν μέ πλη-
ρωμή ἀγρότες ἀπό τή γύρω πε-
ριοχή, τά ὁποία τά βρίσκανε
χωμένα μέσα στά χωράφια
τους, καθῶς ὀργώνανε τή γῆ.
Καί ἐπειδή ὁ τεμαχισμός τοῦ
κορμοῦ τῶν ἀγαλμάτων ἦταν
δύσκολη δουλειά, ὁ ἰδιοκτήτης
τοῦ ἀσβεστοκάμινου τροφοδο-
τοῦσε τό καμίνι του μόνο μέ
κομμάτια, ἀπό χέρια, πόδια, καί

κεφάλια πού ξσπαζε από αυτά καί τούς κορμούς τούς πετοῦσε ἐκεῖ κοντά. Αυτό ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση στόν Καμπούρογλου, καί ὅταν κατέβηκε ἀπό τόν Προφήτη Ἡλία ἔβαλε τούς ἐργάτες τοῦ συνεργείου του νά σκάσουν στό μέρος πού τοῦ ὑπέδειξε ὁ γέρος. Πράγματι βρῆκε ἐκεῖ ἕναν σωρό ἀπό κορμούς ἀκρωτηριασμένων μαρμάρινων ἀγαλμάτων. Καί σημειώνει στό Ἡμερολόγιο Ἔργου: «Ἐσκυφα εὐλαβικά τό κεφάλι μου γιά τόν χαμό, τίς οἶδε, ποῖαν ἀριστουργημάτων τέχνης»!

Βέβαια τά χρόνια πέρασαν, ἡ μορφή τοῦ τοπίου ἄλλαξε, ἀλλά μέ τήν φαντασία μας μπορούμε νά ξαναπλάσσουμε ἔστω ὡχρή καί παραλλαγμένη τήν εἰκόνα μέ τόν γλυπτό διάκοσμο τῆς Ἱερᾶς Ὁδοῦ.

Φτάνουμε στό Δαφνί, πού ὀφείλει τ' ὄνομά τους στίς πολλές καί ὑψηλόκορμες δάφνες πού φύτρωναν ἐδῶ ἀπό τά πολύ παλιά χρόνια. Τό Δαφνί ἔμεινε χιλιάδες χρόνια, σάν τόπος λατρείας. Τώρα διατηρεῖται σάν ἕνα πολύχρονο καί πολύτιμο βυζαντινό μνημεῖο. Στήν ἀρχαιότητα ὑπῆρχε ἐδῶ ναός τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος, ἀπό τόν ὁποῖον σώζονται μόνον τά θεμέλια. Ὁ φανατισμός καί ἡ μισαλλοδοξία τῶν πρώτων Χριστιανῶν, μαζί μέ τήν βαρβαρότητα τῆς φυλῆς τῶν Ἑρούλων

πού ἔφτασε ἐδῶ γύρω στά 267 μ.Χ., γκρέμισε καί μετέβαλε σέ ἐρείπια τό ναό. Καί στόν χώρο αὐτόν ὑπῆρχαν ἀγάλματα καί βωμοί τῆς Δήμητρος καί τῆς Κόρης. Καί ἐδῶ σταματοῦσε ἡ Πεμπή, καί θυσίες ἐγίνοντο στούς βωμούς καί ὕμνους δοξαστικούς ἔψελναν στίς δύο Θεές, ἐνῶ οἱ προσκυνητές ἀναφωνοῦσαν: «Ἰῶ Ἰακχε», «Ἰῶ Ἰακχε».

Σέ ἀπόσταση λιγότερο ἀπό 1000 μέτρα ἀπό τόν ναό, πρὸς τόν κόλπο τοῦ Σκαρμαγκᾶ, ἐσώζοντο μέχρι τῷ 1965 ἱχνη τῆς Ἱερᾶς Ὁδοῦ πού εἶχε ἀνακαλύψει τό 1918 ὁ Καμπούρογλου, λαξευμένα στό βράχο. Δυστυχῶς πρὶν λίγα χρόνια κατὰ τήν ἀνακατασκευή τοῦ τμήματος αὐτοῦ τῆς Ἑθνικῆς Ὁδοῦ, ἐξαφανίστηκαν καί τά ἱχνη αὐτά.

Πάρα κάτω, στή θέση πού βλέπουμε σκαλισμένες στό φυσικό τοίχωμα τοῦ βράχου μικρές κόγχες, τά λεγόμενα σήμερα «ντουλαπάκια» ὑπῆρχε στήν ἀρχαιότητα ναός τῆς θεᾶς τοῦ Κάλλους, τῆς Ἀφροδίτης. Φαίνεται ἀκόμη ἕνας τοῖχος κτισμένος μέ πολυγωνικές πέτρες, πού χρονολογεῖται ἀπό τούς ἀρχαιολόγους ὅτι ἀνήκει στόν 8ο π.Χ. αἰῶνα. Ἀπό ἐπιτόπιες ἐρευνες διαπιστώθηκε ὅτι ἐκτός ἀπό τόν ναό ὑπῆρχε στόν περίβολο ἕνα οἶκημα, πιθανόν μία στοά, τό ὁποῖο θά ἦταν κα-

τάλληλο γιά καταφύγιο τῶν προσκυνητῶν σέ περίπτωση κακοκαιρίας. Στόν χώρο αὐτόν ὑπῆρχαν ἀγάλματα τῆς Δήμητρος καί τῆς Κόρης καί βωμοί καί ἀναθηματικές στῆλες. Ἡ Πομπή σταματοῦσε καί ἐδῶ γιά λίγο. Πρίν ξεκινήσουν οἱ προσκυνητές ἔψαλλαν καί πάλι ὕμνους καί δοξασμούς στίς τιμώμενες θεότητες καί ἀντηχοῦσαν ξανά οἱ ἀναφωνήσεις: «Ἰὼ Ἰακχε», «Ἰὼ Ἰακχε».

Προχωρώντας ὁ δρόμος ἀνηφόριζε σέ βραχῶδες ὕψωμα στό δυτικό προβοῦνι τοῦ Αἰγάλεω καί μετά κατηφόριζε περνώντας ἀπό μιά λωρίδα γῆς τῆς μεταξύ ἀκτῆς καί μιάς λίμνης πού σήμερα ὀνομάζεται λίμνη τοῦ Κουμουνδούρου. Στήν ἀρχαιότητα λεγόταν «Ρειτοί». Ρειτοί εἶναι πληθυντικός τοῦ Ρειτός, γιατί στήν πραγματικότητα ἦταν δύο λίμνες, κάθε μιά ἀφιερωμένη σέ μία θεά, τῇ Δήμητρα καί τῇ Κόρη. Τό νερό τῶν λιμνῶν, παρ' ὅτι ἡ ἐπιφάνεια του εἶναι ψηλότερη ἀπό τή θάλασσα, εἶναι ἀλμυρό. Ὁ Παυσανίας ἰσχυρίζεται ὅτι αὐτές ἐτροφοδοτοῦντο μέ θαλάσσιο νερό ἀπό τόν Εὐρίπο, κοντά στή Χαλκίδα, μέ ὑπόγειο φυσικό ἀγωγό.

Ὑπάρχει μία πληροφορία, ὅτι ἐκεῖνον τόν καιρό οἱ λίμνες ἐχρησιμοποιοῦντο γιά νά λούονται πρό τῆς μυήσεως ὁσοί ἐπρόκειτο νά μυηθοῦν, καθαιρόμενοι συμβολικά μέ τό

νερό ἀπό τά ἀνομήματά τους.

Πλησιάζουμε στήν Ἐλευσίνα. Ὑπάρχει ἐκεῖ ἓνα ἀρχαῖο πέτρινο γεφύρι σέ πολύ καλή κατάσταση πού δέν ἔχει ὅμως ἄμεση σχέση μέ τήν Πομπή πού περιγράφουμε, ἀλλά δέν πρέπει καί νά τό παραλείψουμε ἀπό τή διαδρομή μας. Εἶναι ἓνα γεφύρι μέ πέντε καμάρες - ἓνα πενταγέφυρο, πού τό ἔκτισε τό 124 μ.Χ. ὁ ἀθηνολάτρης Ρωμαῖος Αὐτοκράτωρ Ἀδριανός, πού στόλισε τήν πόλη τῶν Ἀθηνῶν μέ πολλά μεγαλοπρεπῆ κτίρια, βιβλιοθήκη, λουτρά, ἀγορά, τήν πύλη πού φέρνει τ' ὄνομά του καί τό σπουδαιότερο, τό Ἀδριάνειο ὕδραγωγεῖο, ἓνα ὑπόγειο ἔργο μήκους 15 χιλιομέτρων. Πάνω ἀπό τό γεφύρι αὐτό περνοῦσε στά χρόνια τοῦ Ἀδριανοῦ καί μετά, τό σούρουπο ἡ Πομπή καί ἔμπαινε στήν Ἐλευσίνα.

Αὕτη εἶναι μιά περιγραφή, πού ὅπως εἶπαμε δίνει μιά ἀπλή εἰκόνα τῆς Ἱερῆς Πομπῆς, τῆς μεγαλειώδους καί ἐντυπωσιακῆς πορείας τῆς ἑορταστικῆς φάλαγγος. Ἐάν ὅμως λάβουμε ὑπ' ὄψει τήν πνευματοδοξία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, μποροῦμε νά κάνουμε ἓναν παραληλισμό καί νά δοῦμε τήν πορεία αὕτη σάν μιά ἀλληγορία μιᾶς ἄλλης διαδρομῆς, πού ἀκολουθεῖ στήν ἐξέλιξή της ἡ ψυχή, ἡ πορεία πού ξεκινάει ἀπό ἓνα «Κλεινόν Ἄστυ» (τόν γήινο κόσμος) καί ὁδεύει πρὸς ἓναν

τόπο όπου λυτρώνεται από τὰ δεσμά τῆς ἐπίγειας ζωῆς, ἀποκτᾷ θεῖες ιδιότητες καί ἡ ἀθανασία στέφει τὶς προσπάθειές της.

Στὴν πορεία αὐτῇ, τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης βοηθοῦσε ἡ πίστις, ὅτι ἡ ψυχὴ ἔχει ἀπεριόριστες δυνατότητες ἐξελίξεως, τίς ὅποιες, ἂν τίς καλλιερνήσει, μπορεῖ νὰ κερδίσει τὴν ἀθανασία. Ἐκείνους πού ἀπεδέχοντο τὴν ἀλήθεια αὐτὴν τοὺς βοηθοῦσε ἀκόμη ἡ βεβαιότης, ὅτι ἡ ψυχὴ χρειάζεται κατεργασία, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται μὲ τίς ἀλλεπάλληλες

μετενσαρκώσεις καί τίς ἀναπόφευκτες δοκιμασίες γιὰ νὰ φθάσει στὸν ἐξαγνισμό.

Καί «γέρας» τῶν προσπαθειῶν κάθε ψυχῆς εἶναι ἡ ἄνოდος σὲ κόσμους φωτεινούς, ὅπου βασιλεύει ἡ χαρά καί ἡ εὐδαιμονία.

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς πανηγυριστὲς μποροῦσαν νὰ κατανοήσουν τίς ἀλήθειες αὐτές, αὐτοὶ ἦσαν οἱ πραγματικοὶ ἀκόλουθοι τῆς Ἱερᾶς Πομπῆς, πού ξεκινοῦσε ἀπὸ τὸ κλεινὸν Ἄστυ, τὸν γήινο κόσμο καί ἔφθαναν στὴν Ἐλευσίνα, στά θεῖα δώματα τοῦ πνευματικοῦ Φωτός!

Δεμένον δρχ. 250

χαρτόδετον δρχ. 200

Φιλοσοφικές συζητήσεις

Ἡ ἄποψη τῆς Μετενσαρκώσεως

Πρὶν δύο μῆνες σέ Φιλοσοφικό Ἐργαστήριο ἔλαβε χώραν συζήτηση περὶ Μετενσαρκώσεως. Ἄλλοι ὑπεστήριξαν τὴν πραγματικότητα τῆς Μετενσαρκώσεως καὶ ἄλλοι τὴν ἀρνήθηκαν.

Εἶναι βεβαίως ἀπόλυτο δικαίωμα κάθε ἐλευθέρως σκεπτομένου ἀνθρώπου νά δεχθῇ ἢ νά ἀπορρίψῃ τὴ Μετενσάρκωση, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη ἄποψη.

Δέν θά ἀναπτύξωμε ἐπιχειρήματα ὑπέρ ἢ ἐναντίον τῆς πραγματικότητος τῆς Μετενσαρκώσεως. Οἱ στήλες τοῦ ΙΛΙΣΟΥ ἔχουν πολλές φορές ἀσχοληθῇ μέ τὴ Μετενσάρκωση.

Στό εὐρετήριο περιεχομένων τῶν 4 Ἐπιλογῶν τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, καθὼς καὶ στό Εὐρετήριο περιεχομένων τῶν 28 τόμων τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, μπορεῖ νά ἀναζητήσῃ κανεὶς σχετικά ἄρθρα. Εἶναι μιά δεκάδα στίς Ἐπιλογές καὶ τρεῖς δεκάδες στοὺς τόμους. Αὐτὴ εἶναι ἄλλωστε ἡ χρησιμότης τῶν Εὐρετηρίων περιεχομένων, γιὰ τὴ σύνταξη τῶν ὁποίων ὁμολογοῦμε ὅτι πολὺ κουρασθήκαμε.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θά ἠθέλαμε νά ἀναφέρωμε εἶναι ποῖοι ἀπὸ τοὺς Νεοέλληνες συγγραφεῖς ἢ ἐρευνητές καὶ μελετητές — διότι γιὰ τοὺς ἀρχαίους εἶναι ἀρκετοὶ ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Πλούταρχος— ἔχουν ταχθῇ ὑπέρ τῆς ἀπόψεως τῆς Μετενσαρκώσεως. Ὅχι γιὰ νά παρασύρωμε μέ τὸ κύρος τους πρὸς τὴν ἰδέα τῆς Μετενσαρκώσεως, ἀλλὰ γιὰ νά ὑποστηρίξωμε ὅτι πολλοὶ εἶναι καὶ στὴ χώρα μας ὅσοι ἔχουν δεχθῇ τὴ Μετενσάρκωση καὶ ἐπομένως δέν εἶναι μιά ἐξαλλη καὶ καινοφανὴς ἄποψη, ὅπως μερικοὶ ἴσως νομίζουν.

Δέν θά ἀναφέρωμε ζῶντας ἐρευνητάς. Θά ἀρκεσθοῦμε μόνον σ' αὐτοὺς πού ἐγκατέλειψαν τὸν γήϊνον βίον. Καὶ ζητοῦμε συγγνώμην ἀπὸ τὴ μνήμη ἐκείνων πού θά παραλείψωμε ἀκουσίως μας στήν πρόχειρη αὐτὴ ἐκθεση.

Γ. Πλήθων Γεμιστός

Δημ. Γαλανός ὁ Ἀθηναῖος

Θεόφιλος Καΐρης

Πλάτων Δρακούλης

Παν. Καλογερόπουλος

Σπυρ. Νάγος

Ἄντ. Ἀδριανόπουλος

Δημ. Παπούλιας

Παν. Γιωτόπουλος

Κίμων Πρινάρης

Λεων. Κυβετός

Δημ. Νομικός

Νικ. Καρβούνης
 Βασ. Κριμπάς
 Ιω. Χαρίτος
 Ιω. Βασιλῆς
 Κων. Κτιστόπουλος
 Θεοδ. Πλοῦμος
 Σ. Θεοχαρόπουλος
 Παν. Ἀποστολόπουλος
 Διον. Καλογερόπουλος
 Βασ. Οἰκονομόπουλος
 Τιμ. Βρατσάνος
 Κύρκος Δημάρατος
 Νεοφ. Κεφάλας
 Πάρις Χατζηπέτρος
 Παῦλος Παπασωτηρίου
 Γερ. Πεφάνης
 Νικ. Ζουμπουλίδης
 Διον. Διαμαντόπουλος
 Δημ. Ἰωαννίδης
 Δημ. Τσιῆρος
 Νέστ. Λάσκαρης
 Νικ. Κρητικός
 Ἄνδρ. Κωνσταντόπουλος
 Παῦλος Χρηστίδης

Μιχ. Λεβίδης
 Κων. Κιτρινιάρης
 Ἄνδρ. Κνιθάκης
 Ἄντ. Χαλᾶς
 Ν. Χάγερ-Μπουφίδης
 Ἀριστ. Μικρούτσικος
 Κων. Στεφανίδης
 Δημ. Θεοδωρίδης
 Χρῖστος Ριζόπουλος
 Ἰουλ. Διομήδους
 Αἰμ. Ζαρίφη
 Καλ. Λεβίδου
 Αἰκ. Ψαλτώφ
 Χρυσ. Γεωργαντᾶ
 Ἑλένη Γεωργαντᾶ
 Ὀλγα Κυβετοῦ
 Ξάνθη Παυλίδου
 Ἄννα Βανέλλη
 Καλ. Κουτσογιάννη
 Ἰσμ. Νίσκου
 Ἑλ. Παλαιοδημοπούλου
 Μαρ. Σακελλαρίου-Κανδήλη
 Ἰουλία Δαβάρια
 Γιούλια Μαρκάκη

Ἐνδέχεται νὰ εἶναι καί ἄλλοι τοὺς ὁποίους λησμονοῦμε ἢ ἀγνοοῦμε σάν ὁπαδούς τῆς ἀπόψεως τῆς Μετενσαρκώσεως.

K.N.M.

Ἄν καί ἡ Ἑγεστα, μιά ἀπό τίς πιό ὀνομαστές γιά τίς ζωντανές της πολιτείες τῆς Σικελίας δέν ἰδρύθηκε σάν ἐλληνική ἀποικία, ἀπό τή μεγάλη καί διαρκῆ ἐπικοινωνία της μέ τίς ἄλλες ἐλληνικές ἀποικίες, δέν ἄργησε νά ἐξελληνιστεῖ. Δέχτηκε καί προσαρμόστηκε, εὐκόλα

τόν ἐλληνικό πολιτισμό, τήν ἐλληνική τέχνη καί νοοτροπία, τά ἐλληνικά ἔθιμα.

Ὁ τρόπος ζωῆς τῶν κατοίκων της ταίριαζε πιό πολύ μέ τίς ἀντιλήψεις καί τίς συνήθειες τῆς Ἑλλάδας, παρά τῆς Καρχηδόνας.

Ὁ μοναδικός ναός τῆς Ἑγέστας, ἀφιερωμένος στήν Ἄρτεμη ἀπομονωμένος ἔξω ἀπ' τή θέση πού ἦταν ἡ παλιά πόλη, δεσπάζει περήφανα στίς ἀπέραντες γύρω του ἐκτάσεις. Μοιάζει νά εἶναι ἐγκαταλειμμένος στήν ἐντύπωση του μοναξιά. Ὅσο τόν βλέπεις, ἀπό μακριά, νά προβάλλει κατάφωτος καί λαμπερός ἀνάμεσα σέ τόσα βουνά, νοιώθεις βαθύτατα τήν ἀπόκοσμη ἐρημιά, πού ἀπλώνεται ὁλόγυρα. Καμιά κίνηση, κανένας θορυβος, δέν ἔρχεται νά ταραξεί τήν ἀπόλυτη ἡσυχία, τήν ἐφιαλτική σιωπή. Ἐκτός ἀπ' τό ναό μέ τίς κολῶνες, δέ διακρίνεται, ὅσο φτάνουν τά μάτια, οὔτε ἓνα σπίτι, ἓνα κάστρο, ἓνα ἔστω κι' ἀσήμαντο μικρό κτίσμα. Μονάχα βράχοι, θάμνοι, ἀγριολούλουδα. Δέν ὑπάρχει τίποτα, νά δείχνει πώς κατοικοῦσαν κάποτε, ἐκεῖ ἄνθρωποι, πώς ὑπῆρχε ἄλλοτε κάποια ζωή. Πώς δέν ἦταν πάντα ἔρημη κι' ἐντελῶς ἀκατοίκητη ἡ περιοχή.

Ἡ ἀτμόσφαιρα, τό περιβάλλον, ἡ εὐγένεια καί ἡ ἁρμονία στή μορφή τοῦ ναοῦ ἐκπέμπουν παράξενη κι' ἀσυνήθιστη γοητεία. Ὁ ἐπισκέπτης δέ χορταίνει νά κοιτάζει τό ναό. Ταυτόχρονα, ἀπολαμβάνει τήν περίσσια πρωτόγνωρη μαγεία τῆς ἀπόλυτης ἡρεμίας, τῆς βαθιάς σιωπῆς. Εἶναι χαρά γιά τήν προσωρινή ἀπομάκρυνση ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, ἀπ' τίς φασα-

ρίες καί τοὺς θορύβους. Ἀπ' τίς τόσες ἐνοχλήσεις πού ἀναπόφευκτα προκαλοῦν στίς πόλεις ἡ πρόοδος καί οἱ τεχνικές ἐφευρέσεις.

Εἶναι μιά ἰδανική κι' ὄνειρεμένη προσέγγιση στήν παρθένα φύση, Πιστεύεις πώς σέ καλωσορίζει, σέ καλοδέχεται, σοῦ χαμογελάει. Πώς ἀκόμα κι' ὁ ἀέρας εἶναι ἀλλιώτικος, ὁλοκάθαρος, μυρωδάτος. Τό φῶς πιό γλυκό, πιό λαμπερό. Συγκεντρώνεις τήν προσοχή σου στή μαγική μορφή τοῦ ναοῦ, στά βουνά, στοὺς κάμπους, στόν οὐρανό, στά σύννεφα. Ἴσως, εἶναι ψυχική ἀνάγκη, μιά εὐχάριστη ξεκουραστική κατάσταση, κάτι ἀπ' τήν ἡδονή τῆς φυγῆς, νά βρίσκεται κανεῖς, κάποτε, σέ ἀπομόνωση, σέ αὐτοσυγκέντρωση. Νά ξεχνάει τόν τόπο, τό χρόνο, τά πάντα. Ἡ ψυχὴ ξεφεύγει ἀπό τήν προσγειωμένη καθημερινή πραγματικότητα, ἀπό τίς τόσες μονότονες κοινοτοπίες. Ἀρχίζει τά πετάγματα, λευτερώνεται, φτάνει νά γευτεῖ τή λύτρωση.

Καμμιά φορά, ἀκούγεται, στή βαθιά σιγαλιά, νά ἔρχεται μέ τόν ἀέρα ἀπό μακριά, χαμηλόφωνη μουσική μελωδία. Ἐνας γλυκός ἦχος κουδουνιῶν ἀπό πρόβατα ἢ γίδια, πού βόσκουν κάπου ἐκεῖ, πιό πέρα. Ὅσο κι' ἂν δέν τό πιστεύεις, περιμένεις ν' ἀκουστεῖ τό νοσταλγικό τραγούδι, ἀπό κάποια ἐρωτευμένη

φλογέρα. "Η νά προβάλει, ξαφνικά, από τήν ἀρχαιότητα, ὁ Πάν ἢ κάποιος Σάτυρος καί νά χαριεντίζεται μέ ὁμορφηνύμφη.

Βρέθηκα στήν "Εγεστα μιά χαρούμενη ἡλιόλουστη ἀνοιξιάτικη ἡμέρα μέ καταγάλανο οὐρανό, μέ λαμπερό μεσογειακό φῶς, μέ ἀνάλαφρο ζωογόνο ἀεράκι. "Ολόγυρα ἔνα εἰδυλλιακό περιβάλλον, ἔνα ὀνειρεμένο ποίημα, ἀπό ἐκεῖνα πού παρσύρουν τό νοῦ καί τήν ψυχή σε ἀπέραντη μυστηριακή εὐφορία, σέ συναρπαστική εὐχαρίστηση.

"Όσο προχωροῦσα, σιγοπερπατώντας, ἀνάμεσα σέ πυκνοὺς θάμνους καί κιτρινωπά ἀγριο-λούλουδα, στήν ἀνηφορία πρὸς τήν κορφή τοῦ λόφου πού εἶναι ὁ ναός, πῆγαινε διαρκῶς ἡ σκέψη μου σ' ἕναν ἄλλον ἀρχαῖο ἐλληνικό ναό. "Υψώνεται κί' αὐτός ὀλομόναχος, ἀπομονωμένος, σ' ἕνα ἔρημικό κί' ἀπόκοσμο ἐλληνικό τοπίο, χαμένο στά ψηλά βουνά τῆς Ἀρκαδίας. "Ολόγυρά του ἀπότομα βράχια, πάνω του ψηλά ἕνας λαμπερός καί κατακάθαρος γαλανός οὐρανός. Μοναδική παντοτεινή, πιστή κί' ἀναντικατάστατη συντροφιά του, ἡ βαθιά σιγαλιά, ἡ θεία γαλήνη, τό πλούσιο φῶς τῆς ἡμέρας, τ' ὀλόμαυρο σκοτάδι τῆς νύχτας.

Εἶναι ὁ περίφημος ναός τοῦ "Επικούριου "Απόλλωνα στή Φιγάλεια, πού ἔχει γίνει ἀπ' τόν "Ικτίνο, τόν Ἀρχιτέκτονα τοῦ Παρθενώνα. "Ενα ἀπό τά πῶ

μεγαλειώδη κί' ἀριστουργηματικά κατάλοιπα τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ἀπό αὐτά πού δέ θά πάσουν, ποτέ, νά μᾶς γεμίζουν συγκίνηση καί περηφάνεια γιά τήν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Νά μᾶς κάνουν νά νοιώθουμε ἔξαρση κί' ἀνάταση ἀπ' τό ἄφταστο μεγαλεῖο τῆς καί τήν ἀνωτερότητα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς καί τῆς τέχνης τῆς.

"Ο ἀρχαῖος ἐλληνικός ναός τῆς "Εγεστας κί' ὁ ναός τοῦ "Επικούριου "Απόλλωνα στή Φιγάλεια, καί οἱ δύο μέ τόν ἐπιβλητικό δωρικό ρυθμό, ὁ ἕνας στή Σικελία, ὁ ἄλλος στήν Πελοπόννησο, εἶναι σάν νά ἔχουν ξεφύγει καί ξεκόψει ἀπό κάθε ἐπαφή μέ τόν κόσμο. Καθένας ἀπομονωμένος στήν ἡρεμὴ κί' ἀπόμερη ἔρημίᾳ του. Θυμίζουν κί' οἱ δύο, τά ἔρημικά ἐωκλήσια, πού χαμένα στά κορφοβούνια καί στίς βουνοπλαγιές πάντα ἄδεια, καρτερᾶνε ὑπομονετικά, μήπως περάσει κάποιος πιστός, γιά ν' ἀνάψει ἕνα κερί, γιά νά βάλει λίγο λάδι σ' ἕνα καντήλι.

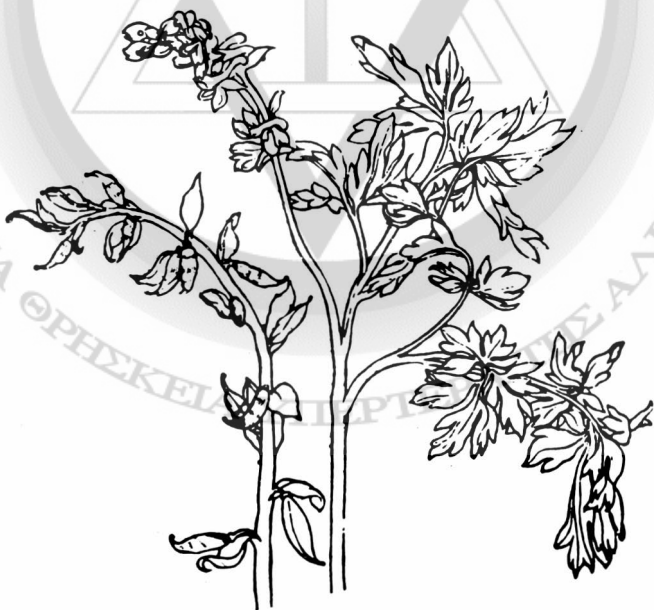
"Αν τύχει, καμιά φορά, νά φτάσει κοντά τους κάποιος ρομαντικός περπατητής, τοῦ βουνοῦ, εἶναι βέβαιο πὼς τίποτα καί κανένας θόρυβος, καμιά κίνηση, δέ θά ταραξεί τήν εὐλαβική προσευχή του. Πὼς δέ θά ὑπάρξει μαρτυρία, οὔτε ξένη παρουσία γιά τή μυστικιστική του ἐπικοινωνία μέ τό μεγάλο δημιουργό τῆς πλάσης. Νομίζει,

πώς βρίσκεται προνομιακά σέ μυστικό κι' απόκρυφο ἄδυτο, πώς κανένας δέν μπορεί νά τόν πλησιάσει, νά ταράξει τήν Ιερή του ἀπομόνωση. Ἡ ψυχή του ἐλεύθερη, ἀπερίσπαστη, πετάει πολύ ψηλά, στά οὐράνια. Πάει νά φτάσει στ' ὄνειρο, πώς θά ἐνωθεῖ μέ τό θεό.

Ἴσως, ἡ ψυχική ἀνάταση ἀπ' τήν ἀσκητική ἀπομόνωση, ἡ χαρά ἀπ' τή μυσταγωγία τῆς μοναξιάς, εἶναι αὐτά πού παρασύρουν στά μοναστήρια τούς μοναχούς σ' ἔξαρση, πού τούς ἐμπνέουν καί δυναμώνουν τό ἱερό

πάθος τοῦ θείου. Ἴσως, αὐτά τούς παρακινοῦν καί τούς βοηθᾶνε, νά πιστεύουν πώς βρίσκονται πιό κοντά στό θεό. Δέ θά ξεχάσω ποτέ, αὐτό πού μοῦ εἶπε, πρὶν ἀπό χρόνια, ἓνας μοναχός στόν Ἄθω:

«Ἄν αὐτοί πού βρίσκονται στόν κόσμο, ξέρανε τή μεγάλη χαρά πού νιώθουμε ἐμεῖς ἐδῶ, θά μᾶς ζήλευαν, ἀντί νά μᾶς λυποῦνται, γιά τήν τόση μοναξιά μας». Οἱ μοναχοί λένε «πώς ζοῦν στόν κόσμο» ὅσοι βρίσκονται ἔξω ἀπό τά μοναστήρια.

Σ Ο Λ Ω Ν

ΟΙ ΤΥΡΑΝΝΟΙ

Τὰ νέφη κουβαλοῦν μαζί τὸ χιόνι, τὸ χαλάζι,
 ἀπ' ἀστραπὴ λαμπρόφωτη τὸ βρόντισμα γεννιέται
 κι ἀπ' τοὺς μεγάλους χάνεται μιὰ πόλη καὶ στὰ χέρια
 τυράννου δοῦλος ὁ λαὸς πέφτει ἀπ' ἀμυαλιά του.
 Κι ἀφοῦ θεριέψη ὁ τύραννος δύσκολο πιά νά πέση.
 Γι' αὐτὸ οἱ πολῖτες ἀπὸ πρὶν ἀξίζει νά κρατᾶνε
 πάντ' ἄγρυπνα τὰ μάτια τους καὶ φρόνηση νά δείχνουν.

Μετ.: ΗΡΑΚΛΗΣ ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Ἀπὸ τὴν «Πνευματικὴ Κύπρο»

Krishnamurti

Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου

Δρχ. 100

Βενετοῦ - Ἰλαρίωνος

Φῶς στὴν Ἀτραπὴ

Δρχ. 100

Κωστή Μελισσαροπούλου

Ὁ Κρισναμουρτι γιὰ τὸν Διαλογισμό

Δρχ. 100

Κωστή Μελισσαροπούλου

Ὁ Κομήτης (θέατρον ἰδεῶν)

Δρχ. 100

ΚΑΙΤΗ ΤΑΜΠΑΛΗ

Ο ΕΛΕΗΜΩΝ

Μεγάλο χάρισμα. Νὰ εἶσαι ἐλεήμων. Νὰ δίνης. Νὰ εὐεργετῇς. Νὰ εἶσαι ἀλτρουιστὴς καὶ γενναιόδωρος. Μεγάλη δωρεά! Ἄνυπέρβλητη!

Εἶσαι ὁ καλός, ὁ ἀγαθός καὶ ὁ ἄξιος νὰ ἀγαπηθῇς καὶ νὰ εὐτυχῇς! Εἶσαι ὁ τέλειος, ὁ ἀξιαγάπητος, ὁ ἀξιομακάριστος! Εἶσαι ὁ ἄξιος τῆς ζωῆς, ὁ εὐλογημένος τῆς, ὁ γαλήνιος ἄνθρωπος!

Μεγάλη ἱκανοποίησις. Ὑψιστὴ χάρις. Νὰ εἶσαι γαλήνιος καὶ ἡρεμος. Νὰ ἀντιπαρέρχεσαι τῆς δυσκολίας μὲ στωϊκότητα καὶ ὑπομονή.

Καὶ ἡ γαλήνη σου αὐτὴ νὰ σοῦ δίνη φτερά! Φτερά γιὰ νὰ πετᾷς πάνω ἀπὸ τὸ πέλαγος αὐτῆς τῆς ζωῆς, τῆς δύσκολης καὶ ἀφόρητης.

Ἡ Γαλήνη σου σὲ ὠριμάζει καὶ σὲ ἐνισχύει. Σοῦ δίνει δύναμη καὶ θάρρος, αἰσιοδοξία καὶ χαρά. Θέληση καὶ ὑπομονή.

Ἡ γαλήνη σου σὲ ἐξωραΐζει καὶ σὲ ὠραιοποιεῖ! Εἶσαι πανέτοιμος γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, τὸ μεγάλο! Τὸν ἀνελέητο!

Εἶσαι προικισμένος καὶ θωρακισμένος. Ἡ γαλήνη σου εἶναι ἡ μεγάλη σου ἀψίδα ποὺ προβάλλοντάς της θὰ νοιώσης τῆς ἐρινύες καὶ τοὺς λαιστρυγόνες τῆς ζωῆς. Θὰ ἐπιβληθῇς καὶ θὰ θριαμβεύσης!

Θὰ εἶσαι ὁ μέγας νικητὴς τῆς ζωῆς!

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΙΗΣΟΥΣ

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς; ● Αἱ διάφοροι περὶ αὐτοῦ ἀπόψεις ἐκτιθέμεναι ἀμερολήπτως. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Ρενάν. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ. ● Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΜΟΝΟΝ Δρχ. 150

Για ἀναγγελία τῆς ἐκδόσεως νὰ στέλνετε ἓνα ἀντίτυπο. Για βιβλιοκρισία, χωρὶς νὰ δεσμευεῖται τὸ περιοδικό, νὰ στέλνετε δύο ἀντίτυπα.

Σημειώσεις Νίκου Τέντα

Σαράντου Παυλέα: «ΠΟΙΗΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ Α και Β» Ποιήματα.

Ἄνθρωπε τῆς καλύβας, δόσμου λίγο νερό,
εἶναι φρυγμένα τὰ χεῖλη μου,
δόσ' μου λίγη εἰρήνη μέ τό γύρισμα τῆς στροφῆς σου,
δρόμε μακρυνέ
σά σμίγεις τήν καταχνιά τῆς γῆς καί τ' οὐρανοῦ
κ' εἶναι τὰ πράγματα μόλις ὑπαρχτά.
Ἄνάφτε τούς μεγάλους ἐνθουσιασμούς σά φωτιά στή μέση τῆς
γῆς.
Ἄνάφτε μιά πανανθρώπινη φωτιά νά ζεστάνω τήν καρδιά μου.

Μια φωτιά ἐνάντια σ' ὅλα τα ψέμματα εἶναι ἡ μεγαλόπνευστη
ποίησις του Σαράντου Παυλέα. Ἐνα ἔπος για τον αγωνιστή, ἥρωα
και μάρτυρα, ἀνώνυμο ἄνθρωπο της εποχῆς μας. Ακριβῶς, για να
μη φοβόμαστε την ἀλήθεια, ο στίχος του σημαίνει την καμπάνα
της συνείδησης με το σπαθί του κεραυνού. Ο λόγος του πολύκλω-
νος κελαδισμός πουλιῶν λαβωμένων χωρὶς ουρανό. Πρώτα για
τον συνάνθρωπο, ὅπου της γῆς: «πρέπει νὰ σηκώσουμε ἓνα
νέο πρῶι πάνω στον κόσμο». Ὑστερα, για τον Ἕλληνα: «Ὅλες οι
πεδιάδες μας τελειώνουν και ησυχάζουν στο Αἰγαίο Πέλαγος». Και, τέλος, για την αἰωνιότητα της ψυχῆς μας: «ἀθάνατο κι ἀνίκη-
τον ο θάνατος με αναγορεύει». Σπουδὴ ἐλευθερίας εἶναι τα ἔπη
του Σαρ. Παυλέα. Με θροϊστικὴ ἀρμονία ἡ λέξις γονιμοποιεῖ τη μο-
ναξιά για να ἐρθεῖ το νικητήριο πρῶι ὅπου ὅλοι —«εἴμασταν ἓνα

ρόδι ο καθένας, μ' ὅλα τα ρουμπίνια των κόσμων»— θα βρούμε γραμμένο τον προορισμό μας στην καρδιά του Θεού. Πράγματι, η ἔμπνευσή του μετουσιώνεται σε χτύπο καρδιάς, που θεμελιώνει το θάρρος στη συνέχεια της μορφής, στη διάρκεια της αλλαγής μας. Στο πάθος του Θεού για την Τελειότητα! Και ποιός είναι ο σκοπός της θεόδμητης μοίρας μας;

Ο αγώνας. Η πάλη ενάντια σε κάθε εφησυχασμό. Η τόλμη για την ἑξαρση. Την αλήθεια. Την καθαρότητα. Την Ελευθερία. Γνωρίζει ο ποιητής πως κάθε αστέρι είναι ένα «μυστικό» δάκρυ του Θεού και πως κάθε λουλουδί μεγαλώνει με της αυγής τα δάκρυα. Για να αναδειχτεί η ομορφιά δύναμη του ουρανού και ισχύ Προμηθεϊκή του κάθε ανθρώπου γιατί «χρειάζεται να πεθαίνουμε καθώς πρέπει».

Ο «εσωτεριστής» Σ.Π., αντιπαλεύει με λόγο φωτεινό τη γύρω μας κλειστή σιωπή. Για να βρούμε ως ἔλληνες το «ελληνικό και πανάξιο περπάτημα μας» κι ως ἄνθρωποι την περιφρόνηση για ετοιμασμένους παραδείσους.

Κυρίως, να βρούμε την ψυχή μας, την ώρα που το χάος γεμίζεται με την τάξη και τη μουσική των άστρων.

Ο Σαράντος Παυλέας είναι ο τραγουδιστής της ανθρώπινης μοίρας. Η ετοιμόφυλλη είναι, δωδωναία δρυ, που αποκρυπτογραφεί το χαιρετηστήριο του ήλιου:

Σταθείτε ὀρθιοι, περνάει ο μέγας οiwνοσκόπος!

για να σηματοδοτήσει, έτσι, και το πανανθρώπινο εύρος μιας ποίησης γυμνασμένης στην αυστηρότητα της προφητείας και την ένθεση έκταση. Η εσωτερική λυρική δύναμη-φώτιση, είναι η πέμπτουςία της γραφής του. Και η ξεχωριστή μοναδική προσφορά του.

Ι. Βασιλείου: «ΣΤΗ ΣΙΚΕΛΙΑ ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΔΑ»

«Το μικρό αυτό βιβλίο περιορίζεται αποκλειστικά σε ό,τι είχε κάποια σχέση με τη Μεγάλη Ελλάδα»

Δεν πρόκειται, συνεπώς, για ένα κείμενο ταξιδιωτικό, αναφερόμενο στη σημερινή ζωή των κατοίκων της Σικελίας. Αλλά για μια σπουδή της «ελληνικότητας» του νησιού, μέχρι το 2ο αιώνα π.χ., με οδηγό το μνημείο, την ιστορική μνήμη και την ευαισθησία του περιηγητή που γνώρισε πολλών ανθρώπων τους τόπους και τη συμπεριφορά. Έτσι, η γνώμη του, έχει την αυθεντικότητα του γεγονότος και τη ξείδωρη ἑξαρση της ανθρώπινης μεγαλουργίας,

καθώς διατυπώνεται με λόγο άμεσο και ουσιαστικό: «Σαν υλοποίηση και μορφοποίηση της σκέψης και του ονείρου, των ιδανικών και της ομορφιάς, οι ναοί συμβολίζουν αριστουργηματικά την ιερή, την ονειρεμένη προσέγγιση της ανθρώπινης ψυχής με το άορατο θείον, την ανείπωτη έκστασή της απ' την ιδεατή αυτή συνάντηση. Είναι το πέτρινο έπος, το υπέροχο ποίημα, για μian ξεχωριστή κι ανεπανάληπτη εποχή, με ανώτερη κι ασύλληπτη πραγματικότητα, με βαθιά συναίσθηση της αληθινής τέχνης».

Μυθολογία, ιστορία, ναοί, θέατρα, φύση, αλλά και επιγραμματική αναφορά σε προσωπικότητες του πνεύματος και της πολιτικής, με επίκαιρες συζεύξεις της παράδοσης και της σύγχρονης πραγματικότητας, όπου το συνταίριασμα (θρησκεία-έθιμο) διατηρούν μian ελληνίδα μνήμη, συναποτελούν την ύλη μιας σπονδυλωτής-κατά πόλη - καταγραφής στοιχείων, κρίσεων και εντυπώσεων. Προσφορά σημαντική μια και «στη σύγχρονη Ιταλία δεν αρέσει πολύ κι αποφεύγεται να τονίζεται τι έχει προσφέρει ο ελληνικός πολιτισμός ιδιαίτερα στη Σικελία. Τα ιταλικά βιβλία ελάχιστα μιλάνε για τη Μεγάλη Ελλάδα».

Φυσικά το βιβλίο του Ι. Βασιλείου, δεν φιλοδοξεί να καλύψει ανάλογο κενό. Δεν χρειάζεται άλλωστε.

Ο φωτογραφικός φακός του ξέρει να συλλαμβάνει τη στιγμή του μεγαλείου, και η παράθεση πίνακα νομισμάτων —«σε πραγματικά έργα τέχνης»— επιβεβαιώνουν το υψηλό επίπεδο του ελληνικού πολιτισμού. Και που συνεχώς υπομιμνήσκει με τις τόσο προσεγμένες αναφορές του σε έργα ή χρονικά της εποχής: «Έχουν πεί, πως ο ναός της Ομόνοιας είναι τόσο τέλειος, όσο ένας στοχασμός του Αριστοτέλη, κι έχει τόση έξαρση όση μια ωδή του Πινδάρου» ή «Αφού οι Σελινούντιοι δεν ξέρουν να υπερασπίσουν την ελευθερία τους, ας γίνουν σκλάβοι».

Ο Ι. Βασιλείου κατέχει το μυστικό να μαγεύει και να διδάσκει, με το να μετατρέπει την ποιητικά δοσμένη εντύπωση σε πνευματική μέθη διάρκειας. Ο λόγος του, είναι πάντα κομψός, καίριος κι αποκαλυπτικός. Είναι ο περιηγητής με την όραση του ιστορικού, την ευαισθησία του καλλιτέχνη και την αξιάδα του προικισμένου αφηγητή: «Η δυναμικότητα και η ζωτικότητα της ελληνικής φυλής επιβεβαιώνεται με την εκτεταμένη διασπορά της...».

Η κρίση του Ι. Βασ., πλησιάζει τα γεγονότα με αντικειμενικότητα κι ομορφιά. Με ανθρωπιά. Έτσι η γραφή του διανοούμενου περιηγητή χαράσσει και τη πορεία της νεοελληνικής σκέψης.

**Γ.Η. Μπούμη: «ΥΜΝΟΣ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ» — «Μεταφυσικό παράπονο»
Ποιήματα**

Ἀνθρωπέ μου, πεσμένο παιδί μου, φυτό υψοχαρές,
ουράνιο λιοτρόπι σε φύτεψα στη γόησσα Γη σου...

Εγκώμιο και θρήνος με ρυθμό βιβλικό. Πάντα στο ύψος της
έμπνευσης του ποιητή που κρατά —όπως επιζητεί— μια «πράσινη
αξιοπρέπεια στο ύφος του...

Σοφοκλή Λαζάρου: «ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ» Ποιήματα

Αλίμονο!

Όταν η αλήθεια έχει δυό πρόσωπα
Όταν η ιστορία είναι χωρίς πρόσωπο
...Κι η αυριανή μέρα κι ο εγωισμός κρατάνε
αγεφύρωτο το χάσμα.

Στίχος λικνισμένος στον αχό ανθρώπινης κραυγής. Μια σπιθο-
βολή από πληγωμένες μνήμες στον καλπασμό της οργής. Για τα
πληγωμένα σε πολέμους όνειρα της φυλής.

Ακόμη λόγος εσωτερικός μεθυσμένος από τη θαλπωρή του ή-
λιου. Για να ξεδιалύνει το φτιαγμένο με σπασμένες κινήσεις ειδω-
λό μας και να στήσει εφτάφωτη λυχνία τον αδόλευτο μέσα μας
βράχο...

Cornelia Papacostea-Danielopolu: «Ἡ ὀργάνωση καί ἡ πνευ-
ματική ζωή τῆς «ἐλληνικῆς κομπανίας τοῦ Μπρασόβ». Θεσσαλονίκη 1982.

Ἀπό το Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου καί σέ μίαν,
πράγματι, ἀριστοτεχνική μετάφραση τῶν καθηγητῶν του Κων.
Χατζόπουλου καί Ἀποστ. Πατελάκη, κυκλοφόρησε ἡ παρουσιαζό-
μενη ἱστορική μονογραφία, γιά τή δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων
στήν Τρανσυλβανία τῆς Αὐτοκρατορίας τῶν Ἀψβούργων.

Δεν πρόκειται γιά μιά ἐξειδικευμένη οἰκονομική ἔρευνα ἀλλά
γιά μίαν εὐρύτερη κοινωνιολογική θεώρηση τῆς δράσης τῶν ἐλλή-
νων ἐμπόρων πού στήριξαν στήν οἰκονομική τους εὐμάρεια, τήν

παιδεία καί τήν φιλελεύθερη διοίκηση τῶν ἐνώσεων τους, τήν ἀστική ἀνοδο τοῦ ρουμάνικου λαοῦ μέ τίμημα ἀκριβό: τόν τελικό ἐκρουμανισμό τους. Πάντως, πρίν τήν τελική «αφομοίωση», «ἡ ἐλληνική κομπανία αποτελοῦσε ἕνα πυρήνα αὐτόνομης ὀργάνωσης, ἀνοιχτό σε ὅλες τίς ἰδέες...πού ἔκαναν δυνατή τήν ἐμφάνιση τοῦ Ρήγα Βελεστινλή...». Ἔτσι στό Μπρασόβ καί τό Σιμπίου δροῦσαν μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, πρᾶγμα πού καταδείχνει τό δίκτυο πού συνέδεε το μέτωπο τῆς Ἑλλάδας μέ τόν «περιφερειακό ἐλληνισμό»: Βιέννη, Γενεύη, Τεργέστη, Πίζα, Μπρασόβ καί Σιμπίου.

Δεν ὑπῆρξε, συνεπῶς, σημαντική ἡ προσφορά μονάχα τῶν «ἐλληνιστικῶν-βυζαντινῶν» παραδουνάβιων Ἡγεμονιῶν. Ἀλλά ἐξίσου σημαντική ὑπῆρξε καί ἡ συμβολή τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς Τρανσυλβανίας, στήν ἀποτίναξη τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ. Ἡ Cornelia Paracostea-Danielopolu, σέ μίαν ἀπόλυτα τεκμηριωμένη ἀνάλυση ἱστορεῖ τήν ἔντονη παρουσία τῆς ἐλληνικῆς κομπανίας στό Μπρασόβ. Καί μαζί τῆς σκιαγραφεῖ τήν πρώτη σελίδα τοῦ ρουμάνικου ἀστισμοῦ.

ΠΑΝ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

«Κυανοῦς Τεκτονισμός»

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΗΜ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ Ἑλληνική Τεκτονική βιβλιογραφία πλουτίζεται μέ μία ἀξιόλογο σοβαρά ἐργασία, ἀναφερομένη σέ θέματα τῆς τεκτονικῆς ἰδεολογίας, τά ὁποία βασίζονται ἐπὶ τῶν κειμένων τοῦ Τεκτον. Τάγματος, τῆς προσωπικῆς ἐργασίας καί κρίσεως τοῦ ἐκδότου, ὁ ὁποῖος λαξεύοντας τόν ἀκατέργαστο λίθο, ἐπὶ πολλές δεκαετίες, κατάφερε νά διακρίνῃ τήν ἀτραπό πού ὡδεύει στήν Ἀλήθεια καί τό φῶς,

ὅπως καί τόν τρόπο πού ἡ μυσταγωγική ἢ βασιλική τέχνη ἀποκαλύπτει τά πνευματικά μυστικά της, πού ὡδεγοῦν στόν πνευματικό Ὀλυμπο τās ψυχάς.

Μέ προσοχή καί σοβαρότητα ἀναπτύσσονται τά θέματα τοῦ περιεχομένου του εἰς τās 272 σελίδας τοῦ βιβλίου, ἀπό ὅ,τι ἐκλεκτόν ἡμπορεῖ νά γραφῇ, χωρίς τόν κίνδυνο νά παρανοηθῇ, ἀπό κάθε ἀνελεύθερη σκοτεινή ἢ ἀτροφική διάνοια.

Ὁ ἐκδότης καὶ συγγραφεὺς, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν μεγάλη προσωπικότητα τοῦ Μυσταγωγοῦ Σ. Νάγου, μέ πολύ σεβασμό ἀναγράφει ὅτι τό βιβλίον του «ΚΥΑΝΟΥΣ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ»

«Ἀφιεροῦται εἰς τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ Ἑλιογενοῦς Ἱεροφάντου Σπ. Νάγου τοῦ μυσταγωγῆσαντός με εἰς τὴν Βασιλικὴν Τέχνην, διὰ τῶν φιλοσόφων αὐτοῦ δογμάτων».

Κίνητρα τῆς συγγραφῆς καὶ ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου, ὑπῆρξαν ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πίστις τοῦ ἐκδότης πρὸς τὸν Θεσμόν τῆς Ἑλευθέρας Τεκτονικῆς καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς αἴγλης τῆς πνευματοδοξίας τοῦ Τεκτονισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἴδιον Φιλοσοφικόν Μυσταγωγικόν σύστημα, διαφέρον οὐσιωδῶς τῶν κοινῶν ἰδεῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἰδιαίτερος δέ ἡ διαφορὰ τοῦ Τεκτ. ἐναντὶ τῶν ἄλλων φιλοσοφικῶν συστημάτων, ἐγκεῖται εἰς τό ὅτι ἡ τεκτ. ἰδεολογία ἐμπεριέχει ἰδέας

ἀληθεῖς, φυσικὰς καὶ πνευματικὰς, κατὰ συνέπειαν ἀναλλοιώτους, αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἐκ τῆς μελέτης τῆς Θείας Φύσεως καὶ τοῦ Πνεύματος, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν θείων νόμων τῆς.

Τό ἔργον ἀπευθύνεται πρὸς μεμνημένους εἰς τὸν Θεσμόν τοῦ Τεκτονισμοῦ, ὁ ὁποῖος κακῶς συγχέεται μέ τὰς θρησκείας, διότι ἡ μέν Θρησκεία καθιερώνει ὠρισμένον τρόπον λατρείας καὶ ἐπικοινωνίας μέ τόν Θεόν, τὰ δέ Μυστήρια ὅπως καὶ ὁ Τεκτονισμός, ἀποτελοῦν σύστημα ἀποκαλύψεως ὠρισμένων νόμων καὶ ἀληθειῶν τῆς Φύσεως καὶ τοῦ Πνεύματος, εἰς ἀνθρώπους τοὺς ὁποῖους εἰσάγουν κατόπιν ἐπιλογῆς καὶ τοὺς ὑποβάλλουν εἰς δοκιμασίας καὶ τόν ὄρκον τῆς Σιγῆς, πρὶν ἀπὸ κάθε φανέρωσιν μιᾶς μυστηριακῆς ἀληθείας.

Τὰ θέματα τοῦ βιβλίου ἀποτελοῦν πολῦτιμον βοήθημα, ἀξιολόγου μελέτης, διὰ πάντα ἐνδιαφερόμενον ἀδ. τέκτονα.

Καταθέσεις

Ὁ κ. Κωνστ. Μπερεδῆμας κατέθεσεν ὑπὲρ τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι δρχ. 1000 εἰς μνήμην Βάσου Κριμπᾶ.

Υπάρχει άλλη ζωή στο Σύμπαν;

Το βιβλίο του Αμερικανού Τζην Μπουλίνσκυ, μέλους της Ακαδημίας Επιστημών της Νέας Υόρκης, έχει κάνει πάταγο. Με τον τίτλο «Η ζωή στο σύμπαν του Δαρβίνου», μιλάει για ένα θέμα που απασχολεί από πολύ καιρό επιστήμονες και πολλούς άλλους —συγγραφείς, βιολόγους, διαστημολόγους— αλλά που παραμένει ακόμη στο χώρο της φαντασίας. Μιας φαντασίας τόσο πλούσιας, όμως, που τα δημιουργήματά της είναι εντυπωσιακά και δεν αποκλείεται να έχουν τελικά κάποια σχέση με την πραγματικότητα, έστω και πολύ μικρή.

Υπάρχουν όντα με «λογική» σε άλλους πλανήτες; Υπάρχει ζωή αλλού στο διάστημα εκτός από τη Γη; Αυτό είναι βασικά το ερώτημα που απασχολεί τον Μπουλίνσκυ και άλλους πριν από αυτόν.

Η απάντηση είναι τόσο δύσκολη, όσο και συναρπαστική γιατί είτε πιστεύουν οι άνθρωποι ότι αυτοί είναι οι εκλεκτοί

του σύμπαντος και συνεπώς δεν υπάρχουν αλλού λογικά όντα, είτε δεν το πιστεύουν και ψάχνουν να βρουν τους συντρόφους του ταξιδιού στο χάος του διαστήματος.

Πάντως η έρευνα στο διάστημα για λογικά όντα έχει αρχίσει να παίρνει μια άλλη μορφή μέσα στις τελευταίες δεκαετίες και γίνεται όσο συστηματική μπορεί να της επιτρέπουν τα πιο σύγχρονα μέσα.

Υπάρχουν πολλοί επιστήμονες διαφόρων κλάδων, ακόμη και της λογικής, που λένε ότι δεν είναι δυνατό μόνο στη Γη να υπάρχουν οι συνθήκες για την ανάπτυξη λογικών όντων. Αυτή είναι η επιστημονική θεώρηση του θέματος, ενώ η θρησκευτική, η Χριστιανική, αποκλείει την ύπαρξη άλλων λογικών όντων οπουδήποτε αλλού. Μόνο η Γη έχει το προνόμιο του Θεού να φιλοξενεί το λογικό ον που λέγεται άνθρωπος.

ΜΙΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

Με εικονογράφηση του Ζε-

ράρ Μπονό, το βιβλίο του Μπουλίνσκυ είναι πράγματι μια περιπέτεια στον άγνωστο κόσμο της βιολογικής φαντασίας και, όπως υπονοείται από τον τίτλο του βιβλίου —**«Η ζωή στον κόσμο του Δαρβίνου»**— τα φανταστικά αυτά λογικά όντα είναι διάφορης μορφής έμβια ζώα, όχι κατ' ανάγκη ανθρωπίνης μορφής, αλλά οποιασδήποτε άλλης - έντομα, παραμορφωμένα γνωστά είδη του ζωικού κόσμου και ό,τι άλλο εξάπτει τη φαντασία των ειδικών.

Στους άλλους γαλακτικούς κόσμους όλα είναι πιθανά, ιδίως αφού εμείς δεν είμαστε σε θέση να εξακριβώσουμε τίποτε το θετικό. Αλλά και ποιος μπορεί να αρνηθεί την ύπαρξη εμβίων όντων σε Γαλαξίες που απέχουν τόσα εκατομμύρια έτη φωτός από τη Γη. Κατ' αρχή και μόνο το μέγεθος της απόστασης αυτής είναι αδύνατο να το συλλάβει ο καθημερινός απλός άνθρωπος. Τι θα πει εκατομμύρια έτη φωτός και πόσο μακριά είναι αυτό;

Είναι ασύλληπτο. Και μόνο η τεχνολογική πρόοδος είναι ίσως δυνατό να μας φέρει κάπως πιο κοντά σε αυτούς τους Γαλαξίες. Αλλά και πάλι το αποτέλεσμα είναι πέρα από τη φαντασία του ανθρώπου της Γης.

Εδώ κοντά μας, στη **Σελήνη**, οι αστροναύτες που έφτασαν στο έδαφός της, τη βρήκαν

«νεκρή», χωρίς κανένα ίχνος ζωής. Έφεραν πετρώματα από τη Σελήνη, τα εξήτασαν, αλλά δε βγήκε συμπέρασμα ότι έχουν ζωή οποιουδήποτε είδους.

Ο αμερικανικός ταξιδιώτης του διαστήματος, το σκάφος **«Βίκινγκ»**, έφτασε στον **Άρη** για να βρει και εκεί «νέκρα». Πάλι καμιά ένδειξη ζωής. Όλα πετρώματα.

Ακόμη και ταινία γυρίστηκε, **«Ο εξωγήινος»**, που προσπάθησε να «παίξει» με την επιστημονική φαντασία για όντα άλλων κόσμων, τα οποία βέβαια, δεν έμοιαζαν με τον άνθρωπο, αλλά με «κάτι άλλο», «λογικό» μεν, αλλά διαφορετικό.

Αυτό το διαφορετικό είναι που ερεθίζει την ανθρωπινή φαντασία, ίσως και σκοπίμως γιατί είναι πιθανό ο άνθρωπος να μη θέλει να υπάρχει όμοιός του αλλού στο διάστημα. Πλάθει το μύθο άλλων εμβίων όντων με άλλη μορφή. Έτσι, ο άνθρωπος εξακολουθεί ακόμη και στο στάδιο της φαντασίας να μένει ο μοναδικός στο είδος.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

Ο καθηγητής **Συρίλ Πονναμπέρουμα**, του πανεπιστημίου της Μαίρυλαντ, στις ΗΠΑ, παρατηρεί ότι από όσα στοιχεία έχουν συγκεντρώσει οι επιστήμονες μέχρι τώρα, **υπάρχουν τόσες ομοιότητες μεταξύ των διαφόρων πλανητών και της**

Γης ώστε είναι να απορεί κανείς πως και γιατί έμβια όντα υπάρχουν, υποτίθεται, μόνο στο δικό μας πλανήτη και όχι αλλού επίσης.

Κατά τον Πονναμπέρουμα, η διαδικασία της δημιουργίας ζωής πρέπει να είναι παντού στο σύμπαν η ίδια. Συνεπώς **γιατί** να μην υπάρχει ζωή και σε άλλους χώρους του σύμπαντος, σε άλλους Γαλαξίες; Είναι λογικό το ερώτημα, αλλά απάντηση δεν υπάρχει μέχρι ώρας τουλάχιστον.

Σε κάποια φάση της δημιουργίας της Γης η Αυσταλία και η νότια Αμερική ήταν τόσο απομονωμένα και ξεχωριστά κομμάτια Γης που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τόπο για τη δημιουργία ιδιαιτέρων πολιτισμών εμβίων όντων. **Γιατί αυτό δεν έγινε;**

Θα μπορούσαν τα μαρσιποφόρα **καγκουρώ** να γίνουν «λογικά» όντα και να σχηματίσουν τις κοινωνίες τους στην αυτόνομη ξηρά της Αυσταλίας και γιατί δεν το έκαναν, αφού οι συνθήκες ίσως ήταν κατάλληλες;

Οι **δεινόσαυροι** είναι άλλη μια περίπτωση για μελέτη. Χάθηκαν από την επιφάνεια της Γης. Εξολοθρεύτηκαν. Άλλοι λένε γιατί άλλαξαν οι κλιματολογικές συνθήκες και άλλοι λένε ότι χάθηκαν για λόγους που δεν έχουν πλήρως εξηγηθεί.

Εάν εξακολουθούσαν να ζουν, θα ήταν σε θέση να δημιουργήσουν δικό τους πολιτισμό;

ΤΟ «ΤΥΧΑΙΟ»

Εάν η δημιουργία και η ύπαρξη του ανθρώπου είναι ένα «**τυχαίο**» γεγονός, γιατί να μην υποθέσει κανείς ότι, στην περίπτωση που η Γη θα έμενε μονίμως κάτω από το νερό, δε θα είχαμε ένα πολιτισμό χταποδιών; Τα χταπόδια έχουν αναπτυγμένα μάτια όσο και οι άνθρωποι. Συνεπώς...

Σε έναν πλανήτη μικρότερο από τη Γη τα ζώα θα ήταν πιο μεγάλα, πιο ψηλόλιγνα. Θα ήταν ίσως σε θέση να αναπτύξουν δική τους λογική και να πάρουν ενδεχομένως άλλη μορφή από αυτήν που έχουν σήμερα.

Σ'έναν πλανήτη πιο κρύο η ζωή θα κυλούσε πιο αργά και ίσως η ευφυΐα να μην είχε καμιά δυνατότητα να αναπτυχθεί. Αντίθετα, σε έναν πιο θερμό πλανήτη όλα θα κυλούσαν πολύ πιο γρήγορα και η ζωή θα ήταν πολύ πιο σύντομη.

ΑΙΩΝΙΑ ΣΙΩΠΗ

Ποιος μπορεί να προβλέψει τι είδους εξελίξεις θα σημειωνονταν σε τέτοιες περιπτώσεις. Τα δελφίνια έχουν κοινωνική ζωή. Θα μπορούσαν να γίνουν νοήμονα ζώα εάν οι κλιματολογικές συνθήκες τα βοηθήσουν

και να ζουν στην ξηρά; Όλα είναι πιθανά, αφού στην πραγματικότητα δεν ξέρουμε τίποτα για την προέλευση της ζωής.

Στην τοποθεσία Αρέσιμπο του Πόρτο Ρίκο υπάρχει ένα γιγαντιαίο τηλεσκόπιο αφιερωμένο στη «λήψη» σημάτων από το διάστημα. Κάθε στιγμή, κάθε ήχος από το σύμπαν που φτάνει στο τηλεσκόπιο αναλύεται μήπως «σημαίνει» τίποτα.

Αλλά τίποτα δεν έχει φανεί ακόμη. Σιωπή αιώνια φαίνεται να επικρατεί στο διάστημα στον τομέα της λογικής. Είναι έτσι; Ή μήπως δεν είμαστε εμείς οι άνθρωποι σε θέση να ερμηνεύσουμε τα μηνύματα του άλλου κόσμου ή των άλλων κόσμων; Ποιος ξέρει!

Τα Νέα 30.11.83

Πετρούλα Άλεξ. Παναγιωτίδη

ΣΕΡΕΝΑΤΑ

Μιά Σερενάτα
γιά Σένα θά γράψω
μέ λίγα λόγια
άπλά καθαρά
Θά τραγουδήσω
τραγουδι γιά Σένα
μέ μιά φωνή
γλυκιά τρυφερή
Θά τραγουδήσω
γιά δμορφους Κόσμους
γιά τούς ανθρώπους
πού είναι Καλοί
Θά τραγουδήσω
γιά τό Κῦμα
πού χτυπᾷ τό
άκρογιάλι
Γιά τά Δένδρα
πού Σκιά

Μᾶς χαρίζουν
Γιά τό Βοσκό
πού τραγούδια
μέ τή Φλογέρα
μᾶς λέει
Θά τραγουδήσω
Ἐλπίδες καί ὄνειρα
κουράγιο καί πίστι
Θά τραγουδήσω
γιά τά Πουλιὰ
πού κελαϊδισμα
Ἀρχίζουν
Θά τραγουδήσω
γιά Ἀγάπη, Εἰρήνη
Μιά Σερενάτα
γιά Σένα θά γράψω
Τραγουδι θ' ἀρχίσω
Χωρίς Τελειωμό.

ΓΙΑ ΝΑ ΚΥΡΙΟΛΕΚΤΟΥΜΕ

Ὅρθόν:

Γηράσκω ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος <Σόλων>
 Μέτρον ἄριστον <Κλεόβουλος>
 Πάντα ρεῖ <Ἡράκλειτος>
 Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἶδέναι ὀρέγονται φύσει <Ἀριστοτέλης>
 Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην <Ματθ. Ε 6>
 Ἄγνώστῳ Θεῷ <Πράξ. ΙΖ 23>
 Γεσθημανῇ
 Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν

Λανθασμένον:

Γηράσκω ἀεὶ διδασκόμενος
 Πᾶν μέτρον ἄριστον
 Τὰ πάντα ρεῖ
 Φύσει τοῦ εἶδέναι ὀρέγεται ἄνθρωπος
 Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες
 Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ
 Γεσθημανῇ
 Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα

ΑΙΔ. ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ**ΕΙΜΕΘΑ;**

‘Οσάκις διαβάζουμε γιά τῆς «ΙΕΡΑΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ» τά ἀπάνθωπα γεγονότα, εἰς βάρος τῶν μή συμφωνούντων μέ τάς ὑρχάς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, δικαιολογημένα στεναχωρούμεθα γιά τή χρησιμοποίηση τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ὡς μέσου πολιτικῆς κυριαρχίας καί ἐκδίκησης.

Τῇ θρησκείᾳ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης τήν μετάπλασαν σέ δίκωπο μαχαίρι φανατισμοῦ καί μίσους ἐναντίον ἐκείνων πού δέν γονατίζουν μπροστά στούς «Ἀντιπροσώπους τοῦ Χριστοῦ».

ΤΙ ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ!

Καί σάν θυμηθοῦμε τά ὀργανωμένα ὁμαδικά ἐγκλήματα τοῦ ΧΙΤΛΕΡ σταματάει ἡ ἀναπνοή μας ἀπό ντροπή γιά τό κακό πού ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος κουβαλάει μέσα του!

Καί πῶς ἀποτελεσματικά θά σταματήσει μέσα του τό κακό; Ἀφοῦ συχνά ἡ θρησκευτική του πίστη σκόπιμα χρησιμο-

ποιεῖται ἀπό τοὺς ἰσχυροὺς ὡς μέσον πρὸς ἐξαγρίωσιν τῶν ἐνστίκτων; Ποιὸς ἄλλος, πλὴν τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ, μπορεῖ νά χαλιναγωγήσῃ τά φωλιάζοντα μέσα μας ἄγρια ἐνστικτα;

Καί ὅμως αὐτὴν τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ τὴν μεταπλάθουν ὡς ἐγερτήριο τῶν ἐπιθετικῶν ἐνστίκτων, γιά πολιτικούς σκοπούς. Ἄν μελετήσετε τό τόσον διαφωτιστικό βιβλίον «ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΔΙΑΜΑΧΗ ΕΙΚΟΝΟΦΟΒΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΟΦΙΛΩΝ» τοῦ Βυζαντινολόγου Ν.Δ.ΠΑΣΣΑ, πού ἐξέδωσε ἡ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΗΛΕΙΑΣ (1983), θά τρομάξετε μέ τά τόσα ἐγκλήματα.

ΠΟΥ ΠΗΓΑΙΝΕΙ Ο ΠΡΟΜΗΘΕΪΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ; Νά γιατί, ὡς Ἐκκλησία, ἔχουμε εὐθύνη γιά τόν ἄνθρωπο, ὅπως ἀπό τόν δρόμον ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΝΑ ΤΟΝ ΟΔΗΓΟΥΜΕ ΣΤΟ ΘΕΟ, ἀλλέως θά εἴμεθα οἱ Κληρονόμοι τῆς Φαρισαϊκῆς ΥΠΟΚΡΙΣΙΑΣ!

ΕΙΜΕΘΑ;

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ

τὴν συνδρομὴν σας 1984

Δρχ. 500 ἢ ἐθελοντικῶς κατὰ βούλησιν

Στά 50 χρόνια

Άπό τή μετάσταση τοῦ *Leadbeater*

Ὁ Κάρολος Λεντμπήτερ (C. W. Leadbeater) γεννήθηκε τήν 17ην Φεβρουαρίου 1847 καί ἐγκατέλειψε τόν φυσικόν κόσμον τήν 1ην Μαρτίου 1934, εἰς ἡλικίαν 88 ἐτῶν, ἐργαζόμενος ἀδιακόπως μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του. Ὑπῆρξεν ἕνας ἀπό τοὺς μεγαλύτερους ἀποκρυφιστές. Τέκτων τοῦ 33ου βαθμοῦ. Ἐπίσκοπος τῆς Ἐλευθέρας Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπό τοὺς ἡγέτες τῆς Θεοσοφικῆς κινήσεως. Στενός συνεργάτης τῆς Ἀ. Μπέζαντ. Πολυγραφότατος συγγραφεύς, ἰδίως ἀποκρυφιστικῶν βιβλίων.

Εἰς τήν Ἑλληνικὴν ἔχουν μεταφρασθῇ καί ἐκδοθῇ τὰ ἔργα του «Τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια καὶ ὁ Τεκτονισμός» (1927), «Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἀτραπὸς» (1928), «Ἡ κεκρυμμένη ζωὴ ἐν τῷ Τεκτονισμῷ» (1929), ἀπὸ μακροῦ ἐξαντλημένα καὶ τὰ τρία. Ἐπίσης τὸ βιβλιαράκι «Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν» (1960). Σέ συνεργασία μὲ τήν Ἀ. Μπέζαντ ἔγραψε — μεταξύ ἄλλων — τὸ ἔργον «Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη στήν Ἑλληνικὴ τὸ 1974.

K.M.

Ὁ Κρισναμούρτι στὴ Ν. Ὑόρκη

Μεταφράζουμε ἀπὸ ἀμερικάνικη ἡμερηΐδα:

«Ὁ φιλόσοφος, συγγραφεύς καὶ Διδάσκαλος J. Krishnamurti θά δώσῃ ὁμιλίαις γιὰ τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα καὶ μιά τελείως διαφορετικὴ προσέγγιση γιὰ τὴ λύση τους τὸ Σάββατο 14 Ἀπριλίου καὶ τὴν Κυριακὴ 15 Ἀπριλίου στίς 11 π.μ. στὴ Ν. Ὑόρκη.

Ἐκυκλοφόρησε ἡ «Φλόγα τῆς προσοχῆς» τοῦ Κρισναμούρτι. Δείχνει πῶς οἱ φλόγες τῆς προσοχῆς μποροῦν νά κάψουν τίς προσκολλήσεις, τίς προλήψεις, τοὺς φόβους, τίς λύπες, τὰ μῖση, τὴ βία, τὴν προγραμματισμένη σκέψη, τὸν ἀπειλοῦντα τὸν κόσμον Ἐθνικισμό καὶ νά μᾶς ἀνοίξουν τὴν εἴσοδο στὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια.

Ὁ Κρισναμούρτι συμπληρώνει 88 χρόνια στίς 11 Μαΐου 1984.

Τὸ περιοδικὸ ἐλευθέρας σκέψεως

“ΙΛΙΣΟΣ”

Χαρ. Τρικούπη 26, α΄ ὁδός, Κωδ. 106 79 Τηλ. 324.6837

Ώραι 9,30-12,30 πλὴν Σαββάτου

Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ ἔτος 1956

Διευθυντὴς Κωστῆς Μελισσαρόπουλος

Οἱ τόμοι 1956 - 1970 ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

Ἔχουν ὅμως ἐκδοθῇ ἐπιλογαὶ Περιεχ. τόμων, ὡς ἑξῆς:

Α΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1956 - 1958

Β΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1959 - 1961

Γ΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1962 - 1965

Ἐκαστος τόμος ἐπιλογῆς, δεμένος δρχ. 400

Δ΄ Τόμος ἐπιλογῆς πενταετίας 1966 - 1970 δεμένος δρχ. 500

» » » » » χαρτόδετος δρχ. 400

Συνιστῶμεν εἰς ὅσους ἀγαποῦν τὸ ἔργον τοῦ ΙΛΙΣΟΥ νὰ ἀγοράσουν τοὺς τόμους τῶν Ἐπιλογῶν, εἴτε ἔχουν εἴτε δὲν ἔχουν τοὺς τόμους τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, διότι μὲ τὶς ἐπιλογὰς θὰ ἔχουν εὐχρηστέα καὶ συγκεντρωμένη πολὺτιμη πνευματικὴ τροφή.

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1965, 1971, 1973,

1974, 1976 ἕκαστος δρχ. 200

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1972, 1975, 1977,

1978, 1979 ἕκαστος δρχ. 300

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1980, 1981, 1982, 1983 ἕκαστος δρχ. 400

Οἱ διαφορὲς τιμῶν τόμων δὲν ὀφείλονται στὴν ποιότητα τοῦ περιεχομένου ἢ στὸ πολυσέλιδον, ἀλλὰ στὴν ἐπάρκεια ἢ μὴ τῶν ὑπαρχόντων τόμων.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1984 δρχ. 500

Ἐθελοντικῶς κατὰ βούλησιν

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τά Γραφεία του «Ίλιου», Χαρ. Τρι-
κούπη 26, α' όροφος Κωδ. 106 79, εί-
ναι ανοικτά καθημερινώς πλην Σαββά-
του 9,30 - 12,30
Τηλ. Γραφείων 3620.702.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, αποστέλλετε με τα-
χυδρομικήν ή τραπεζικήν έπίταγήν εις
τήν διεύθυνσιν: «Κωστήν Μελισσαρό-
πουλον, Χαρ. Τρικούπη 26, α' όροφος
Κωδ. 106 79, 'Αθήνας». 'Αποστολαί
με τραπεζικός έντολάς μās δυσκο-
λεύουν.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη αποσταλέντα στους κατωτέ-
ρω συνδρομητάς μας, έπεστράφησαν
από τὸ Ταχυδρομείον με τήν σημείω-
σιν: «μετώκησε» ή «άγνωστος». Παρα-
καλούνται όσοι τούς γνωρίζουν να
τούς ειδοποιήσουν ή να μās δώσουν
τάς διευθύνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

'Αγησ. Μαντζουρανής, Ν. Σμύρνη
Χαρ. Ράλλης, 'Αθήναι
'Ιω. Γουργουράκης, Ν. Κόσμος
'Ιω. Δούκας, Χαλάνδρι
Παύλος Οικονομίδης, 'Αγλαντιά
Ξένη Τσομπανάκη, Κηφισιά
Δημ. 'Αναγνωστάκος, Τράλλεων 151
Γεωρ. Κωτσάλος, 'Αλκυόνης 7, Π. Φά-
ληρο
Φ. Μάλλιαρης, 'Αναγνωστοπούλου 32
'Αργύρης Σκαραμαγκάς, Εύαγγελισμός

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Στ. Κουζής, Θεσ/κη
Χρ. Λασκαρίδης, Θεσ/κη
Μιχ. Νικολούδης, 'Ηράκλειον
Νεοφ. Χατζηευαγγέλου, Λεμεσός

Ξανθ. 'Ελευθεριάδου, Βιέννη
Παν. Δημητρόπουλος, Θεσ/κη
'Αθ. Ζαχαράκης, Αίγινα
Στρ. Κατσάνης, Κατερίνη
'Απ. Ζάμπαλος, Βόλος
Δημ. Καττής, Θεσ/κη
Κ. Κοντογιαννίδης, Θεσ/κη
Βασ. Κοντορίζος, Βόλος
'Εμ. Παπαγεωργίου, Θεσ/κη
Εύ. Σουσουρής, Βόλος
Χρ. 'Ιωαννίδης, Λεμεσός

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Βασ. Καραγκιοζίδης, Θεσ/κη
Γρ. Χατζηγεωργίου, Βόλος
Βασ. Παπαζήσης, Λάρισα
Κων. Βλαχάκης, Λαμία

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ (ΜΕ ΤΗ ΣΕΙΡΑ ΛΗΨΕΩΣ)

Σαράντος Παυλάς: 'Ενδοδυναμική
(Σύστημα φρυκτωριών) Α' τόμος.
Θεσ/κη 1984.
Ρόης Παπαγγέλου: Γυρισμός (Ποίηση).
'Αθήνα 1984.
'Αννα Μπουρατζή-Θώδα: Βροντή στο
φώς (Ποίηση). 'Αθήνα 1982. Χάϊ-
Καϊ και Τάνκα (Ποίηση). 'Αθήνα
1983.
Παν. Μ. Θεράπος: ...πρός τήν 'Ιθάκην
(Αυτόβιογραφικά σελίδες). 'Αθήναι
1983.
Τζένη Διαμαντή-Παπαϊωάννου: 'Η τε-
λευταία Φλόγα. 'Αθήνα 1983.
Θεοφάνης Μανιδάς: Curriculum Vitae.
'Αθήναι 1984.
Κώστας Στεφανόπουλος: Πέρα άπ' τόν
'Ερωτα και τήν 'Ελευθερία. 'Αθήνα
1984.
Κούλης Κάσης: 'Ο 'Ηλιάνθρωπος (έμ-
μετρο). 'Αθήνα 1984.
Λούλα Κωνσταντινίδου: Στοχαστικό

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»
 τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας
 ἐν Ἑλλάδι
 Χαρ. Τρικούπη 26 -
 Ἀθήναι 106 79
 Ἐκδότης Διευθυντής:
 Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος
 Πλατ. Ἐθνικῆς Τραπεζῆς 3, Φιλο-
 θέη 152 37
 Τιμὴ τεύχους Δρχ. 80
 Μάρτ.-Ἀπρ. 1984

περπάτημα στὸν Ἑλληνικὸ χώρο.
 Ἀθήνα 1983.

Λούλα Κωνσταντινίδου: Ἡ Ἀπτική καὶ
 ὁ χρόνος (Ποίηση). Ἀθήνα 1984.

Ζήνων Ζαννέτος: Ροδαφνοῦσα τῶν
 ἐρώτων (Ποίηση). Λευκωσία 1984.

Ἀριστ. Μητσάκος: Τοῦ Ἀπεσταλμένου
 μας (Πεζογραφία). Ἀθήνα 1984.

Πετρούλα Ἀλ. Παναγιωτίδης: Ὁράματα
 καὶ Σκιές (Ποιήματα). Ἀθήνα 1984.

Χρυσούλα Εὐλαμπιάδου: Δροσοσταλί-
 δες στὴν πράσινη χλόη (Ποιήματα).
 Θεσσαλονίκη 1984.

Δρ. Νίκυ Πάρας: Γνώθι σαυτόν. Ἀθή-
 ναι 1984.

Τὰ κλασσικὰ κείμενα τοῦ κίτρινου Αὐ-
 τοκράτορα: Χοάνγκ Τί Νεϊ Κίνγκ.
 Ἀθήνα 1983.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Σμύρνα Ἐκδ. Κ. Μαλοβρούβας (Ὀκτ.-
 Δεκ.)

Πνευματικὴ Κύπρος. Ἐκδ. Κύπρος
 Χρυσάνθης (Ὀκτ.- Δεκ.)

Δαυλός. Διευθ. Δημ. Λάμπρου (Ἰαν.-
 Φεβρ., Μάρτ.)

Προσανατολισμοί. Διευθ. Γιάν. Τζαννε-
 τάκος (Γεν.-Φλεβ., Μάρτ.)

Σύγχρονη Σκέψη. Διευθ. Γ. Παπαγεωρ-
 γίου. Ἀρχισ. Γ. Χαλατσᾶς (Ἰαν.-
 Φεβρ.)

Χρονικά. Ὑπεύθ. Ἰω. Λόβιγγερ (Ἰαν.-
 Φεβρ.)

Ἀνοιχτοὶ Ὁρίζοντες. Διευθ. Γαβρ. Μα-
 ραγκός (Φεβρ.-Μάρτ.)

Διόσταση. Διευθ. Γ. Καμπασακάλης
 (Ἰαν.)

Ἰσραηλινὰ νέα. Ἐκδ. Δ. Νικολαΐδης
 (Ἰαν.)

Κρίκος. Διευθ. Α. Γιαλλοῦρος (Νοέμ.-
 Δεκ., Ἰαν.-Φεβρ.)

Κρητικὴ Ἑστία. Διευθ. Ἐμ. Παπαγρη-
 γοράκης (Νοέμ.-Δεκ.)

Προβλήματα. Ἐκδ. π. Γ. Πυρουνάκης
 (Νοέμ.-Δεκ.)

Νέα Σύνορα. Διευθ. Δ. Βαλασκαντζῆς
 (Ὀκτ.-Δεκ., Γεν.-Μάρτ.)

Βορειοελλαδικά. Διευθ. Φώτης Τριάρ-
 χης. Ποιητικὸ Ἡμερολόγιο 1984.

Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορ. Ἑλλάδος.
 Ὑπεύθ. Ρούλα Παπαδημητρίου
 (Ἰαν.-Φεβρ.)

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
 Δράμα: Φιλ. Τζάλλας
 Ζάκυνθος: Ν. Ταμπαλῆς
 Ἡράκλειον: Λ. Κουντήης
 Θεσ/νίκη: Εὐ. Ψαρᾶς, Βιβλιοπωλεῖον
 Ἰπποδρομίου 10, τηλ. 265.042

Ἰωάννινα: Μιχ. Πραπίδης
 Καβάλα: Πέτρος Φραγκίδης
 Κέρκυρα: Κ. Ἀγιοῦς

Λαμία: Κ. Φαλίδας
 Λάρισα: Ἀρ. Σοφίτης
 Μυτιλήνη: Δ. Ροδάκης

Ξάνθη: Μάριος Κουτσουρίδης
 Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκης
 Ρέθυμνο: Ἀντ. Βιστάκης

Ρόδος: Σταῦρος Βαφειδῆς
 Σέρραι: Ἀνέστης Σάββας
 Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης

Χαλκίδα: Γ. Λάμπρου
 Χανιά: Ἐμμ. Νοδaráκης
 Ἀρμόχωστος: Ἀνδρ. Τσόκκος

Λεμεσός: Ἀνδρὸς Σωτηρίου, Ἀντ.
 Στυλιανοῦ
 Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς, Ρένα Στυ-
 λιανάκη

Πάφος: Κ. Καθητζιώτης
 Ἰσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος

Βιβλία Krishnamurti

Στά πόδια του Διδασκάλου (έκδ. 1966)	100
Έκλογαί από τόν Κρισναμοῦρτι (Κ. Μελισσαροπούλου)	200
Ὁ Κρισναμοῦρτι γιά τόν Διαλογισμό (Κ. Μελισσαροπούλου)	100
Ἐκπαίδευσι καί σημασία ζωῆς	— 1953 250
Ἐλευθερία, ἡ ἀρχή καί τὸ τέλος	— 1954 450
Στοχασμοὶ πάνω στή ζωὴ (Α΄ σειρά)	— 1956 500
Στοχασμοὶ πάνω στή ζωὴ (Β΄ σειρά)	— 1958 500
Στοχασμοὶ πάνω στή ζωὴ (Γ΄ σειρά)	— 1960 500
Ὅμιλίες στὴν Εὐρώπη	— 1967 400
Στὴ σιγὴ τοῦ Νοῦ	— 1970 300
Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἀλλαγῆς	— 1970 300
Τὸ πέταγμα τοῦ ἀετοῦ	— 1971 300
Τὰ πρῶτα βήματα τῆς μάθησης	— 1975 450

Ἐγγράψετε νέους συνδρομητὰς

**Συνδρομὴ 1984 δρχ. 500 ἑξωτερικοῦ \$ 12
ἀεροπορικῶς \$ 20**

«Ἐπιλογαί» ΙΛΙΣΟΥ

Α΄ Τριετίας 1956—1957—1958

Β΄ Τριετίας 1959—1960—1961

Γ΄ Τετραετίας 1962—1965

ἐκάστη δεμένῃ πρὸς δρχ. 400

Δ΄ Πενταετίας 1966—1970

Χαρτόδετη δρχ. 400, δεμένῃ δρχ. 500

Αἱ συνδρομαὶ ἢ ἀντίτιμον βιβλίων νὰ ἀποστέλλωνται μὲ ταχυδρομικὴν ἢ
τραπεζικὴν ἐπιταγὴν -ὄχι μὲ ἐντολὴν- ἐπ' ὀνόματι Κωστῆ Μελισσαροπούλου
ἢ ΙΛΙΣΟΥ, Χαρ. Τρικοῦπη 26, α' ὄροφος Κωδ. 106 79. Τηλ. 3620-702

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Βασικὲς πληροφορίες περὶ Τεκτονισμοῦ
καὶ τὸ «περιβόλι» τοῦ Ἀντιτεκτονισμοῦ στὸ βιβλίο.
ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΤΟΩΝ Δρχ. 200

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Αίμ. Ίβου: Ἀγροὶ αἵματος	65
Λούλα Κωνσταντινίδου: Quo Vadis;	66
Λένα Ἀναστασιάδου: Ἡ βασιλεία τοῦ Μεγάλου Φωτὸς	67
Νικ. Τέντας: Ρουμάνικη ποίηση	73
Νικ. Καρβούνης: Τὸ Ἄτομον καὶ τὸ Σύνολον	75
Ἀθάνατα Ὀμηρικὰ Ἔπη	80
Ρωμύλος Βαμβακόπουλος: Ὑπερβατικὴ ἀλήθεια καὶ Μυστικισμός	94
Κωστής Μελισσαρόπουλος: Ἐγῳϊσμός καὶ Ἀλτρουϊσμός	103
Αἰκατ. Τσόπελα: Ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω	108
Γιάννης Μπρούμης: Ἡ πομπὴ τῶν Μεγάλων Ἐλευσινίων	109
Ἡ ἀποψὶς τῆς Μετενσαρκώσεως	121
Ἰω. Βασιλείου: Στὴ Σικελία ἀναζητώντας τὴ Μεγάλῃ Ἑλλάδα	123
Σόλων: Οἱ τύραννοι	127
Καίτη Ταμπαλῆ: Ὁ ἐλεήμων	128
Νίκου Τέντα: Τὰ Νέα Βιβλία	129
Παν. Ἀναγνώστου: Δ. Ἀναγνωστοπούλου «Κυανοῦς Τεκτονισμός»	133
Ἀποκόμματα	135
Πετρούλα Παναγιωτίδης: Σερενάτα	138
Γιὰ τὴ κυριολεκτοῦμε	139
Ζ. Γουγουτάς: Εἴμεθα;	140
Λεντμπήτερ-Κρισναμοῦρτι	141

Στὰ προσεχῆ τεύχη

Ἀθάνατα Ὀμηρικὰ Ἔπη
Ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τοῦ Ὑπάτου Συμβουλίου τοῦ 33 ^ο τῆς Ἑλλάδος
Νικ. Παλαιολογόπουλος: Μορφὴ Ἐλευθερίας
Θάνος Μεσσήνης: Ἡ σύγχρονη τεχνολογικὴ ἐποχὴ
Ὁ Ταγκὼρ καὶ ἡ πνευματικὴ ἀγωγή
Θ. Κιοστελίδης: Τί εἶναι καλὸ καὶ τί εἶναι κακὸ
Γιώργης Τζωρτζάκης: Ἡ ὑποτέλεια τῆς Φύσης στὸν ἀνθρωπομορφισμό
Λένα Ἀναστασιάδου: Ἡ φυσιολατρεία καὶ ἡ χαρὰ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα
Ἄντα Μπρούμη: Τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης